

**Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego
z siedzibą w Warszawie**

Sprawozdanie z realizacji programu działalności w 2019 roku

Akceptuję

Zatwierdzam

/dyrektor /

/Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi/

Warszawa, 2020
www.modr.mazowsze.pl
e-mail: sekretariat@modr.mazowsze.pl

Opracowanie	zespół doradców w Mazowieckim Ośrodku Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie
Redakcja techniczna	Agnieszka Kowaluk - kierownik działu Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw Małgorzata Kuczkowska - główny specjalista w dziale Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw
Kierujący	Sławomir Piotrowski – Dyrektor Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego.
Zaopiniowany	Rada Społeczna Doradztwa Rolniczego przy Mazowieckim Ośrodku Doradztwa Rolniczego

Spis treści

Wstęp	4
A. Informacja o zmianach w organizacji ośrodka doradztwa rolniczego w 2019 r	5
B. Zakres i metodyka procesu sprawozdawczego	10
C. Działalność merytoryczna	14
C.1. Zadania nieodpłatne	15
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	26
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	37
Zadanie 3. Prowadzenie działalności w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	47
Zadanie 4. Udzielanie pomocy rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich w zakresie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych	48
Zadanie 5. Prowadzenie analiz rynku artykułów rolnospożywczych i środków produkcji oraz gromadzenie i upowszechnianie informacji rynkowej w tym zakresie	49
Zadanie 6. Możliwość prowadzenia doświadczalnictwa odmianowego w ramach porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego	51
Zadanie 7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	53
Zadanie 8. Podejmowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego	62
Zadanie 9. Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku	66
Zadanie 10. Współdziałanie w realizacji zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych	69
Zadanie 11. Prowadzenie analiz przemian w zakresie poziomu i jakości produkcji rolniczej i funkcjonowania gospodarstw rolnych oraz upowszechnianie wyników tych analiz w pracy doradczej	70
Zadanie 12. Udział w szacowaniu szkód łowieckich, a także ustalaniu wysokości odszkodowania za te szkody zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie	72
Zadanie 13. Dokonywanie oceny i akceptacji planów restrukturyzacji, o których mowa w ustawie z dnia 9 listopada 2018 r. o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne	72
C.2. Zadania odpłatne	72
C.3. Projekty i zadanie zlecone	78
C.4. Operacje zrealizowane w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) w 2019 r. ...	89
D. Współpraca z innymi instytucjami i samorządem	98
E. Wykaz ważniejszych wydarzeń	101
F. Działalność wydawnicza	104
G. Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadry własnej	106
H. PODSUMOWANIE	108

Wstęp

Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego od 20.08.2016 r. jest państwową jednostką organizacyjną posiadającą osobowość prawną (Dz.U.2016 poz. 1176). Działa zgodnie z ustawą o jednostkach doradztwa rolniczego z dnia 22 października 2004 r. (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r., poz. 896 i poz. 1501) i podlega ministrowi właściwemu do spraw rozwoju rolnictwa. Statut Ośrodka został nadany Zarządzeniem Nr 34 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 sierpnia 2016 r. w sprawie nadania Statutu Mazowieckiemu Ośrodkowi Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie (Dz. Urz. MRiRW z 2016 r. poz. 26). Regulamin organizacyjny stanowi załącznik do Zarządzenia Nr 3/2019 Dyrektora MODR Warszawa z dnia 22 stycznia 2019 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie.

Zgodnie z art. 8 ust.1 pkt 1 ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego dyrektor kierujący ośrodkiem opracowuje roczny program działalności jednostki doradztwa rolniczego. Program ten, zgodnie z art. 9 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego, opiniuje Rada Społeczna Doradztwa (organ opiniodawczo-doradczy dyrektora MODR Warszawa-aktualny skład Rady poniżej), która zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy została powołana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Zaopiniowany Program Działalności Dyrektor MODR Warszawa przekłada do zatwierdzenia ministrowi właściwemu do spraw rozwoju wsi.

Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego obejmuje swoim zasięgiem sześć oddziałów: Bielice, Ostrołęka, Płock, Poświętne z siedzibą w Płońsku, Radom, Siedlce oraz Centralę w Warszawie. W 2019 roku doradztwem objęte zostały gminy z 37 powiatów województwa mazowieckiego. Przy realizacji zadań doradczych MODR Warszawa współpracował z takimi instytucjami jak: Centrum Doradztwa Rolniczego, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Mazowiecka Izba Rolnicza, banki, izba gospodarcza zrzeszającą banki spółdzielcze, szkoły rolnicze (wszystkie poziomy kształcenia), jednostki badawczo rozwojowe związane z rolnictwem, placówki Polskiej Akademii Nauk, szkoły wyższe, związki i organizacje rolników, środki masowego przekazu oraz organy administracji rządowej i jednostki samorządu terytorialnego.

Aktualny skład Rady Społecznej Doradztwa Rolniczego

1. Leszek Rozbicki - Przewodniczący Rady przedstawiciel Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych.
2. Kazimierz Szubiński – Zastępca Przewodniczącego Rady przedstawiciel Mazowieckiej Izby Rolniczej;
3. Ewa Grodzka - przedstawiciel Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi;
4. Piotr Kandyba - przedstawiciel Sejmiku Województwa Mazowieckiego;
5. Leszek Przybytniak - przedstawiciel Zarządu Województwa Mazowieckiego;
6. Witold Konarski - przedstawiciel Mazowieckiej Izby Rolniczej;
7. Grzegorz Adam Rozesłaniec - przedstawiciel Związku Zawodowego Rolników "Ojczyzna";
8. Arkadiusz Ługowski- przedstawiciel OPZZ Rolników i Organizacji Rolniczych;
9. Aleksander Kiljańczyk - przedstawiciel Związku Zawodowego Centrum Narodowe Młodych Rolników;

10. Daniel Płużyczka - przedstawiciel NSZZ Rolników Indywidualnych "Solidarność";
11. Krystyna Krzyżanowska-przedstawiciel Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie;
12. Grzegorz Żurek - przedstawiciel IHAR-PIB Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie.

A. Informacja o zmianach w organizacji ośrodka doradztwa rolniczego w 2019 r

1. Ogólna informacja o zmianach organizacyjnych w 2019 r.

Zgodnie z Zarządzeniem nr 3/2019 z dnia 22 stycznia 2019 roku w sprawie ustalenia Regulaminu Organizacyjnego Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie nastąpiły zmiany nazw i adresów e-mail wykazanych w Programie działalności MODR Warszawa na 2019 r. Poniżej wykaz zmian.

L.p.	Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego	adres	telefon	fax	e-mail	Rodzaj zmian
1.	PZDR w Brwinowie	ul. Pszczelińska 99 05-840 Brwinów	723 430 854		pzdr.brwinow@modr.mazowsze.pl	Zmiana nazwy i e-mail, telefonu Poprzednia nazwa PZDR w Piastowie
2.	PZDR w Tłuszczu	ul. Warszawska 11 05-240 Tłuszcz	22 787 08 30	22 787 08 30	pzdr.tluszcz@modr.mazowsze.pl	Zmiana nazwy i e-mail, Poprzednia nazwa PZDR w Wołominie

Zmiany w zasobach materialnych w stosunku do Programu Działalności na 2019 r.

1. Na podstawie Decyzji Wojewody Mazowieckiego nr 116/SPEC/2019 z dnia 30.08.2019 r. (WI-II.7820.1.6.2018.EKR(MP) o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej dotychczasowe działki MODR Warszawa o numerach 34/1, 35/6, 195/7 i 195/22 zostały podzielone, w wyniku czego łączne wydzielenie o powierzchni 0,3170 ha zostało przejęte pod inwestycję pn. „Budowa drogi S7 Olsztynek (S51) – Płońsk (S10) odc. Pieńki – Płońsk”. W związku z tym, w skład nieruchomości położonej w Płońsku przy ulicy Sienkiewicza 11, stanowiącą siedzibę MODR Oddział Poświętne w Płońsku wchodzi obecnie następujące działki ewidencyjne:
 - 1) z obrębu 0024 Poświętne, w jednostce ewidencyjnej Płońsk-Gmina:
 - działka nr 34/6 – powierzchnia 6,7509 ha,
 - działka nr 35/18 – powierzchnia 6,3758 ha;
 - 2) z obrębu 0217 M. Płońsk, w jednostce ewidencyjnej Płońsk:
 - działka nr 195/24 – powierzchnia 4,9000 ha,
 - działka nr 195/25 – powierzchnia 0,3950 ha,
 - działka nr 195/30 – powierzchnia 2,3706 ha,

- działka nr 195/32 – powierzchnia 3,7280 ha.

Dla nieruchomości prowadzona jest księga wieczysta PL1L/00016329/8. Łączna powierzchnia nieruchomości wynosi 24,5203 ha.

Działki nr 195/24, 195/25 i 195/32 zabudowane są m.in. budynkiem zakładowym, budynkiem szkoleniowym, budynkiem hotelowym, z restauracją i pralnią, budynkiem warsztatowym, dworkiem „Sienkiewiczówka”. Pozostała powierzchnia nieruchomości wykorzystywana jest m.in. pod potrzeby prowadzonego pola doświadczalnego.

2. Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie sprzedał na rzecz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Rolniczego z siedzibą w Warszawie prawo użytkowania wieczystego do działki nr 3120/12 o powierzchni 1269 m², położonej w Ostrowi Mazowieckiej przy ulicy Jana Długosza. Sprzedaż odbyła się po uzyskaniu zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Certyfikaty i uprawnienia

Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego posiada obecnie Certyfikat ISO 9001:2015 nr 12 100 20548TMS, ważny od 24.01.2019 do 16.01.2022, wydany przez TÜV Sud Polska Sp. z o.o. w zakresie szkolenia oraz doradztwo na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz małych i średnich przedsiębiorstw. Ponadto Ośrodek jest wpisany do Rejestru Instytucji Szkoleniowych (RIS) prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie a także do Rejestru przedsiębiorców wykonujących działalność w zakresie prowadzenia szkoleń w zakresie środków ochrony roślin prowadzonego przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa (nr wpisu 14/65/15598).

Wdrożone systemy zarządzania

Na wdrożone systemy zarządzania w MODR Warszawa składają się:

- system zarządzania jakością ISO 9001:2015 polityka jakości dotycząca profesjonalnego doradztwa rolniczego, świadczenia usług i osiągnięcie zadowolenia klienta korzystającego z usług MODR Warszawa,
- instrukcja ochrony danych osobowych, która opisuje podstawowe zasady organizacji pracy przy zbiorach osobowych przetwarzanych metodami tradycyjnymi w kartotekach, skorowidzach, księgach wykazach oraz w systemie informatycznym i pojedynczych komputerach,
- procedura organizacji i funkcjonowania systemu kontroli zarządczej oraz odpowiedzialności kierownictwa w zakresie systemu zarządzania jakością i kontroli zarządczej obejmująca swym zakresem zasady funkcjonowania kontroli zarządczej, procedur zarządzania ryzykiem oraz odpowiedzialność kierownictwa MODR Warszawa w zakresie systemu zarządzania jakością , jednocześnie procedura stanowi uporządkowany zbiór wskazówek, które osoby odpowiedzialne za funkcjonowanie kontroli zarządczej powinny wykorzystać do tworzenia, oceny i doskonalenia systemów kontroli zarządczej,
- instrukcja zarządzania ryzykiem - przedmiotem instrukcji jest proces szacowania ryzyka związanych z procesami zachodzącymi w MODR Warszawa,

- instrukcja przeprowadzania kontroli wewnętrznej - przedmiotem instrukcji jest proces określenia zasad, organizacji, realizacji i rozliczania przeprowadzonych kontroli wewnętrznych w MODR Warszawa.

Elektroniczny system wspomagania pracy doradczej.

W MODR Warszawa wdrażany jest obecnie system mający polepszyć i unowocześnić jakość usług świadczonych rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich. Wykorzystuje on różnego rodzaju narzędzia informatyczne zwiększające efektywność pracy doradców MODR Warszawa.

2. Informacja o zatrudnieniu /Tabela/ stan na dzień 31 grudnia 2019 wzrost/spadek/zmiany

Od 1 lipca 2019 r., zgodnie z nowym Regulaminem organizacyjnym stanowiącym załącznik do Zarządzenia Nr 3/2019 Dyrektora MODR Warszawa z dnia 22 stycznia 2019 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Organizacyjnego Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie, samodzielne stanowiska powstałe w Oddziałach wliczono do liczby pracowników działów (poz. 4, 6, 7, 8, 9, 10 poniższej tabeli A - stan na dzień 31.12.2019 r.). W Programie działalności na 2019 r. osoby te, były wliczone w poz. 14 tab. A (pozostali pracownicy – stan na dzień 31.10.2018 r.).

Tab. A. Zatrudnienie w Mazowieckim Ośrodku Doradztwa Rolniczego

L.p.	Komórki organizacyjne	Liczba zatrudnionych osób	
		Stan na dzień 31.10.2018	stan na dzień 31.12.2019
1.	Dyrektor	1	1
2.	Zastępca dyrektora	1	1
3.	Dział Administracyjno-Gospodarczy	9	10 (w tym 1 na urlopie bezpłatnym)
4.	Dział Ekonomiki i Zarządzania Gospodarstwem Rolnym	8	20
5.	Dział Kadr i Organizacji Pracy	7	9
6.	Dział Księgowości	7	17
7.	Dział Metodyki Doradztwa, Szkoleń i Wydawnictw	8	31 (w tym 1 osoba na urlopie macierzyńskim, 1 osoba na urlopie wychowawczym)
8	Dział Rolnictwa Ekologicznego i Ochrony Środowiska	5	16 (w tym 3 osoby na urlopie macierzyńskim, 1 na urlopie bezpłatnym)
9	Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich	5	24 (w tym 1 osoba na urlopie macierzyńskim, 3 osoby na urlopie wychowawczym)
10.	Dział Technologii Produkcji Rolniczej i Doświadczalnictwa	15 (w tym pracownicy pola doświadczalnego)	24 (w tym 1 osoba na urlopie macierzyńskim)
11.	Dział Teleinformatyki	7	8
12.	Stanowisko do Spraw Bezpieczeństwa i Higieny Pracy	1	1

L.p.	Komórki organizacyjne	Liczba zatrudnionych osób	
		Stan na dzień 31.10.2018	stan na dzień 31.12.2019
13.	Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego	290	267 (w tym 5 osób na urlopie bezpłatnym, 8 osób na urlopie macierzyńskim, 4 osoby na urlopie wychowawczym, 1 osoba na świadczeniu rehabilitacyjnym)
14.	Pozostali pracownicy (liczba zatrudnionych osób - stan na 31.12.2019 – nie zawiera samodzielnych stanowisk w Oddziałach, które zostały wliczone w poz. 4, 6, 7, 8, 9, 10 niniejszej tabeli)	147	63 (1 osoba na świadczeniu rehabilitacyjnym, 1 osoba na urlopie wychowawczym)
Razem		511	491 w tym: 7 na urlopie bezpłatnym, 14 na urlopie macierzyńskim, 9 na urlopie wychowawczym, 2 na świadczeniu rehabilitacyjnym

Tab. B. Zatrudnienie w Powiatowych Zespołach Doradztwa Rolniczego

L.p.	Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego	Liczba gmin	Liczba pracowników	
			Stan na dzień 31.10.2018	Stan na dzień 31.12.2019
1.	PZDR w Białobrzegach	6	6 (w tym 1 na urlopie macierzyńskim)	5
2.	PZDR w Ciechanowie	8	7	2
3.	PZDR w Garwolinie	12	9	8 (w tym 1 osoba na urlopie bezpłatnym)
4.	PZDR w Gostyninie	8	10	9 (w tym 1 osoba na urlopie macierzyńskim)
5.	PZDR w Grodzisku Mazowieckim	4	4	10
6.	PZDR w Grójcu	10	8	4
7.	PZDR w Kozienicach	7	6	6
8.	PZDR w Legionowie	4	3	5
9.	PZDR w Lipsku	6	7 (w tym 1 na urlopie macierzyńskim)	3
10.	PZDR w Łazach	7	4	8
11.	PZDR w Łosicach	6	7	4
12.	PZDR w Makowie Mazowieckim	9	10 (w tym 1 na urlopie macierzyńskim)	7
13.	PZDR w Mińsku Mazowieckim	12	9	6 (w tym 1 osoba na urlopie macierzyńskim)
14.	PZDR w Mławie	10	11 (w tym 1 na urlopie macierzyńskim)	8
15.	PZDR w Ostrołęce	11	12	12 (w tym 1 osoba na urlopie

L.p.	Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego	Liczba gmin	Liczba pracowników	
			Stan na dzień 31.10.2018	Stan na dzień 31.12.2019
				wychowawczym)
16.	PZDR w Ostrowi Mazowieckiej	10	13 (w tym 1 osoba na urlopie bezpłatnym)	11 (w tym 1 osoba na urlopie macierzyńskim)
17.	PZDR w Otwocku	8	3	10
18.	PZDR w Brwinowie Poprzednia nazwa PZDR w Piastowie	6	1 (w tym 1 na urlopie macierzyńskim)	2
19.	PZDR w Płocku	12	10 (w tym 1 na urlopie macierzyńskim)	10
20.	PZDR w Płońsku	10	10 (w tym 1 na urlopie macierzyńskim)	10 (w tym 1 osoba na urlopie macierzyńskim)
21.	PZDR w Pomiechówku	6	6	3 (w tym 1 osoba na urlopie macierzyńskim)
22.	PZDR w Przasnyszu	6	7	8
23.	PZDR w Przysusze	8	11 (w tym 1 osoba na urlopie macierzyńskim i 1 na wychowawczym)	9
24.	PZDR w Pułtusk	7	9 (w tym 1 na urlopie bezpłatnym)	7 (w tym 1 osoba na świadczeniu rehabilitacyjnym)
25.	PZDR w Radomiu	12	12 (w tym 1 na urlopie wychowawczym)	11 (w tym 1 osoba na urlopie wychowawczym)
26.	PZDR w Siedlcach	13	15 (w tym 1 na urlopie bezpłatnym)	15
27.	PZDR w Sierpcu	6	11	8 (w tym 1 osoba na urlopie wychowawczym)
28.	PZDR w Sochaczewie	7	6	7
29.	PZDR w Sokolowie Podlaskim	8	10 (w tym 2 na urlopie bezpłatnym)	11 (w tym 2 osoby na urlopie macierzyńskim, 2 osoby na urlopie bezpłatnym)
30.	PZDR w Szydłowie	5	7 (w tym 1 na urlopie macierzyńskim)	7
31.	PZDR w Tarcynie	6	3	2
32.	PZDR w Węgrowie	8	8	8
33.	PZDR w Tłuszczu Poprzednia nazwa PZDR w Wołominie	12	8 (w tym 2 osoby na urlopie wychowawczym)	7 (w tym 1 osoba na urlopie wychowawczym)
34.	PZDR w Wyszku	6	7 (w tym 1 na urlopie bezpłatnym)	5 (w tym 1 osoba urlopu bezpłatny, 1 osoba na urlopie macierzyńskim)
35.	PZDR w Zwoleń	5	7 (w tym 1 na urlopie bezpłatnym)	7 (w tym 1 osoba na urlopie macierzyńskim)
36.	PZDR w Żuromiu	6	8 (w tym 1 na urlopie macierzyńskim)	8 (w tym 1 osoba na urlopie bezpłatnym)

L.p.	Powiatowe Zespoły Doradztwa Rolniczego	Liczba gmin	Liczba pracowników	
			Stan na dzień 31.10.2018	Stan na dzień 31.12.2019
37.	PZDR w Żyrardowie	5	5	4
	Razem	292	290	267 (w tym: 5 osób na urlopie bezpłatnym, 8 osób na urlopie macierzyńskim, 4 osoby na urlopie wychowawczym, 1 osoba na \ świadczeniu rehabilitacyjnym)

B. Zakres i metodyka procesu sprawozdawczego

1. Priorytetowe działania w 2019 r. (Tabela C)

W 2019 roku priorytetowymi działaniami były:

wyznaczone przez MRiRW:

- 1. Upowszechnianie wiedzy i informacji na temat zapobiegania i zwalczania ASF i ptasiej grypy, z uwzględnieniem bioasekuracji.**
- 2. Wsparcie wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2014-2020, w tym upowszechnianie wiedzy na temat wypełniania wniosku o płatności obszarowe w formie elektronicznej.**
- 3. Wzmocnienie działań na rzecz transferu wiedzy pomiędzy nauką a praktyką rolniczą i promowanie innowacyjnych rozwiązań.**
- 4. Upowszechnianie i promocja zdrowej żywności, w tym w zakresie:**
 - a) rolnictwa ekologicznego ze szczególnym uwzględnieniem przetwórstwa
 - b) zwiększania udziału roślin wysokobiałkowych w strukturze zasiewów w tym soi non GMO oraz zwiększenie ich wykorzystania w przemyśle paszowym,
 - c) produkcji żywności na niewielką skalę i wprowadzania jej na rynek w krótkich łańcuchach dystrybucji, w tym na temat działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, rolniczego handlu detalicznego i sprzedaży bezpośredniej,
 - d) przeciwdziałania antybiotykooporności u ludzi i zwierząt.
- 5. Upowszechnianie działań na rzecz biogospodarki, ochrony gleby, wód i powietrza oraz dostosowań do zmian klimatycznych, w tym w zakresie:**
 - a) programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu oraz zbioru zasad dobrej praktyki rolniczej,

b) działań na rzecz ograniczenia skutków suszy, w tym zwiększenia retencji wodnej, poprawy żyzności gleb (m.in. badanie gleb wapnowanie),

c) nieżywnościowego wykorzystania surowców rolniczych, w tym OZE,

d) zarządzaniu ryzykiem produkcyjnym i rynkowym w gospodarstwie.

oraz dodatkowo wyznaczone przez MODR Warszawa:

6. Upowszechnianie tematyki ochrony pszczoły miodnej i dzikich zapylaczy.

7. Informowanie i promocja produktów regionalnych i lokalnych oraz systemów jakości.

2. Opis procesu przygotowania sprawozdania z działalności.

Krok 1	Omówienie zasad sprawozdawczości na spotkaniu kierowników Powiatowych Zespołów Doradztwa Rolniczego i kierowników działów merytorycznych.
Krok 2	Ewidencjonowanie usług MODR Warszawa zgodnie z obowiązującymi w MODR Warszawa instrukcjami.
Krok 3	Wysłanie do Oddziałów wytycznych Dyrektora MODR Warszawa dotyczących przygotowania Sprawozdania z realizacji programu działalności.
Krok 4	Przygotowanie w oddziałach Sprawozdania z realizacji rocznego programu działalności oddziału
Krok 5	Opracowywanie Sprawozdania z realizacji rocznego programu działalności MODR Warszawa przez działy merytoryczne. Proces łączenia poszczególnych elementów sprawozdania, weryfikacja błędów
Krok 6	Ocena rezultatów i przyjęcie dokumentu przez Dyrektora MODR Warszawa.
Krok 7	Opiniowanie Sprawozdania z realizacji programu działalności przez Radę Społeczną Doradztwa Rolniczego.
Krok 8	Przedłożenie Sprawozdania z realizacji programu działalności do zatwierdzenia Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Tabela C Priorytetowe działania w 2019 r

Numer priorytetu	Nazwa priorytetu	szkolenie		konferencja		szkolenie wyjazdowe		broшура		ulotka		material informacyjny/ artykuł	porada/ informacja	konkurs/ olimpiada	pokaz/ demonstracja	stoisko informacyjno promocyjne	targi/ wystawy	pozostale
		I.form	luczestników	I.form	luczestników	I.form	luczestników	liczba	nakład	liczba	nakład	liczba	liczba odbiorców	I.form	I.form	I.form	I.form	I.form
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>	<i>o</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>s</i>	<i>t</i>
1.	Upowszechnianie wiedzy i informacji na temat zapobiegania i zwalczania ASF i ptasiej grypy, z uwzględnieniem bioasekuracji.	61	936									1	3 705					
2	Wsparcie wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2014-2020, w tym upowszechnianie wiedzy na temat wypełniania wniosku o płatności obszarowe w formie elektronicznej	382	6 086									6	60 243					21
3	Wzmocnienie działań na rzecz transferu wiedzy pomiędzy nauką a praktyką rolniczą i promowanie innowacyjnych rozwiązań.	148	3 768									15	11504	3	15	18		9
4	Upowszechnianie i promocja zdrowej żywności, w tym w zakresie	115	2 015							2	4 100	5	11 579	3	21		1	5
4a	rolnictwa ekologicznego ze szczególnym uwzględnieniem przetwórstwa	16	269									2	6 602	3	6		1	1
4b	zwiększania udziału roślin wysokobiałkowych w strukturze zasiewów w tym soi non GMO oraz zwiększenie ich wykorzystania w przemyśle paszowym,	62	1 118							1	2 100	3	3 159		13			
4c	produkcji żywności na niewielką skalę i wprowadzania jej na rynek w krótkich łańcuchach dystrybucji, w tym na temat działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, rolniczego handlu detalicznego i sprzedaży bezpośredniej,	32	507							1	2 000		1 631		2			4

Numer priorytetu	Nazwa priorytetu	szkolenie		konferencja		szkolenie wyjazdowe		broшура		ulotka		material informacyjny/ artykuł	porada/ informacja	konkurs/ olimpiada	pokaz/ demonstracja	stoisko informacyjno promocyjne	targi/ wystawy	pozostale
		I.form	I.uczestników	I.form	I.uczestników	I.form	I.uczestników	liczba	nakład	liczba	nakład	liczba	liczba odbiorców	I.form	I.form	I.form	I.form	I.form
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>	<i>o</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>s</i>	<i>t</i>
4d	przeciwdziałania antybiotykooporności u ludzi i zwierząt.	5	121										187					
5	Upowszechnianie działań na rzecz biogospodarki, ochrony gleby, wód i powietrza oraz dostosowań do zmian klimatycznych, w tym w zakresie:	384	8 175							1	2 000		22 753					1
5a	programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu oraz zbioru zasad dobrej praktyki rolniczej,	275	6415							1	2000		13 007					1
5b	działań na rzecz ograniczenia skutków suszy, w tym zwiększenia retencji wodnej, poprawy żyzności gleb (m.in. badanie gleb wapnowanie),	51	860										5 058					
5c	nieżywnościowego wykorzystania surowców rolniczych, w tym OZE,	6	110										669					
5d	zarządzaniu ryzykiem produkcyjnym i rynkowym w gospodarstwie.	52	790										4 019					
6	Upowszechnianie tematyki ochrony pszczoły miodnej i dzikich zapylaczy	9	351	3	336							4	321		2		1	
7	Informowanie i promocja produktów regionalnych i lokalnych oraz systemów jakości.	40	659	1	48							2	2 765	1			1	

C. Działalność merytoryczna

Działalność doradcza Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w głównej mierze ukierunkowana była na poprawę konkurencyjności polskiego sektora rolnego, poprawę warunków pracy i życia na polskiej wsi oraz podnoszenie poziomu kwalifikacji zawodowych mieszkańców obszarów wiejskich województwa mazowieckiego. Kierunki działania Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego wynikają ze strategii rozwoju Mazowsza, programów rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz aktualnych potrzeb i oczekiwań społeczności wiejskiej:

1. Prowadzenie doradztwa i organizowanie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich w zakresie: ekonomiki, rachunkowości i organizacji gospodarstw rolnych, produkcji roślinnej i zwierzęcej, rozwoju i promocji przedsiębiorczości pozarolniczej oraz aktywizacji mieszkańców wsi, w szczególności obejmujące zagadnienia:
 - a) stosowanie nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowli oraz przetwórstwa rolno-spożywczego,
 - b) rozwiązywanie problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych,
 - c) rachunkowość w gospodarstwach rolnych,
 - d) rolnictwo ekologiczne,
 - e) rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich,
 - f) unowocześnianie wiejskiego gospodarstwa domowego,
 - g) ubieganie się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych,
 - h) modernizację gospodarstw rolnych, poprawy jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienia pozycji rolników na rynku,
 - i) zarządzanie gospodarstwem rolnym,
 - j) promocja produktów lokalnych i regionalnych
 - k) upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska
 - l) działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzenia gospodarstwa rolnego
 - m) upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku
 - n) realizacja zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

2. Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu rozwój pozarolniczych form aktywności gospodarczej mieszkańców mazowieckiej wsi.
3. Pomoc rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich w sporządzaniu dokumentacji niezbędnej przy ubieganiu się o pomoc finansowaną lub współfinansowaną ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych czy zagranicznych.
4. Działalność informacyjna i wydawnicza, w szczególności:
 - prowadzenie strony internetowej <http://www.modr.mazowsze.pl/>,
 - publikacja miesięcznika „Wieś Mazowiecka” oraz materiałów informacyjno-szkoleniowych w formie broszur, katalogów, folderów, itp.
5. Prowadzenie doświadczalnictwa odmianowego roślin uprawnych.
6. Organizowanie wystaw, kiermaszów, targów, konferencji i innych przedsięwzięć upowszechniających najnowsze osiągnięcia nauki i praktyki rolniczej, promujących dziedzictwo przyrodniczo-kulturowe wsi mazowieckiej.

W zależności od potrzeb rolników i mieszkańców obszarów wiejskich działania doradcze (zadania nieodpłatne i odpłatne) były realizowane poprzez różne formy i metody m.in. takie jak: szkolenia i szkolenia wyjazdowe, konferencje, pokazy, konkursy, olimpiady, porady, demonstracje i programy doradcze (zgodnie z terminologią przyjętą na potrzeby przygotowania i realizacji programu działalności MODR Warszawa w 2019 r.). Tematyka ww. form pracy doradczej była zgodna z przyjętymi założeniami, jednakże w miarę możliwości była na bieżąco aktualizowana do zaistniałej sytuacji ekonomiczno-społecznej oraz potrzeb i problemów zgłaszanych przez rolników i mieszkańców obszarów wiejskich

C.1. Zadania nieodpłatne

Działalność Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego koncentrowała się w szczególności na zadaniach realizowanych w ramach przyjętych na 2019 rok priorytetów.

Priorytet 1. Upowszechnianie wiedzy i informacji na temat zapobiegania i zwalczania ASF i ptasiej grypy, z uwzględnieniem bioasekuracji.

W 2019 roku MODR Warszawa zwracał szczególną uwagę na upowszechnianie wśród rolników wiedzy na temat zapobiegania i zwalczania chorób: ASF oraz grypy ptaków, z uwzględnieniem zasad bioasekuracji. Wystąpienie afrykańskiego pomoru świń i grypy ptaków, przy braku stosowania zasad bioasekuracji, może spowodować znaczące straty w chowie zwierząt. Stada, w których stwierdzono wystąpienie choroby wybijane są w całości. Zagadnienie to omówiono na szkoleniach. Drugą formą przekazywania informacji były porady indywidualne i informacje udzielane rolnikom w biurach MODR Warszawa i urzędach gmin podczas dyżurów.

Rozpowszechniano również informacje poprzez rozwieszanie plakatów: w biurach powiatowych, starostwach i urzędach gmin oraz na tablicach ogłoszeń u sołtysów.

Wykaz zadań za pomocą których był realizowany priorytet 1

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w sprawozdaniu	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenie nt. „Bioasekuracja gospodarstw jako istotny element prewencji - zasady zabezpieczenia gospodarstw przed chorobami”	tab.2 – Z.1.B.6	69	956	61	936
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. Bioasekuracja w gospodarstwie rolnym	tab.4- Z.2.B.6	-	638	-	2152
	informacja www nt. Bioasekuracja w gospodarstwie rolnym	tab.4- Z.2.B.6	3		1	
Zadanie 7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada nt. Bioasekuracja w gospodarstwie rolnym	tab.14 - Z.7.B.6	-	Część z 22431	-	1553

Priorytet 2. Wsparcie wdrażania Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2014-2020, w tym upowszechnianie wiedzy na temat wypełniania wniosku o płatności obszarowe w formie elektronicznej.

Ze względu na występujące zmiany oraz dużą wagę zagadnień związanych z wdrażaniem i realizacją Wspólnej Polityki Rolnej, podejmowane w 2019 roku przez MODR Warszawa działania skierowane były na przygotowanie mieszkańców obszarów wiejskich do korzystania z funduszy PROW 2014-2020. Realizowane działania prowadzone były w formie szkoleń, porad indywidualnych, informacji. W 2019 roku szczególna uwaga została także zwrócona na upowszechnianie wśród rolników wiedzy na temat systemu wsparcia bezpośredniego w formie elektronicznej. Podejmowane działania uwzględniały zmiany w płatnościach obszarowych na 2019 r. oraz aktualne akty prawne dotyczące zmian w ogłaszanych naborach na działania PROW 2014-2020. W ramach ww. działań przekazywane były informacje na temat zasad nowej delimitacji ONW, nowych stawek płatności, działania zalesieniowego oraz zagadnienie dotyczące działania „Scalenie gruntów”.

Wykaz zadań za pomocą których był realizowany priorytet 2

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w sprawozdaniu	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenie nt. Płatności bezpośrednie	Tab.2 – Z.1.G.1	255	3524	225	3553
	szkolenie nt. PROW	Tab.2 – Z.1.G.2	167	2278	157	2533
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. Płatności bezpośrednie	Tab.4 – Z.2.G.1		12 003		10490
	Informacja nt. PROW	Tab.4 – Z.2.G.2		16 661		14528
	Informacja na www nt. PROW	Tab.4 – Z.2.G.2	7		6	
	audycje, nt PROW i płatności bezpośrednich				21	
Zadanie 7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada nt. Płatności bezpośrednie	Tab.8 – Z.4.I.1		17 728		11673
	porada nt. PROW	Tab. 8 – Z.4.I.2		25 484		23552

Priorytet 3. Wzmocnienie działań na rzecz transferu wiedzy pomiędzy nauką a praktyką rolniczą i promowanie innowacyjnych rozwiązań

Jednym z celów doradztwa rolniczego jest wdrażanie bardziej efektywnych ekonomicznie i społecznie oraz przyjaznych środowisku systemów produkcji rolnej, ograniczanie strat oraz poprawa jakości produktów. Aktywne korzystanie z najnowszych osiągnięć nauki pozwoli też polskiemu sektorowi żywnościowemu na skuteczne konkurowanie w przestrzeni europejskiej. Dzięki współpracy nauki z praktyką rolniczą możliwe są obopólne korzyści. Rolnicy (praktycy) dostają nowatorskie rozwiązania, a nauka otrzymuje inspiracje i kolejne istotne problemy do rozwiązania. Od szybkiego transferu wiedzy z nauki do praktyki zależy postęp technologii i innowacyjność poszczególnych branż rolnictwa. Rolnicy potrzebują konkretnych informacji do podejmowania decyzji na przyszłość a doradztwo oczekuje od nauki wsparcia i bieżących informacji na temat nowych technologii.

Wykaz zadań za pomocą których był realizowany priorytet 3

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w sprawozdaniu	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenie nt. Nowe rozwiązania w produkcji roślinnej	Tab.2 – Część Z.1.A.1	13	185	20	414
	szkolenie nt. Nowe rozwiązania w produkcji zwierzęcej	Tab.2- Z.1.A.2	2	34	8	188
	Szkolenia realizowane w ramach operacji: Nowoczesne technologie uprawy zbóż	Tab.2 – Część Z.1.A.1; Tab. 27.poz.1	95	2298	95	2264
	szkolenie wyjazdowe nt. nowych rozwiązań w produkcji roślinnej	Tab.2 – Z.1.A.1	7	170	20	707
	szkolenie wyjazdowe nt. Nowych rozwiązań w produkcji zwierzęcej	Tab.2 – Z.1.A.2			3	51
	konferencja z zakresu nowych rozwiązań w produkcji roślinnej	Tab.2 – Z.1.A.1	2	120	2	144
	informacja nt. Nowych rozwiązań w produkcji roślinnej	Tab.4 – Z.2.A.1	-	2657		3289
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt nowych rozwiązań w produkcji zwierzęcej	Tab.4 – Z.2.A.2	-	1102		1367
	informacja na stronę www Nowych rozwiązań w produkcji roślinnej	Tab.4 – Z.2.A.1	4	-	11	
	informacja na stronę www nt nowych rozwiązań w produkcji zwierzęcej	Tab.4 – Z.2.A.2	3	-	4	
	Stoisko informacyjno-promocyjne dot. Nowych rozwiązań w produkcji roślinnej	Tab.4 – Z.2.A.1	11		18	
	porada nt. nowych rozwiązań w produkcji roślinnej	Tab. 14 Z.7.A.1	-	Część porad z 6891		5481
Zadanie 7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada nt nowych rozwiązań w produkcji zwierzęcej	Tab. 14 Z.7.A.2.				1367
	pokaz nt. nowych rozwiązań w	Tab.15 –	2	-	2	46

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w sprawozdaniu	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
	produkcji roślinnej	Z.7.A.1				
	pokaz nt nowych rozwiązań w produkcji zwierzęcej	Tab.15 – Z.7.A.2	1	-	1	10
	demonstracja nt. nowych rozwiązań w produkcji roślinnej	Tab.15 – Z.7.A.1	37	-	12	
	demonstracja nt. nowych rozwiązań w produkcji zwierzęcej	Tab.15 – Z.7.A.2	1	-	0	-
	konkurs dot. nowych odmian uprawnych zbóż	Tab.15 – Z.7.A.1	1	-	1	11-
	olimpiada wiedzy rolniczej	Tab.15 – Z.7.A.1	2	-	2	55

Priorytet 4. Upowszechnianie i promocja zdrowej żywności, w tym w zakresie:

a) rolnictwa ekologicznego ze szczególnym uwzględnieniem przetwórstwa

W 2019 roku działania MODR Warszawa podejmowane w ramach tego priorytetu propagowały ekologiczne metody produkcji i wspierały krajowy System rolnictwa ekologicznego, zgodnie z krajowym *Ramowym Planem Działań dla Żywności i Rolnictwa Ekologicznego w Polsce na lata 2014–2020* poprzez szkolenia oraz doradztwo w formie informacji i porad indywidualnych, konkursów, demonstracji, pokazów i targów. Zwrócona została również uwaga na zagadnienie przetwórstwa w rolnictwie ekologicznym w tym również przetwórstwa i sprzedaży na poziomie gospodarstwa. Temat ten omawiany jest dodatkowo w ramach szkoleń z zakresu produkcji metodami ekologicznymi, sprzedaży metodami ekologicznymi i rolnictwa ekologicznego w ramach PROW 2014 - 2020.

b) zwiększania udziału roślin wysokobiałkowych w strukturze zasiewów w tym soi non GMO oraz zwiększenie ich wykorzystania w przemyśle paszowym

W ramach realizacji zadań z zakresu technologii produkcji roślinnej propagowane było zwiększanie udziału roślin wysokobiałkowych w strukturze zasiewów w tym soi non GMO oraz zwiększenie ich wykorzystania w przemyśle paszowym dla różnych gatunków zwierząt. Podkreślany był pozytywny wpływ tych roślin na zdrowotność roślin w zmianowaniu, poprawę struktury gleby oraz jej żyzność.

c) produkcji żywności na niewielką skalę i wprowadzania jej na rynek w krótkich łańcuchach dystrybucji, w tym na temat działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, rolniczego handlu detalicznego i sprzedaży bezpośredniej

W 2019 r. priorytetowym działaniem było upowszechnianie wiedzy na temat produkcji żywności na niewielką skalę i wprowadzanie jej na rynek w krótkich łańcuchach dystrybucji, w tym działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, rolniczego handlu detalicznego oraz sprzedaży bezpośredniej. Realizując ten priorytet mieliśmy na celu ułatwienie rolnikom sprzedaży produktów, które pochodzą z ich gospodarstw (tj. żywności wyprodukowanej w całości lub w części z własnej uprawy, chowu lub hodowli) konsumentom finalnym.

d) przeciwdziałania antybiotykooporności u ludzi i zwierząt

Rosnąca oporność bakterii na antybiotyki stosowane w leczeniu ludzi sprawia, że coraz częściej zwraca się uwagę na konieczność podjęcia działań zmierzających do ograniczenia nadużywania antybiotyków w produkcji zwierzęcej. Aby zapobiec masowemu profilaktycznemu podawaniu antybiotyków zwierzętom, upowszechniano wiedzę na temat zagrożeń płynących z nadmiernego i nierozważnego stosowania antybiotyków w ich leczeniu.

Wykaz zadań za pomocą których był realizowany priorytet 4

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w sprawozdaniu	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
a) rolnictwa ekologicznego ze szczególnym uwzględnieniem przetwórstwa						
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenie z zakresu rolnictwo ekologiczne	Tab.2 – Z.1.D.	18	263	16	269
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja z zakresu rolnictwo ekologiczne	Tab.4 – Z.2.D		3297		3218
	informacja na stronę www z zakresu rolnictwo ekologiczne	Tab.4 – Z.2.D	7			2
Zadanie 7 Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada nt. rolnictwo ekologiczne	tab. 14. Z.7.D		3 401		3384
	pokaz z zakresu rolnictwa ekologicznego	tab. 15. Z.7.D	1		1	7
	demonstracja z zakresu rolnictwa ekologicznego	tab. 15. Z.7.D	5		5	
	konkurs z zakresu rolnictwa ekologicznego	tab. 15. Z.7.D	3		3	62
	Targi/wystawy – z zakresu rolnictwa ekologicznego – Ekopiknik w Kampinosie	tab. 15. Z.7.D	1	-	1	
b) zwiększania udziału roślin wysokobiałkowych w strukturze zasiewów w tym soi non GMO oraz zwiększenie ich wykorzystania w przemyśle paszowym						
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenie z zakresu technologia produkcji roślinnej - rośliny wysokobiałkowe	tab.2 część z Z.1.B.1.	37	370	62	1118
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. Technologia produkcji roślinnej – rośliny wysokobiałkowe	tab.4 część Z.2.B.1.		Część informacji z 9499		1010
	informacja na www nt. technologia produkcji roślinnej – rośliny wysokobiałkowe	Tab.4 część z Z.2.B.1	1		3	
	ulotka Charakterystyka odmian roślin strączkowych	tab.4 Z.2.B.1	1		1	
Zadanie 7. Upowszechnienie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada nt. rozwiązywanie problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych - rośliny wysokobiałkowe	tab. 14 część Z.7.B.1		Część porad z 22431		2149
	demonstracja nt. Prawidłowa technologia uprawy roślin strączkowych	tab. 15- część z Z.7.B.1	10		13	
c) produkcji żywności na niewielką skalę i wprowadzania jej na rynek w krótkich łańcuchach dystrybucji, w tym na temat działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, rolniczego handlu detalicznego i sprzedaży bezpośredniej						
Zadanie 1.Prowadzenie szkoleń dla rolników	szkolenie nt. Prowadzenie przetwórstwa w ramach	tab.2-Z.1.A.3	3	37	3	49

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w sprawozdaniu	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
i innych mieszkańców obszarów wiejskich	działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL)					
	szkolenie nt. Krótkie łańcuchy dostaw (od pola do stołu) w tym sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie, działalność marginalna, lokalna i ograniczona	tab.2 – Z.1.J.2	17	257	12	197
	szkolenie nt. Rolniczy handel detaliczny	tab.2 – Z.1.J.3	17	225	17	261
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. Prowadzenie przetwórstwa w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL)	tab.4 – Z.2.A.3		643		212
	informacja nt. Krótkie łańcuchy dostaw (od pola do stołu) w tym sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie, działalność marginalna, lokalna i ograniczona	tab.4 – Z.2.J.2		425		161
	informacja nt. Rolniczy handel detaliczny	tab.4 – Z.2.J.3		369		270
	ulotka z zakresu Krótkie łańcuchy dostaw (od pola do stołu) w tym sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie, działalność marginalna, lokalna i ograniczona	tab.4 – Z.2.J.2	1		1	
	Audycja n. Rolniczy handel detaliczny	tab.4 – Z.2.J.3			4	
Zadanie 7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada nt. Prowadzenie przetwórstwa w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL)	tab.14 Z.7.A.3		Część porad z 6891		170
Zadanie 8. Podejmowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego.	porada nt. Krótkie łańcuchy dostaw (od pola do stołu) w tym sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie, działalność marginalna, lokalna i ograniczona	tab.17 - Z.8.J.2	Część porad z 1636			140
	porada nt. rolniczy handel detaliczny	tab.17 - Z.8.J.3				678
	pokaz nt. Krótkie łańcuchy dostaw (od pola do stołu) w tym sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie, działalność marginalna, lokalna i ograniczona	tab.18 – Z.8.J.2	1		0	
	pokaz nt. Rolniczy handel detaliczny	tab.18 – Z.8.J.3	2		2	28
<i>d) przeciwdziałania antybiotykooporności u ludzi i zwierząt</i>						
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenia nt. Zmniejszenie ilości antybiotyków wykorzystywanych u zwierząt gospodarczych jako metoda ograniczenia procesu narastania lekooporności bakterii	tab.2 część Z.1.B.3	6	90	5	121
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. Przeciwdziałanie antybiotykooporności u zwierząt	tab.4 część z Z.2.B.3	-	Część informacji z 2073	-	80
Zadanie 7. Upowszechnienie metod produkcji rolniczej i stylu	porada nt. Przeciwdziałanie antybiotykooporności u zwierząt	tab.14 – Z.7.B.3	-	Część porad z 22431	-	107

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w sprawozdaniu	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
życia przyjaznego dla środowiska						

Priorytet 5. Upowszechnianie działań na rzecz biogospodarki, ochrony gleby, wód i powietrza oraz dostosowań do zmian klimatycznych, w tym w zakresie:

a) programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu oraz zbioru zasad dobrej praktyki rolniczej

MODR Warszawa w 2019 roku realizował priorytet w formie działań szkoleniowych, upowszechnieniowych i informacyjnych w zakresie propagowania wymogów programu działań w celu zmniejszenia i zapobiegania zanieczyszczeniu wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych, wynikających z upowszechniania prawa wodnego i dyrektywy azotanowej oraz szkoleń na temat gospodarki wodno-ściekowej oraz postępowania z odpadami. Aktualnie na terenie całego kraju obowiązuje Program działań, który wszedł w życie 27 lipca 2018 roku. Celem programu jest zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie odpływu biogenów do wód. W ramach działań z tego zakresu zwrócona została uwaga na praktyczne aspekty tego zagadnienia. Propagowano m.in. wiedzę na temat opracowywania planów nawożenia azotem, wyliczania maksymalnych dawek nawożenia azotem, prowadzenia dokumentacji w tym zakresie i inne zagadnienie z tego zakresu.

b) działań na rzecz ograniczenia skutków suszy, w tym zwiększenia retencji wodnej, poprawy żyzności gleb (m.in. badanie gleb wapnowanie)

Doradcy MODR upowszechniali wiedzę na temat działania ograniczającego skutki suszy, gdyż właśnie niedobór wody jednym z ważniejszych utrudnień, które dotyczą polskie rolnictwo. Następujące w przyrodzie zmiany klimatyczne są coraz bardziej odczuwalne w tym sektorze, a to właśnie rolnictwo jest największym konsumentem wody - wykorzystuje około 70% światowych zasobów. Działanie to realizowane było poprzez szkolenia oraz doradztwo bezpośrednie w formie informacji i porad indywidualnych.

c) nieżywnościowego wykorzystania surowców rolniczych, w tym OZE

MODR Warszawa w 2019 roku podejmował działania propagujące odnawialne źródła energii na obszarach wiejskich, z uwzględnieniem produkcji i wykorzystania biomasy na cele energetyczne oraz zagadnienia energetyki odnawialnej poprzez szkolenia oraz doradztwo w formie informacji i porad indywidualnych.

d) zarządzaniu ryzykiem produkcyjnym i rynkowym w gospodarstwie

Ważnym zagadnieniem propagowanym w pracy doradczej było zarządzanie ryzykiem produkcyjnym i rynkowym w gospodarstwach rolnych. Podejmując decyzje produkcyjne rolnik musi

brać pod uwagę to, że o sukcesie przedsięwzięcia oprócz zaangażowania, wiedzy i kapitału decydują również czynniki niezależne od niego samego, a są to między innymi przyroda, wahania cen środków produkcji, wahania cen płodów rolnych, zakłócenia w handlu międzynarodowym oraz niebezpieczeństwo wystąpienia masowych epidemii. Istnieją różne formy działania, które pozwalają rolnikom w sposób indywidualny ograniczać ryzyko produkcyjne i handlowe. Jednak najbardziej rozpowszechnioną i uznaną formą ograniczania ryzyka są ubezpieczenia, które są powszechnie wykorzystywane do różnych celów.

Wykaz zadań za pomocą których był realizowany priorytet 5

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w programie	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
a) programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu oraz zbioru zasad dobrej praktyki rolniczej						
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenie z zakresu: Zasady ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych, dyrektywa azotanowa i ramowa dyrektywa wodna	tab. 2 - Część Z.1.O.1.	279	3833	266	6177
	Warsztaty: Wdrażanie Programu azotanowego ”	tab. 2 - Część Z.1.O.1. tab. 27. Poz. 16			8	218
	szkolenie z zakresu nt. Zalecenia zawarte w zbiorze zaleceń dobrej praktyki rolniczej, o którym mowa w art. 103 ust. 1 ustawy Prawo wodne	tab.2 – Z.1.K.	2	27	1	20
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. Zasady ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych , dyrektywa azotanowa i ramowa dyrektywa wodna	tab. 4 - Z.2.O.1.		2172		3668
	informacja nt. Zalecenia zawarte w zbiorze zaleceń dobrej praktyki rolniczej, o którym mowa w art. 103 ust. 1 ustawy Prawo wodne	tab.4. – Z.2.K.		388		1674
	informacja nt. Gospodarka wodno-ściekowa oraz postępowanie z odpadami	tab.4 – część z zakresu Z.2.L.6		383		209
	ulotka dotycząca Zasad ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych, dyrektywa azotanowa i ramowa dyrektywa wodna	tab. 4. Z.2.O.1	1		1	
	audycje dotyczące ochrony wód	tab. 4. Z.2.O.1			1	
Zadanie 7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada z zakresu Gospodarka wodno-ściekowa oraz postępowanie z odpadami	tab.14 część z zakresu Z.7.L.6		Część porad z 8699		296
Zadanie 10. Realizacja zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych	porada z zakresu Zasady ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych związkami azotu pochodzenia rolniczego, dyrektywa azotanowa i wodna	tab. 23 - Z.10.O.1		3572		7160
b)działań na rzecz ograniczenia skutków suszy, w tym zwiększenia retencji wodnej, poprawy żyzności gleb (m.in. badanie gleb wapnowanie)						

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w programie	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenie nt. Przeciwdziałanie skutkom suszy	tab.2 – Część z Z.1.L.8	41	574	45	694
	szkolenie nt. Zrównoważone gospodarowanie nawozami	tab.2 – Część z Z.1.L.8	6	91	6	166
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. Zrównoważone gospodarowanie nawozami	tab.4.część z Z.2.L.8		Część informacji z 2 113		954
	informacja nt. Przeciwdziałanie skutkom suszy	tab.4.część z Z.2.L.8				1293
Zadanie 7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada nt. Zrównoważone gospodarowanie nawozami	tab.14 część Z.7.L.8		Część porad z 8699		9
	porada nt. Przeciwdziałanie skutkom suszy	tab.14 część Z.7.L8				2802
c)nieżywnościowego wykorzystania surowców rolniczych, w tym OZE						
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenie nt. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych w gospodarstwie rolnym	tab. 2 - Z.1.L.5	7	102	6	110
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. Energetyka prosumencka	tab. 4- Z.2.L.4		268		137
	informacja nt. Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych w gospodarstwie rolnym	Tab. 4 - Z.2.L.5		593		304
Zadanie 7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada nt. energetyka prosumencka	tab.14 Z.7.L.4		Część porad z 8699		99
	porada nt. wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych w gospodarstwie rolnym	tab.14 Z.7.L.5				129
d)zarządzaniu ryzykiem produkcyjnym i rynkowym w gospodarstwie						
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenia nt. Ubezpieczenia społeczne i majątkowe	tab.2– Z.1.C.3.	11	156	7	107
	szkolenia nt. Zarządzanie, organizacja i planowanie pracy w gospodarstwie rolnym	tab.2 – Z.1.I.1.	54	747	45	683
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. Ubezpieczenia społeczne i majątkowe	tab.4 – Z.2.C.3.		1144		733
	informacja nt. Zarządzanie, organizacja i planowanie pracy w gospodarstwie rolnym	tab.4- Z.2.I.3		602		1146
Zadanie 11 Prowadzenie analizy przemian w zakresie poziomu i jakości produkcji rolniczej i funkcjonowania gospodarstw rolnych oraz upowszechnianie wyników tych analiz w pracy doradczej	porada nt. Ubezpieczenia społeczne i majątkowe	tab. 25 Z.11.C.3		293		601
	Porada nt. Zarządzanie, organizacja i planowanie pracy w gospodarstwie rolnym	tab. 25 - Z.11.I.3.		992		1539

Priorytet 6. Upowszechnianie tematyki ochrony pszczoły miodnej i dzikich zapylaczy

W 2019 roku doradcy MODR Warszawa poprzez szkolenia, porady i informacje podkreślali rolę owadów zapylających dla każdej uprawy rolniczej oraz dla każdego ogrodu, sadu, upraw rolniczych i środowiska naturalnego. W pracy doradczej zwrócona została uwaga, że to właśnie one zapewniają

odpowiednie zapylenie warzyw, drzew, owoców miękkich i roślin ozdobnych, a bez zapylaczy nie byłoby znacznej części żywności na świecie. Ucierpiałaby tym samym bioróżnorodność, niezwykle istotna dla prawidłowego funkcjonowania biosfery.

Wykaz zadań za pomocą których był realizowany priorytet 6

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w programie	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich	szkolenie nt. Ochrona i znaczenie pszczoły miodnej w rolnictwie	Tab.2 – część z Z.1.L.8	10	240	9	351
	konferencja nt. znaczenia pszczoły miodnej w rolnictwie	tab.2 – część z Z.1.L.8	2	130	3	336
Zadanie 2. Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. . Ochrona i znaczenie pszczoły miodnej w rolnictwie	tab.4. – część z Z.2.L.8.		Część informacji z 2113		244
	informacja na stronę www nt. . Ochrona i znaczenie pszczoły miodnej w rolnictwie	tab.4. – część z Z.2.L.8	2		4	
Zadanie 7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada nt. Ochrona i znaczenie pszczoły miodnej w rolnictwie	tab.14 część z Z.7.L.		Część porad z 8699		77
	Targi/wystawy Siedleckie Targi Miodu	tab. 15- Z.7.L.8	1		1	
	demonstracja nt. Ochrona i znaczenie pszczoły miodnej w rolnictwie	tab. 15- Z.7.L.8.	2 na 15 rodzinach pszczelich		2 na 15 rodzinach pszczelich	

Priorytet 7. Informowanie i promocja produktów regionalnych i lokalnych oraz systemów jakości

Wytwarzanie, ochrona i promocja żywności wysokiej jakości odgrywają w państwach Unii Europejskiej coraz bardziej znaczącą rolę. Jednym z podstawowych sposobów realizacji polityki jakości we Wspólnocie jest wyróżnianie znakami potwierdzającymi wysoką jakość wyrobów rolno-spożywczych pochodzących z konkretnych regionów, jak też charakteryzujących się tradycyjną metodą produkcji. Unia Europejska umożliwia liczne rozwiązania prawne, które obejmują szczególną ochrona producentów wytwarzających żywność wysokiej jakości, wolną od konserwantów i ulepszaczy, jak najbardziej naturalną, różnorodną i smaczną. Taka polityka daje pewność konsumentom, że kupują żywność bardzo wysokiej jakości, która jednocześnie charakteryzuje się wyjątkową, tradycyjną metodą produkcji. Ze względu na dużą różnorodność produktów wprowadzanych na rynek konsumenci oczekują ponadto jasnych i wyczerpujących informacji na temat jakości i pochodzenia produktu rolnego lub artykułu spożywczego. Tematy te były omawiane w ramach szkoleń oraz pracy doradczej i informacyjnej.

Wykaz zadań za pomocą których realizowany był priorytet 7

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w programie	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
Zadanie 1. Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów	szkolenie nt. Tworzenie sieci współpracy w ramach łańcucha żywnościowego	Tab. 2 poz. Z.1.H.2.	1	20	1	58

Nazwa zadania	Forma i temat realizacji	Miejsce w programie	Plan		Wykonanie	
			Formy	Uczestnicy	Formy	Uczestnicy
wiejskich	szkolenie nt. Systemy jakości żywności	Tab. 2 poz. Z.1.H.3.	3	42	2	46
	szkolenie nt. Systemy bezpieczeństwa żywności, dobre praktyki higieniczne, produkcyjne przy produkcji żywności w warunkach domowych, HACCP	Tab. 2 poz. Z.1.H.4.	1	15	4	61
	szkolenie nt. Promocja i sprzedaż produktów lokalnych i regionalnych	Tab. 2 poz. Z.1.J.1.	37	538	33	494
	Konferencja Promocja produktu lokalnego	Tab. 2 poz. Z.1.J.1.			1	48
Zadanie 2 Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej	informacja nt. Tworzenie sieci współpracy w ramach łańcucha żywnościowego	Tab. 4 poz. Z.2.H.2.		190		53
	informacja nt. Systemy jakości żywności	Tab. 4 poz. Z.2.H.3.		468		345
	informacja nt. Systemy bezpieczeństwa żywności, dobre praktyki higieniczne, produkcyjne przy produkcji żywności w warunkach domowych, HACCP	Tab. 4 poz. Z.2.H.4.		230		173
	informacja nt. Promocja i sprzedaż produktów lokalnych i regionalnych	Tab. 4 poz. Z.2.J.1.		531		1146
	informacja na www nt. Promocja i sprzedaż produktów lokalnych i regionalnych	Tab. 4 poz. Z.2.J.1.	1		2	
Zadanie 7. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska	porada nt. Tworzenie sieci współpracy w ramach łańcucha żywnościowego	Tab. 14. Z.7.H.2		Część porad z 2 003		79
	porada nt. Systemy jakości żywności	Tab. 14. Z.7.H.3				228
	porada nt. Systemy bezpieczeństwa żywności, dobre praktyki higieniczne, produkcyjne przy produkcji żywności w warunkach domowych, HACCP	Tab. 14. Z.7.H.4				123
Zadanie 8 Podejmowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego zarządzania gospodarstwa rolnego.	porada nt. Promocja produktów lokalnych i regionalnych	Tab.17 – część z Z.8.J.1		Część z 1636		603
	doradztwo grupowe nt. Promocja produktów lokalnych i regionalnych	Tab.17 – Z.8.J	13	57	1	15
	konkurs	Tab. 18 poz. Z.8.J.1	1		1	36
	Targi/wystawy Kurpiowskie Targi Rolnicze	Tab. 18 poz. Z.8.J.1	1		1	

Zadanie 1.

Prowadzenie szkoleń dla rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich

Z.1.A. Szkolenia w zakresie stosowania nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowli oraz przetwórstwa rolno-spożywczego w tym:

W zakresie stosowania nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowli oraz przetwórstwo rolno-spożywczego w 2019 r. zrealizowano dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich 126 szkoleń dla 2915 osób, 23 szkoleń wyjazdowych dla 758 osób i 2 konferencje dla 144 osób.

➤ szkolenia w zakresie produkcji roślinnej (w tym ogrodniczej)

Szkolenia dotyczące roślin rolniczych obejmowały najnowsze prośrodowiskowe metody produkcji przede wszystkim zbóż, kukurydzy, roślin okopowych, oleistych i strączkowych. Zwrócona została szczególna uwaga na korzyści wynikające ze stosowania kwalifikowanego materiału siewnego, poruszono tematykę rolnictwa precyzyjnego, w tym zrównoważonego nawożenia roślin. W zakresie produkcji ogrodniczej szkolenia obejmowały również najnowsze prośrodowiskowe metody produkcji owoców i warzyw. Zorganizowano szkolenie wyjazdowe na IX Targi Sadownictwa i Warzywnictwa do Nadarzyn. Odbłyły się konferencje pt. *Uprawa kukurydzy i jej zastosowanie w żywieniu bydła* oraz *Zwalczanie chorób i szkodników w zbożach – doroczne spotkanie producentów zbóż*.

➤ szkolenia w zakresie produkcji zwierzęcej

W 2019 roku szkolenia dotyczące produkcji zwierzęcej obejmowały upowszechnianie wiedzy na temat wykorzystania w żywieniu zwierząt białka z roślin strączkowych, zagadnienia dotyczące profilaktyki chorób metabolicznych oraz prawidłowego bilansowania dawek pokarmowych. Na szkoleniach poruszano również tematykę nowoczesnych kierunków rozwoju bydła mlecznego. Zorganizowano szkolenie wyjazdowe na *Agro Days – dni hodowcy* do Warszawy.

➤ szkolenia w zakresie prowadzenia przetwórstwa w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MLO)

Wspieranie przetwórstwa rolno-spożywczego prowadzonego na niewielką skalę na poziomie gospodarstwa, było kolejnym zadaniem realizowanym w MODR Warszawa. W tym zakresie były prowadzone szkolenia dla producentów rolnych zainteresowanych prowadzeniem działalności lub prowadzących taką działalność. Tematyka szkoleń dotyczyła zasad zakładania i funkcjonowania przedsiębiorstw MOL, rolniczego handlu detalicznego oraz sprzedaży bezpośredniej i dostaw bezpośrednich z uwzględnieniem znakowania żywności opakowanej.

Z.1.B. Szkolenia w zakresie rozwiązywania problemów technologicznych i organizacyjnych gospodarstw rolnych w tym:

W zakresie rozwiązywania problemów technologicznych i organizacyjnych gospodarstw rolnych w 2019 r. zrealizowano dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich 412 szkoleń dla 7625 osób, 3 szkolenia wyjazdowe dla 106 osób i 4 konferencje dla 290 osób.

➤ szkolenia w zakresie produkcji roślinnej (w tym ogrodniczej)

W 2019 roku tematyka szkoleń z zakresu rozwiązywania problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych koncentrowała się na zapoznaniu rolnika z technikami prawidłowej uprawy roślin rolniczych m.in. zbóż, rzepaku, kukurydzy czy roślin strączkowych. Zrealizowano również szkolenia pt. *Prawidłowa uprawa ziemniaka z uwzględnieniem zwalczania bakteriozy pierścieniowej ziemniaka* (jako element realizacji *Programu dla polskiego ziemniaka*). Podczas szkoleń przekazano także informacje na temat prawidłowej gospodarki nawozowej w oparciu o wyniki analizy gleby oraz zagadnienia dobrej praktyki rolniczej. Odbyły się konferencje pt. *VIII Konferencja Sadownicza* oraz *Prawidłowa uprawa rzepaku*.

➤ szkolenia w zakresie produkcji zwierzęcej

MODR Warszawa szczególną uwagę skupiał na szkoleniach z zakresu bioasekuracji w gospodarstwie rolnym. Uczestnicy zapoznali się z zasadami zabezpieczenia gospodarstwa przed chorobami, w szczególności przed ASF. Z zakresu produkcji zwierzęcej ważnym elementem były również szkolenia, podczas których omawiana była technologia produkcji z uwzględnieniem zasad wzajemnej zgodności (cross-compliance). Celem przeprowadzonych szkoleń było również zapoznanie rolników i mieszkańców obszarów wiejskich z zasadami dobrej praktyki rolniczej oraz uświadomienie odbiorcom jak ważnym elementem jest przestrzeganie podstawowych standardów gospodarowania uwzględniających ochronę środowiska. Odbyła się również konferencje *Skuteczne zarządzanie stadem bydła mlecznego* i *Dzień Simentalski*.

Z.1.C Szkolenia w zakresie rachunkowości rolnej

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 71 szkoleń dla 1256 osób.

Dużym zainteresowaniem cieszyła się tematyka związana z prowadzeniem ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie rolnym. W szkoleniach uczestniczyli beneficjenci działań PROW 2014-2020, dla których uzyskana wiedza znajdzie zastosowanie praktyczne w realizacji przyjętych zobowiązań. Drugim poruszonym tematem była rachunkowość w gospodarstwach rolnych. Uczestnicy mieli możliwość zapoznania się z unijną rachunkowością FADN.

Z.1.D. Szkolenia w zakresie rolnictwa ekologicznego

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 16 szkoleń dla 269 osób.

MODR Warszawa roku prowadził działania szkoleniowe na rzecz rolnictwa ekologicznego, uwzględniające potrzeby beneficjentów dotyczące systemu rolnictwa ekologicznego w warunkach unijnych, z uwzględnieniem aktualnego prawodawstwa, obowiązujących procedur i wymogów. Omówiono aspekty technologiczne związane z metodami ekologicznej uprawy roślin oraz chowu zwierząt w gospodarstwie ekologicznym, a także sprzedaży produktów ekologicznych. Istotne było informowanie rolników o działaniu - Rolnictwo ekologiczne w ramach PROW na lata 2014-2020. Ponadto jako temat dodatkowy na szkoleniach omawiane było zagadnienie *Przetwórstwa ekologicznego*.

Z.1.E. Szkolenia w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 3 szkolenia dla 38 osób, 2 szkolenia wyjazdowe dla 55 osób oraz 3 konferencje dla 262 osób.

W ramach zrealizowanych działań wspierane było tworzenie w gospodarstwach rolnych pozarolniczych form przedsiębiorczości m.in.: agroturystyka i turystyka wiejska, przetwórstwo na poziomie gospodarstwa, zagrody edukacyjne i gospodarstwa opiekuńcze oraz współpraca z lokalnymi organizacjami społecznymi. W tym zakresie tematycznym odbyły się konferencje: *Kobieta przedsiębiorcza w Unii Europejskiej* w Płońsku, konferencja dla KGW pn. *Możliwość rozwoju Kół Gospodyń Wiejskich w Płońsku* oraz *Aktywizacja mieszkańców wsi w działalności pozarolniczej* w Siedlcach.

Z.1.F. Szkolenia w zakresie unowocześniania wiejskiego gospodarstwa domowego

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 57 szkoleń dla 885 osób.

W tym zakresie tematycznym przeprowadzone szkolenia były związane z podnoszeniem standardów wiejskiego gospodarstwa domowego i poprawy jakości życia na obszarach wiejskich, obejmowały zagadnienia związane z estetyką gospodarstwa, zdrowym stylem życia i przyzagrodową produkcją żywności na potrzeby rodziny.

Z.1.G Szkolenia w zakresie ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych, lub zagranicznych.

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 383 szkolenia dla 6099 osób, 1 szkolenie wyjazdowe dla 34 osób.

Celem szkoleń dotyczących PROW było nakierowanie rolników i przedsiębiorców na potencjalne możliwości skorzystania z funduszy UE – w ramach działań PROW 2014-2020. Terminy szkoleń były dostosowane i skorelowane z terminami naboru wniosków z w/w programu. Na szkoleniach dotyczących płatności bezpośrednich były upowszechniane informacje na temat możliwości wypełniania wniosków drogą elektroniczną (za pomocą aplikacji e-Wniosek) i korzyści z tego wynikających dla rolnika. Poruszano też tematy możliwości korzystania przez rolników z innych instrumentów wsparcia niż PROW 2014-2020 np. kredytów, funduszy krajowych.

Z.1.H. Szkolenia w zakresie modernizacji gospodarstw rolnych, poprawy jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienie pozycji rolników na rynku.

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 7 szkoleń dla 165 osób oraz 1 konferencję dla 65 osób.

W 2019 r. doradcy MODR przeprowadzili szkolenia na temat tworzenia sieci współpracy w ramach łańcucha żywnościowego, systemów jakości oraz systemu bezpieczeństwa żywności, dobrych praktyk higienicznych, produkcyjnych przy produkcji żywności w warunkach domowych, HACCP i przygotowania produktów rolnych do sprzedaży. Odbiorcy zapoznali się z restrykcyjnymi zasadami wytwarzania żywności, jakie obowiązują na terenie Unii Europejskiej. Omówiono też zagadnienia dotyczące zasad funkcjonowania grup producentów rolnych. Wskazywane były tu korzyści wynikające ze wspólnej organizacji produkcji i przygotowania produktów rolnych do sprzedaży oraz możliwości pozyskania wsparcia finansowego ze środków publicznych. Z tego zakresu przeprowadzono konferencję *Systemy jakości w rolnictwie*.

Z.1.I. Szkolenia z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 47 szkoleń dla 721 osób.

Celem szkoleń realizowanych w ramach tematyki związanej z zarządzaniem gospodarstwem rolnym było wskazanie, jak dobre i racjonalne zarządzanie może stymulować dochód osiągany w gospodarstwie. Umiejętne posługiwanie się rachunkiem ekonomicznym w gospodarstwie rolnym może pomóc w optymalizacji struktury produkcji i poziomu jej intensywności, optymalizacji stosowanych technologii wytwarzania, racjonalizacji metod zarządzania. Poprzez lepsze poznanie procesu decyzyjnego i produkcyjnego można wyeliminować szereg niedociągnięć. Przydatne może tu być wyliczanie dochodów i kosztów oraz opłacalności produkcji dla działalności prowadzonych w gospodarstwie. Przybliżona została również tematyka związana z podatkami w rolnictwie oraz aktualnymi zasadami obrotu ziemią rolną.

Z.1.J. Szkolenia w zakresie promocji produktów lokalnych i regionalnych.

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 62 szkolenia dla 952 osób oraz 2 konferencje dla 159 osób.

W ramach szkoleń zorganizowanych z tego zakresu omawiane były takie zagadnienia jak: promocja i sprzedaż produktów lokalnych i regionalnych jako narzędzie rozwoju i podnoszenia atrakcyjności obszarów wiejskich, identyfikacja produktów regionalnych i lokalnych, promocja produktów rolnych i środków spożywczych w Unii Europejskiej.

Z.1.K. Szkolenia w zakresie zaleceń zawarte w zbiorze zaleceń dobrej praktyki rolniczej, o którym mowa w art. 103 ust. 1 ustawy Prawo wodne

W 2019 roku MODR Warszawa zwrócił uwagę na upowszechnianie zasad prawidłowej gospodarki nawozowej, w tym propagowanie zasadności badania gleb i ich wapnowania oraz prawa

wodnego i dyrektywy azotanowej. W ramach tego tematu odbyło się jedno szkolenie, w którym uczestniczyło 20 osób.

Z.1.L. Szkolenia w zakresie upowszechniania metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 94 szkolenia dla 1870 osób oraz 3 konferencje dla 336 osób.

➤ szkolenia z zakresu zasad integrowanej ochrony roślin oraz zasady Integrowanej produkcji roślin

Celem szkoleń z zakresu upowszechniania metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska, było przede wszystkim zaznajomienie rolnika z zasadami integrowanej ochrony roślin. Podczas szkoleń odbiorca uzyskał informacje na temat wpływu na środowisko stosowania środków ochrony roślin oraz sposobu wykorzystania innych, nie chemicznych metod ochrony roślin. Przedstawiona została problematyka ochrony środowiska na poziomie gospodarstwa z uwzględnieniem zrównoważonego gospodarowania nawozami, w tym minimalizowania wpływu działalności rolniczej na stan wód, gleby i powietrza, korzyści ekonomicznych dla gospodarstw rolnych wynikających z racjonalnego stosowania nawozów, zagadnień dotyczących badania zasobności gleb oraz zapobiegania skutkom suszy. Tematyka szkoleń (również realizowanych w ramach działalności odpłatnej) uwzględniała założenia *Krajowego planu działania na rzecz ograniczenia ryzyka związanego ze stosowaniem środków ochrony roślin na lata 2018 – 2022*. Ponadto w ramach realizacji *Programu dla polskiego ziemniaka* zrealizowano szkolenia pt. *Integrowana ochrona roślin z uwzględnieniem zwalczania bakteriozy pierścieniowej ziemniaka* (łącznie 31 szkoleń).

➤ szkolenia w zakresie ochrony środowiska w rolnictwie oraz energetyki odnawialnej

Celem szkoleń w zakresie ochrony środowiska w rolnictwie było przedstawienie problematyki ochrony środowiska na poziomie gospodarstwa z uwzględnieniem zagadnień dotyczących przeciwdziałania skutkom suszy oraz znaczenia pszczoły miodnej i dzikich zapylaczy w rolnictwie. Celem szkoleń z zakresu energetyki odnawialnej było podniesienie poziomu wiedzy nt. możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii przez prosumentów. Celem szkoleń było przekazanie słuchaczom aktualnej, kompleksowej wiedzy na temat polityki, gospodarki i bezpieczeństwa energetycznego kraju, zobowiązań Polski w zakresie osiągnięcia wymaganego poziomu udziału odnawialnych nośników w bilansie energetycznym kraju.

Z.1.M Szkolenia w zakresie działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzenia gospodarstwa rolnego.

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 8 szkoleń dla 94 osób i 1 szkolenie wyjazdowe dla 69 osób.

W tym zakresie tematycznym realizowane były działania związane z kultywowaniem twórczości ludowej. W przeprowadzonych szkoleniach uczestniczyli rolnicy i mieszkańców obszarów wiejskich, w tym zrzeszonych w stowarzyszeniach i Kołach Gospodyń Wiejskich.

Z.1.N Szkolenia w zakresie upowszechnienia rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku.

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 7 szkoleń dla 138 osób, 2 szkolenia wyjazdowe dla 49 osób.

W ramach realizowanych działań wspierana była aktywizacja właścicieli gospodarstw agroturystycznych i obiektów turystyki wiejskiej oraz innych mieszkańców wsi do współpracy w zakresie sieciowania produktów turystycznych. Kontynuowane były działania w zakresie podnoszenia jakości usług w już funkcjonujących obiektach turystycznych oraz wsparcia uruchamiania nowych. Nadal popularyzowana była idea i zasady funkcjonowania zagród edukacyjnych. Realizowane były działania w kierunku dalszego upowszechniania idei gospodarstw opiekuńczych, jako innowacyjnej działalności pozarolniczej w gospodarstwach rolnych.

Z.1.O. Szkolenia w zakresie realizacji zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych, w tym:

Łącznie z tego zakresu zorganizowano 274 szkolenia dla 6395 osób oraz 2 konferencje dla 28 osób.

➤ Propagowanie wymogów programu działań w celu zmniejszenia i zapobiegania zanieczyszczeniu wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.

W 2019 roku celem szkoleń w ramach tego zadania było upowszechnienie wiedzy na temat: zasady ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych związkami azotu pochodzenia rolniczego, dyrektywy azotanowej i wodnej oraz wymogów dla gospodarstw rolnych wynikających z Programu działań. W ramach zrealizowanych szkoleń zwrócono uwagę na praktyczne aspekty tego zagadnienia. Przekazana została wiedza dotycząca opracowywania planów nawożenia azotem, wyliczania maksymalnych dawek azotu, prowadzenia obowiązkowej dokumentacji związanej z nawożeniem azotowym oraz wyliczania wielkości powierzchni miejsc do przechowywania nawozów naturalnych. Uświadomiono rolników o obowiązujących terminach dostosowania gospodarstw wskazanych w Programie.

➤ szkolenia w zakresie wspierania wdrażania Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego

Programy rolnośrodowiskowe są obligatoryjnym dla wszystkich krajów członkowskich instrumentem Wspólnej Polityki Rolnej, realizowanym w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. W 2019 roku MODR Warszawa prowadził szkolenia dotyczące programów rolnośrodowiskowych dla rolników, omawiające m.in.: działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (w ramach PROW 2014-2020), w tym warunki uzyskiwania płatności na zasadach przewidzianych w Programie, obowiązujące procedury, wymogi poszczególnych pakietów programu oraz realizację rozpoczętych programów rolnośrodowiskowych, ale także problematykę ochrony bioróżnorodności, w tym sieć NATURA 2000.

Tab. 1. Działalność szkoleniowa wg form

L.p.	Forma	Plan		Wykonanie	
		Liczba form	Liczba uczestników	Liczba form	Liczba uczestników
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>		
1.	szkolenie	1 691	25 761	1 628	30 220
2.	szkolenie wyjazdowe	7		33	1 079
3.	konferencja	8		17	1 384
4.	Razem	1706	25761	1 678	32 683

Tab. 2. Działalność szkoleniowa wg form i tematów – plan (P) i wykonanie (W)

Symbol	Tematyka*)	Szkolenie		Szkolenie wyjazdowe		Konferencja		Ogólna liczba form (c+d+e)		Łączna liczba uczestników	
		<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.1.A.	Stosowanie nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowla oraz przetwórstwo rolno-spożywcze	113	126	7	23	2	2	122	151	2844	3817
Z.1.A.1.	Nowe rozwiązania w produkcji roślinnej	108	115	7	20	2	2	117	137	2 773	3 529
Z.1.A.2.	Nowe rozwiązania w produkcji zwierzęcej	2	8		3			2	11	34	239
Z.1.A.3.	Prowadzenie przetwórstwa w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MLO)	3	3					3	3	37	49
Z.1.B.	Rozwiązywanie problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych	297	412	0	3	1	4	298	419	4792	8021
Z.1.B.1.	Technologia produkcji roślinnej	21	131	0	3	0	2	21	136	270	2 811
Z.1.B.2.	Technologia produkcji zwierzęcej	33	38	0	0	1	2	34	40	499	853
Z.1.B.3.	Normy i wymagania wzajemnej zgodności (w tym dobrostan zwierząt)	162	158	0	0	0	0	162	158	2 918	3 016
Z.1.B.4.	Poprawa stanu technicznego, technologicznego i organizacyjnego w gospodarstwach rolnych	1	1	0	0	0	0	1	1	10	14
Z.1.B.5.	BHP	11	23	0	0	0	0	11	23	139	391
Z.1.B.6.	Bioasekuracja w gospodarstwie rolnym	69	61	0	0	0	0	69	61	956	936
Z.1.C.	Rachunkowość w gospodarstwach rolnych	72	71	0	0	0	0	72	71	980	1256
Z.1.C.1.	Rachunkowość rolna	60	59	0	0	0	0	60	59	809	1 091
Z.1.C.2.	Rachunkowość podatkowa	1	5	0	0	0	0	1	5	15	58
Z.1.C.3.	Ubezpieczenia społeczne oraz majątkowe	11	7	0	0	0	0	11	7	156	107
Z.1.D.	Rolnictwo ekologiczne	18	16	0	0	0	0	18	16	263	269
Z.1.D.1.	Produkcja metodami ekologicznymi	7	7	0	0	0	0	7	7	115	148

Symbol	Tematyka*)	Szkolenie		Szkolenie wyjazdowe		Konferencja		Ogólna liczba form (c+d+e)		Łączna liczba uczestników	
		c	d	e	f	g	h	i	j	k	l
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.1.D.2.	Sprzedaż produktów ekologicznych	1	0	0	0	0	0	1	0	15	0
Z.1.D.3.	Rolnictwo ekologiczne w ramach PROW 2007-2013, 2014-2020	10	9	0	0	0	0	10	9	133	121
Z.1.E.	Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	10	3	0	2	2	3	12	8	267	355
Z.1.E.1.	Prowadzenie działalności pozarolniczej	8	1	0	2	1	1	9	4	177	162
Z.1.E.3.	Współpraca z lokalnymi organizacjami społecznymi	0	0	0	0	0	1	0	1	0	64
Z.1.E.4.	Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich	2	2	0	0	1	1	3	3	90	129
Z.1.F.	Unowocześnianie wiejskiego gospodarstwa domowego	55	57	0	0	0	0	55	57	770	885
Z.1.F.1.	Profilaktyka prozdrowotna i racjonalne żywienie	31	37	0	0	0	0	31	37	441	575
Z.1.F.2.	Estetyzacja wiejskiej zagrody	19	15	0	0	0	0	19	15	256	238
Z.1.F.3.	Świadomość konsumencka i ekologiczna	5	5	0	0	0	0	5	5	73	72
Z.1.G.	Ubieganie się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych, lub zagranicznych	424	383	0	1	0	0	424	384	5831	6133
Z.1.G.1.	Płatności bezpośrednie	255	225	0	0	0	0	255	225	3 524	3 553
Z.1.G.2.	PROW	167	157	0	1	0	0	167	158	2 278	2 567
Z.1.G.4.	Kredyty preferencyjne, komercyjne, leasing	2	1	0	0	0	0	2	1	29	13
Z.1.H.	Modernizacja gospodarstw rolnych, poprawa jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienie pozycji rolników na rynku	6	7	0	0	0	1	6	8	97	230
Z.1.H.1.	Zasady tworzenia i funkcjonowanie grup producentów rolnych, grup i organizacji producentów owoców i warzyw, zrzeszeń i innych form organizacji	1	0	0	0	0	0	1	0	20	0
Z.1.H.2.	Tworzenie sieci współpracy w ramach łańcucha żywnościowego	1	1	0	0	0	0	1	1	20	58
Z.1.H.3.	Systemy żywności	3	2	0	0	0	1	3	3	42	111
Z.1.H.4.	Systemy bezpieczeństwa żywności, dobre praktyki higieniczne, produkcyjne przy produkcji żywności w warunkach domowych, HACCP	1	4	0	0	0	0	1	4	15	61

Symbol	Tematyka*)	Szkolenie		Szkolenie wyjazdowe		Konferencja		Ogólna liczba form (c+d+e)		Łączna liczba uczestników	
		c	d	e	f	g	h	i	j	k	l
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.1.I.	Zarządzanie gospodarstwem rolnym	57	47	0	0	0	0	57	47	784	721
Z.1.I.1.	Zarządzanie, organizacja i planowanie pracy w gospodarstwie rolnym	54	45	0	0	0	0	54	45	747	683
Z.1.I.2.	Wyliczanie dochodów, kosztów i opłacalności produkcji roślinnej i zwierzęcej	3	2	0	0	0	0	3	2	37	38
Z.1.J.	Promocja produktów lokalnych i regionalnych	71	62	0	1	0	2	71	65	1020	1119
Z.1.J.1.	Promocja i sprzedaż produktów lokalnych i regionalnych	37	33	0	0	0	1	37	34	538	542
Z.1.J.2.	Krótkie łańcuchy dostaw (od pola do stołu), w tym sprzedaż bezpośrednia	17	12	0	1	0	1	17	14	257	316
Z.1.J.3.	Rolniczy handel detaliczny	17	17	0	0	0	0	17	17	225	261
Z.1.K.	Zalecenia zawarte w zbiorze zaleceń dobrej praktyki rolniczej, o którym mowa w art.. 103 ust. 1 ustawy Prawo wodne	2	1	0	0	0	0	2	1	27	20
Z.1.L.	Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska /7/	90	94	0	0	2	3	92	97	1508	2206
Z.1.L.1.	Zasady integrowanej produkcji	2	1	0	0	0	0	2	1	27	27
Z.1.L.2.	Zasady integrowanej ochrony roślin	24	26	0	0	0	0	24	26	344	455
Z.1.L.5.	Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych w gospodarstwie rolnym	7	6	0	0	0	0	7	6	102	110
Z.1.L.8.	Inne działania na rzecz ochrony środowiska na poziomie gospodarstwa	57	61	0	0	2	3	59	64	1 035	1 614
Z.1.M.	Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzenia gospodarstwa rolnego /8/	8	8	0	1	0	0	8	9	106	163
Z.1.M.1.	Dziedzictwo kultury materialnej wsi	2	2	0	1	0	0	2	3	27	99
Z.1.M.2.	Zachowanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego wsi	1	2	0	0	0	0	1	2	10	22
Z.1.M.3.	Twórczość ludowa	2	2	0	0	0	0	2	2	25	21
Z.1.M.5.	Tradycje kulinarne	3	2	0	0	0	0	3	2	44	21
Z.1.N.	Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku /9/	8	7	0	2	0	0	8	9	115	187

Symbol	Tematyka*)	Szkolenie		Szkolenie wyjazdowe		Konferencja		Ogólna liczba form (c+d+e)		Łączna liczba uczestników	
		c	d	e	f	g	h	i	j	k	l
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.1.N.1.	Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej, tworzenie sieci współpracy	6	5	0	0	0	0	6	5	89	107
Z.1.N.3.	Gospodarstwa opiekuńcze	1	1	0	2	0	0	1	3	12	66
Z.1.N.4.	Promocje wsi jako atrakcyjnego miejsca życia i wypoczynku	1	1	0	0	0	0	1	1	14	14
Z.1.O.	Realizacja zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych /10/	349	334	0	0	0	2	349	336	4800	7301
Z.1.O.1.	Zasady ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych związkami azotu pochodzenia rolniczego, dyrektywa azotanowa i wodna	279	274	0	0	0	2	279	276	3 833	6 523
Z.1.O.2.	Program rolno-środowiskowy i Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne	69	60	0	0	0	0	69	60	952	778
Z.1.O.3.	Ochrona bioróżnorodności, w tym NATURA 2000	1	0	0	0	0	0	1	0	15	0
RAZEM		1 580	1 628	7	33	7	17	1 594	1 678	24 204	32 683

Powyższa tabela zawiera szkolenia, szkolenia wyjazdowe i konferencje zrealizowane nieodpłatnie dla rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, w tym również w ramach działań KSOW, SIR i projektów. Szczegółowy wykaz tych form szkoleniowych zawiera poniższa tabela oraz zestawienie części C.3. i C.4 Programu działalności.

Tabela -wyszczególnienie szkoleń zrealizowanych w ramach projektów i zadań zleconych oraz operacji KSOW i SIR w 2019 r.

Symbol tematyki	Projekt/ SIR/ KSOW/ Zadanie zlecone	Forma i Tematyka	Wykonanie	
			liczba form	Liczba rolników i mieszkańców obszarów wiejskich
		<i>b</i>	<i>c</i>	<i>g</i>
Z.1.A.1.1	Projekt	Szkolenia: Nowoczesne technologie uprawy zbóż w województwie mazowieckim	95	2264
Z.1.B.3	Projekt	Szkolenia z zakresu norm i wymogów wzajemnej zgodności w województwie mazowieckim	134	2546
Z.1.O.1	Zadanie zlecone	Szkolenie nt. Wdrażanie programu azotanowego- warsztaty	8	218

Symbol tematyki	Projekt/ SIR/ KSOW/ Zadanie zlecone	Forma i Tematyka	Wykonanie	
			liczba form	Liczba rolników i mieszkańców obszarów wiejskich
Z.1.G.2	SIR	Szkolenie wyjazdowe nt. Wsparcie procesu tworzenia partnerstw na rzecz innowacji mazowieckiej wsi	1	34
Z.1.A.1.2.	SIR	Szkolenie nt. Uprawa borówki amerykańskiej alternatywą dla roślin jagodowych	1	46
Z.1.A.1.2.	SIR	Szkolenie nt. Innowacyjność w sadownictwie - uprawa mało znanych gatunków	1	34
Z.1.A.1.2.	SIR	Szkolenie nt. Innowacyjne metody ochrony upraw warzywniczych	1	56
Z.1.A.2.	SIR	Szkolenie nt. Innowacje w produkcji mleka	1	51
Z.1.A.2.	SIR	Szkolenia nt. Innowacje łąkowo-pastwiskowe w trudnej drodze ekonomicznej po lepsze mleko i wołowinę	3	64
Z.1.A.2.	SIR	Szkolenie nt. Innowacje w hodowli bydła	1	25
Z.1.A.2.	SIR	Szkolenie wyjazdowe nt. Partnerstwo na rzecz innowacji w hodowli gęsi	1	8
Z.1.E.1	SIR	Szkolenie nt. Innowacyjne formy przedsiębiorczości pozarolniczej	1	34
Z.1.E.4.	SIR	Efektywna współpraca z grupą	1	0
Z.1.B.1.1	KSOW	Szkolenie wyjazdowe nt.: Zioła dodatkowym źródłem dochodu w gospodarstwie rolnym - wyjazd studyjny	1	70
Z.1.E.1	KSOW	Szkolenie wyjazdowe nt.: Mała przedsiębiorczość na obszarach wiejskich - duże możliwości wyjazd studyjny	1	21
Z.1.E.4	KSOW	Konferencja nt.: Aktywizacja mieszkańców wsi w działalności pozarolniczej	1	99
Z.1.J.2.1	KSOW	Konferencja pt. Od pola do stołu - lokalnie i legalnie	1	111
Z.1.J.2.1	KSOW	Szkolenie wyjazdowe nt. Od pola do stołu po Norwesku- wyjazd studyjny	1	8
Z.1.L.8.3	KSOW	konferencja V Mazowiecka Konferencja Pszczelarska "Ratujmy pszczoły"	1	89

Ponadto w 2019 roku na szkoleniach z różnej tematyki omawiano tematy dodatkowe lub przekazywano informacje (poniżej wykaz).

Tematyka omawiana na szkoleniach	Liczba	
	szkoleń	osób
Ustawa o ochronie zwierząt	37	631
Informacja dotycząca ASF	7	154
Informacja dotycząca uboju z konieczności	2	45

Tematyka omawiana na szkoleniach	Liczba	
	szkoleń	osób
Informacja dotycząca uboju na własne potrzeby	3	80
Informacja dotycząca przetwórstwa w rolnictwie ekologicznym	11	208
informacja dotycząca szacowania szkód w rolnictwie	74	1224

Zadanie 2.

Prowadzenie działalności informacyjnej wspierającej rozwój produkcji rolniczej

W ramach realizacji zadania 2 udzielono 81 669 informacji, których zakres tematyczny obejmował m.in.:

- Z.2.A - Technologię produkcji roślinnej; technologię produkcji ogrodniczej; przetwórstwo MLO,
- Z.2.B - Technologię produkcji roślinnej; technologię produkcji ogrodniczej; badania gleby; technologię produkcji zwierzęcej; cross-compliance; KRUS/BHP; mechanizację rolnictwa i budownictwa inwentarskiego,
- Z.2.C - Podatki w rolnictwie; ubezpieczenia w rolnictwie,
- Z.2.D - Rolnictwo ekologiczne (w tym w ramach PROW 2014-2020),
- Z.2.E - Przedsiębiorczość pozarolniczą; LGD/Koła Gospodyń Wiejskich i inne stowarzyszenia,
- Z.2.F - Zdrowy styl życia; promocję pozytywnego wizerunku wsi i gospodarstwa,
- Z.2.G - Płatności obszarowe; PROW, pozyskiwanie środków finansowych z Unii Europejskiej z innych programów (np. RPO); pozyskiwanie środków finansowych z innych instytucji krajowych – kredytowanie; pozyskiwanie środków finansowych z innych instytucji krajowych - pomoc de minimis,
- Z.2.H - Grupy producentów rolnych; wsparcie jakości produkcji - systemy jakości żywności; wdrażanie zasad GMP, GHP i HACCP,
- Z.2.I - Zarządzanie gospodarstwem rolnym; doradztwo ekonomiczno-produkcyjne (opłacalność, kalkulacje, ceny),
- Z.2.J - Produkt regionalny i tradycyjny,
- Z.2.K - Zalecenia zawarte w zbiorze zaleceń dobrej praktyki rolniczej, o którym mowa w art. 103 ust. 1 ustawy Prawo wodne,
- Z.2.L Integrowaną ochronę roślin; energetykę odnawialną; upowszechnianie przepisów ustawy o ochronie zwierząt; dobrą praktykę rolniczą; ochronę środowiska,
- Z.2.M - Kultywowanie tradycji, zachowanie dziedzictwa kulturowego,
- Z.2.N - Agroturystykę i turystykę wiejską; upowszechnianie zagród edukacyjnych; racjonalne zagospodarowanie zagrody wiejskiej,
- Z.2.O - Realizację programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu (tzw. Program azotanowy), działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (PROW 2014-2020); sieć Natura 2000,
- Z.2.P - Szacowanie szkód łowieckich.

W 2019 r. opracowano i wydrukowano publikację „Przewodnik po polu doświadczalnym” w nakładzie 1500 egz., który zawiera wszelkie informacje dotyczące doświadczeń i demonstracji

prorowadzonych na polu doświadczalnym oraz 14 następujących ulotek: „Charakterystyka odmian ziemniaka” (2100 egz.), „Charakterystyka odmian roślin strączkowych” (2100 egz.), „Charakterystyka odmian rzepaku ozimego” (2100 egz.), „Charakterystyka odmian buraka cukrowego” (2100 egz.), „Charakterystyka odmian kukurydzy na ziarno” (2100 egz.), „Charakterystyka odmian kukurydzy na kiszonkę” (2100 egz.), „Charakterystyka odmian zbóż jarych” (2100 egz.), „Charakterystyka odmian zbóż ozimych” (2100 egz.), zawierające liczbowa charakterystykę podstawowych cech rolniczych i użytkowych odmian roślin uprawnych sporządzoną w oparciu o wyniki urzędowych badań wartości gospodarczej odmian zarejestrowanych przez Centralny Ośrodek Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU) a także „Mało znane zioła” (1100 egz.), „Znaczenie trwałych użytków zielonych (TUZ) w produkcji wołowiny” (1150 egz.), „Wytwarzanie i sprzedaż produktów z gospodarstwa rolnego” (2000 egz.), „Dynia do jedzenia nie do straszenia” (2200 egz.), „Uprawa ziemniaka” (1300 egz.), „Program azotanowy. Co to takiego i dlaczego musimy go realizować” (2000 egz.). Ww. ulotki były przekazywane zainteresowanym rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich.

WWW to narzędzie informacji o sprawach istotnych dla rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich. W 2019 roku została zmieniona architektura strony internetowej MODR Warszawa www.modr.mazowsze.pl. Nowa odsłona strony jest bardziej przyjazna dla odwiedzających. Zostały na niej opublikowane artykuły, m.in. informacje o: obowiązkach rolników wynikających z dyrektywy azotanowej i ramowej dyrektywy wodnej, kolejnych działaniach pojawiających się w ramach PROW 2014-2020 oraz prowadzeniu działalności pozarolniczej.

Łącznie zostały opracowane i opublikowane 102 artykuły z tego zakresu.

Zorganizowano również 91 stoisk informacyjno-promocyjnych MODR Warszawa. Były one przygotowywane na lokalnych i regionalnych imprezach, organizowanych na terenie całego Mazowsza przez inne jednostki. Na stoisku informacyjnym dystrybuowane były materiały promocyjne dotyczące działalności MODR Warszawa, a doradcy informowali o najnowszych zagadnieniach związanych z rolnictwem i obszarami wiejskimi z terenu województwa mazowieckiego m.in. z zakresu rolnictwa ekologicznego, agroturystyki, technologii i produkcji roślinnej – ogrodniczej (sadowniczej i warzywniczej) oraz zwierzęcej.

MODR Warszawa współpracował również ze środkami masowego przekazu m.in. z TVP, TVP Warszawa, Katolickim Radiem Podlasie, Radiem Sochaczew, Radiem PLUS Radom, a także lokalnymi gazetami m.in. Tygodnikiem Siedleckim, Tygodnikiem Ostrołęckim i Echem Powiatu. Wspólnie realizowano audycje i udzielano wywiadów dotyczących takich zagadnień jak PROW 2014-2020 i możliwości dofinansowania przedsięwzięć, rolniczy handel detaliczny i inne.

Tab. 3. Działalność informacyjna wg form

L.p.	Forma*)	Plan		Wykonanie	
		Liczba form	Liczba odbiorców	Liczba form	Liczba odbiorców
a	b	c	d	e	f
1.	Informacja		87795		81669
2.	Wydawnictwa	Liczba form	Nakład	Liczba form	Nakład
2.2.	Ulotka	14		14	26550
2.3.	Materiały informacyjne na www.	61		102	

L.p.	Forma*)	Plan		Wykonanie	
		Liczba form	Liczba odbiorców	Liczba form	Liczba odbiorców
2.5.	Inne	1		1	
3.	Pozostale	Liczba form		Liczba form	
3.1.	Audycje radiowe (w tym wywiady radiowe)	2		19	
3.2.	Audycje tv (w tym wywiady tv)	2		17	
3.3.	Artykuły w innych wydawnictwach (w tym wywiady prasowe)			20	
3.4.	Stoisko informacyjne / promocyjne	65		91	

Symbol tematu	Tematyka*)	Informacja		Wydawnictwa										Stoisko info.-promocyjne		Pozostale**)	
				Broshura		Ulotka		Info na www.		Art. w miesięczniku odr		Inne					
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r	s
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.2.C.2.	Rachunkowość podatkowa	1141	496														
Z.2.C.3.	Ubezpieczenia społeczne oraz majątkowe	1144	733														
Z.2.D.	Rolnictwo ekologiczne	3297	3218	0	0	0	0	7	2	0	0	0	0	0	0	0	1
Z.2.D.1.	Produkcja metodami ekologicznymi	1268	1671					5	2								1
Z.2.D.2.	Sprzedaż produktów ekologicznych	608	539					1									
Z.2.D.3.	Rolnictwo ekologiczne w ramach PROW 2007-2013, 2014-2020	1421	1008					1									
Z.2.E.	Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	2118	1809	0	0	0	0	6	26	0	0	0	0	1	3	0	0
Z.2.E.1.	Prowadzenie działalności pozarolniczej	1031	1036					2	5								
Z.2.E.2.	Tworzenie i funkcjonowanie organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej	163	53					2									
Z.2.E.3.	Współpraca z lokalnymi organizacjami społecznymi	269	232											1	3		
Z.2.E.4.	Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich	405	335					2	21								
Z.2.E.5.	Program LEADER	250	153														
Z.2.F.	Unowocześnianie wiejskiego gospodarstwa domowego	1762	1327	0	0	1	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Z.2.F.1.	Profilaktyka prozdrowotna i racjonalne żywienie	695	531														
Z.2.F.2.	Estetyzacja wiejskiej zagrody	632	614					2									

Symbol tematu	Tematyka*)	Informacja		Wydawnictwa										Stoisko info.-promocyjne		Pozostale**)	
				Broszura		Ulotka		Info na www.		Art. w miesięczniku odr		Inne					
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r	s
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.2.F.3.	Świadomość konsumencka i ekologiczna	435	182			1	1	1									1
Z.2.G.	Ubieganie się o przyznanie pomocy finansowanej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych, lub zagranicznych	30735	29762	0	0	0	0	7	7	0	0	0	0	0	2	0	22
Z.2.G.1.	Płatności bezpośrednie	12003	10490														7
Z.2.G.2.	PROW	16661	14528					7	6						2		14
Z.2.G.3.	Programy Regionalne	188	172														
Z.2.G.4.	Kredyty preferencyjne, komercyjne, leasing	941	859														
Z.2.G.5.	Inne programy	942	3713						1								1
Z.2.H.	Modernizacja gospodarstw rolnych, poprawa jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienie pozycji rolników na rynku	1258	818	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Z.2.H.1.	Zasady tworzenia i funkcjonowanie grup producentów rolnych, grup i organizacji producentów owoców i warzyw, zrzeszeń i innych form organizacji	370	247					1									

Symbol tematu	Tematyka*)	Informacja		Wydawnictwa										Stoisko info.-promocyjne		Pozostale**)	
				Broszura		Ulotka		Info na www.		Art. w miesięczniku odr		Inne					
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r	s
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.2.H.2.	Tworzenie sieci współpracy w ramach łańcucha żywnościowego	190	53														
Z.2.H.3.	Systemy żywności	468	345						1								
Z.2.H.4.	Systemy bezpieczeństwa żywności, dobre praktyki higieniczne, produkcyjne przy produkcji żywności w warunkach domowych, HACCP	230	173														
Z.2.I.	Zarządzanie gospodarstwem rolnym	3251	4506	0	0	0	0	2	14	0	0	0	0	0	0	0	2
Z.2.I.1.	Zarządzanie, organizacja i planowanie pracy w gospodarstwie rolnym	670	1146														2
Z.2.I.2.	Wyliczanie dochodów, kosztów i opłacalności produkcji roślinnej i zwierzęcej	1137	983						2								
Z.2.I.3.	Badanie koniunktury w rolnictwie	602	336														
Z.2.I.4.	Informacja rynkowa	842	2041					2	12								
Z.2.J.	Promocja produktów lokalnych i regionalnych	1325	1203	0	0	1	1	1	4	0	0	0	0	0	0	0	4
Z.2.J.1.	Promocja i sprzedaż produktów lokalnych i regionalnych	531	772					1	2								
Z.2.J.2.	Krótkie łańcuchy dostaw (od pola do stołu), w tym sprzedaż bezpośrednia	425	161			1	1		2								
Z.2.J.3.	Rolniczy handel detaliczny	369	270														4

Symbol tematu	Tematyka*)	Informacja		Wydawnictwa										Stoisko info.-promocyjne		Pozostale**)	
				Broshura		Ulotka		Info na www.		Art. w miesięczniku odr		Inne					
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r	s
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.2.K.	Zalecenia zawarte w zbiorze zaleceń dobrej praktyki rolniczej, o którym mowa w art.. 103 ust. 1 ustawy Prawo wodne	388	1674														
Z.2.L.	Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska /7/	7454	5418	0	0	0	0	3	4	0	0	0	0	0	0	0	5
Z.2.L.1.	Zasady integrowanej produkcji	794	458					1									
Z.2.L.2.	Zasady integrowanej ochrony roślin	2045	1401														
Z.2.L.3.	Zasady przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu na poziomie gospodarstwa	240	85														1
Z.2.L.4.	Energetyka prosumencka	268	137														
Z.2.L.5.	Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych w gospodarstwie rolnym	593	304														
Z.2.L.6.	Gospodarka wodno-ściekowa oraz postępowanie z odpadami	383	209														
Z.2.L.7.	Ustawa o ochronie zwierząt	1018	269														
Z.2.L.8.	Inne działania na rzecz ochrony środowiska na poziomie gospodarstwa	2113	2555					2	4								4
Z.2.M.	Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzenia gospodarstwa rolnego /8/	1589	707	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	4	3	0	0

Symbol tematu	Tematyka*)	Informacja		Wydawnictwa										Stoisko info.-promocyjne		Pozostale**)	
				Broshura		Ulotka		Info na www.		Art. w miesięczniku odr		Inne					
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	r	s
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.2.M.1.	Dziedzictwo kultury materialnej wsi	273	106											2	1		
Z.2.M.2.	Zachowanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego wsi	187	87														
Z.2.M.3.	Twórczość ludowa	246	117											1	1		
Z.2.M.4.	Tradycyjne zawody i rękodzieło	301	103						1					1			
Z.2.M.5.	Tradycje kulinarne	582	294			1	1	1							1		
Z.2.N.	Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku /9/	2133	969	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Z.2.N.1.	Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej, tworzenie sieci współpracy	724	362														1
Z.2.N.2.	Zagrody edukacyjne	351	168														
Z.2.N.3.	Gospodarstwa opiekuńcze	402	176														
Z.2.N.4.	Promocje wsi jako atrakcyjnego miejsca życia i wypoczynku	656	263														2
Z.2.O.	Realizacja zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych /10/	5062	5673	0	0	1	1	1	5	0	0	0	0	0	1	0	1
Z.2.O.1.	Zasady ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych związkami azotu pochodzenia rolniczego, dyrektywa azotanowa i wodna	2172	3668			1	1		5								1

Symbol tematu	Tematyka*)	Informacja		Wydawnictwa										Stoisko info.-promocyjne		Pozostale**)	
				Broszura		Ulotka		Info na www.		Art. w miesięczniku odr		Inne					
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>	<i>o</i>	<i>p</i>	<i>r</i>	<i>s</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.2.O.2.	Program rolno-środowiskowy i Działania rolno-środowiskowo-klimatyczne	2175	1826					1									
Z.2.O.3.	Ochrona bioróżnorodności, w tym NATURA 2000	715	179												1		
RAZEM		87 795	81 669	0	0	14	14	60	102			1	1	65	102	4	56

*Pozostałe**)* Audycje radiowe (w tym wywiady radiowe); Audycje tv (w tym wywiady tv); Artykuły w innych wydawnictwach (w tym wywiady prasowe)

Zadanie 3.

Prowadzenie działalności w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników i innych mieszkańców obszarów wiejskich

W 2019 roku doradcy MODR Warszawa udzielali pomocy rolnikom i mieszkańcom obszarów wiejskich w zakresie nabycia lub uzupełnienia przez nich formalnych kwalifikacji zawodowych potwierdzonych uzyskaniem tytułu zawodowego w zawodach przydatnych do prowadzenia działalności rolniczej. Doradzali w zakresie wyboru odpowiedniej szkoły lub kursu, który pozwoliłby uzupełnić konieczne wykształcenie m.in. do spełnienia wymogów formalnych działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Doradcy informowali rolników i mieszkańców obszarów wiejskich na tematy związane z działalnością ośrodka. Celem takiego działania było doradzenie potencjalnemu odbiorcy usług wyboru właściwej dla niego oferty szkoleniowej i doradczej MODR Warszawa uwzględniającej jego wykształcenie i status prawny.

Tab. 5. Działalność w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników i mieszkańców wsi według form

L.p.	Forma	Liczba odbiorców	
		Plan	Wykonanie
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>
1.	informacja	4151	7572

Tab. 6. Działalność w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników i mieszkańców wsi - wg form i tematów-plan (P) i wykonanie (W)

Symbol	Tematyka*)	Informacja		Porada indywidualna		Pozostałe**)		Łączna liczba odbiorców	
		<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W
Z.3.1.	Reorientacja zawodowa	211	100					211	100
Z.3.2.	Podnoszenie kwalifikacji zawodowych	3092	4967					3092	4967
Z.3.3.	Współpraca ze szkołami rolniczymi	136	83					136	83
Z.3.4.	Inne	712	2422					712	2422

Zadanie 4.

Udzielanie pomocy rolnikom i innym mieszkańcom obszarów wiejskich w zakresie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych

W 2019 r. główny nacisk w działalności doradczej został położony na doradztwo indywidualne w upowszechnianiu wiedzy i sporządzaniu dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowej lub współfinansowanej ze środków pochodzących z funduszy Unii Europejskiej lub innych instytucji krajowych lub zagranicznych. Wszystkie działania były skorelowane z terminami naboru wniosków.

W związku z wystąpieniem w 2019 roku niekorzystnych zjawisk atmosferycznych, zwłaszcza klęski suszy, która spowodowała znaczne straty ekonomiczne w uprawach rolnych, doradcy MODR brali udział w pracach terenowych komisji szacujących straty w celu uzyskania przez rolników pomocy finansowej, do której otrzymania konieczne jest złożenie w odpowiednich instytucjach protokołów z szacowania strat. W całym roku doradcy pracowali w 543 komisjach powołanych przez Wojewodę Mazowieckiego. W wyniku prac komisji zostały przygotowane 75 374 protokoły. Udzielono także nieodpłatnej pomocy rolnikom w zakresie wypełniania wniosków do Urzędów Gmin o szacowanie strat w uprawach rolnych powstałych w związku z wystąpieniem klęski żywiołowej.

Ponadplanowo doradcy MODR Warszawa wypełnili nieodpłatnie łącznie 970 wniosków i dokumentacji niezbędnych do uzyskania pomocy (pkt. Z.4.II.5). Były to wnioski: *o udzielenie pomocy na wyrównanie kwoty dochodu uzyskanej przez producenta świń utrzymywanych na obszarze objętym restrykcjami w związku ze zwalczaniem afrykańskiego pomoru świń* – 197 wniosków, *wnioski suszowe* – 19 wniosków oraz *o udzielenie pomocy z tytułu zaprzestania produkcji wieprzowiny posiadaczom świń utrzymujących nie więcej niż 50 świń* – 1 wniosek. Dodatkowo wypełniono ponadplanowo również bezpłatnie 753 oświadczenia potwierdzające brak zmian w roku 2019 w odniesieniu do wniosku o przyznanie płatności złożonego w roku 2018.

W 2019 roku kontynuowane było udzielanie informacji rolnikom o możliwości korzystania z kredytów preferencyjnych z dopłatą do oprocentowania, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów i Zarządzeniem Prezesa ARiMR.

Tab. 7. Pomoc w zakresie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowej wg form

Lp.	Forma*)	Plan		Wykonanie	
		Liczba form	Liczba odbiorców	Liczba form	Liczba odbiorców
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>
1.	Porada indywidualna		47 005		39 585
3.	Dokumentacja niezbędna do uzyskania pomocy (nieodpłatna)				970

Tab. 8. Pomoc w zakresie sporządzania dokumentacji niezbędnej do uzyskania pomocy finansowej wg form i tematów –plan (P) i wykonanie (W)

Symbol	Tematyka*)	Porada indywidualna		Doradztwo grupowe				Liczba odbiorców (c+e)	
				Liczba form		Liczba uczestników			
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W
Z.4.I.	Działalność doradcza	47 005	39 585	0	0	0	0	47 005	39 585
Z.4.I.1.	Płatności bezpośrednie	17 728	11 673					17 728	11 673
Z.4.I.2.	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	25 484	23 552					25 484	23 552
Z.4.I.3.	Programy regionalne	666	136					666	136
Z.4.I.4.	Kredyty preferencyjne, kredyty komercyjne, leasing	1 893	847					1 893	847
Z.4.I.5.	Pozostałe	1 234	3 377					1 234	3 377

Z.4.II.	Dokumentacja niezbędna do uzyskania pomocy (nieodpłatna)	Liczba odbiorców	
		P	W
Z.4.II.5.	Inne		970

Zadanie 5.

Prowadzenie analiz rynku artykułów rolno-spożywczych i środków produkcji oraz gromadzenie i upowszechnianie informacji rynkowej w tym zakresie

W celu dostarczenia rolnikom, przedsiębiorstwom oraz instytucjom działającym w otoczeniu rolnictwa danych o poziomie kształtowania się cen zbierane były informacje cenowe z targowisk, punktów skupów i sprzedaży płodów rolnych oraz środków do produkcji rolnej. Ceny nawozów mineralnych były zbierane w pierwszym półroczu 6 razy (co miesiąc) a w drugim półroczu 2 razy (co kwartał) i zestawiane w formie specjalnych raportów, których odbiorcą był CDR w Brwinowie. Zebrane ceny były zamieszczane na stronie internetowej MODR Warszawa oraz przekazywane innym instytucjom z otoczenia rolnictwa.

Kontynuowano prace, mające na celu przetwarzanie informacji na rynku zbóż. Jednorazowo została wykonana ocena sytuacji podaży-popytu i zapasów ziarna zbóż, przygotowania podmiotów do skupu oraz przewidywanych zbiorów. W okresie żniw zbierano cotygodniowe meldunki i przekazywano do Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa.

Ponadto wykonano inne meldunki (pkt Z.5.I.5) w tym:

- meldunki dotyczące ASF i informacje dotyczące grypy ptaków

W związku z rozprzestrzenianiem się epidemii ASF oraz wysoce zjadliwej grypy ptaków MODR Warszawa przekazywał meldunki zawierające informacje o podjętych działaniach przez Ośrodek Doradztwa w celu skutecznego zwalczania wymienionych chorób. Meldunki, w postaci ankiet, dotyczące ASF (12) i grypy ptaków (12) przekazane zostały do MRiRW. Dodatkowo do Wojewody Mazowieckiego przekazywane zostały meldunki dotyczące ASF.

- szacowanie plonowania ziemniaków (106)

Są to informacje dotyczące plonowania odmian ziemniaka oraz udziału ziemniaka w strukturze zasiewów w województwie mazowieckim. Przygotowane informacje przekazano w ramach współpracy do Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin – Państwowy Instytut Badawczy w Radzikowie Oddział w Jadwisinie.

Ponadto w 2019 sporządzono 33 analizy tematyczne: 10 dotyczących rynku nawozów mineralnych, 17 analiz cen płodów rolnych oraz 6 środków do produkcji. Przygotowane analizy były przekazywane doradcom do wykorzystania w poradach i informacjach przekazywanych rolnikom. Były również zamieszczane na tablicach informacyjnych znajdujących się w siedzibach pracowników MODR.

Tab. 9. Prowadzenie analiz rynku artykułów rolno-spożywczych i środków produkcji wg form

L.p.	Forma*)	Liczba form	
		Plan	Wykonanie
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>
1.	Monitoring	2 453	3 013
2.	Analiza	16	33
3.	Porada indywidualna	392	270

Tabela 10. Prowadzenie analiz rynku artykułów rolno-spożywczych i środków produkcji wg form i tematów - plan (P) i wykonanie (W)

Symbol	Formy i zakres tematyczny*)	Liczba form	
		P	W
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>
Z.5.I.	Monitoring	2 453	3 013
Z.5.I.1.	Monitoring cen nawozów mineralnych	350	353
Z.5.I.2.	Monitoring cen środków produkcji	332	683
Z.5.I.3.	Monitoring cen płodów rolnych	1 645	1 839
Z.5.I.4.	Monitoring przebiegu prac w rolnictwie	8	8
Z.5.I.5.	Inne	118	130
Z.5.II.	Analiza	16	33
Z.5.II.1.	Analiza cen nawozów mineralnych	7	10
Z.5.II.2.	Analiza cen środków produkcji	2	6
Z.5.II.3.	Analiza cen płodów rolnych	7	17
Z.5.III.	Porada	392	270

Zadanie 6.

Możliwość prowadzenia doświadczalnictwa odmianowego w ramach porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego

W 2019 roku w ramach realizacji tego zadania:

- prowadzono 5 doświadczeń odmianowych w ramach PDO (Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego) realizowanego przez COBORU w Słupi Wielkiej przy bezpośredniej współpracy jednostki koordynującej na Mazowszu – SDOO w Seroczynie. Były to doświadczenia z pszenicą ozimą, pszenicą jara, jęczmieniem jarym oraz jęczmieniem ozimym – każde przy zastosowaniu dwóch powtórzeń i dwóch poziomów intensywności uprawy oraz kukurydzy przy zastosowaniu trzech powtórzeń. Doświadczenia porejestrowego

doświadczalnictwa odmianowego prowadzone były na polu doświadczalnym MODR O/Poświętne na podstawie porozumienia zawieranego z COBORU Stacją Doświadczalną Oceny Odmian w Seroczynie,

- upowszechniano wiedzę o doświadczeniach PDO prowadzonych przy udziale samorządu województwa mazowieckiego. Na podstawie wyników badań i doświadczeń odmianowych stworzono charakterystyki odmian roślin uprawnych oraz listy zalecanych odmian (zboża, ziemniaki) do uprawy na terenie województwa mazowieckiego (LOZ),
- doradcy brali udział w pracy Wojewódzkiego Zespołu PDO nad wytypowaniem odmian do Listy Odmian Zalecanych dla województwa mazowieckiego.

Tab. 11. Prowadzenie doświadczalnictwa odmianowego w ramach porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego – ogółem

Forma	Plan		Wykonanie	
	Ogólna liczba doświadczeń	Ogólna liczba powtórzeń	Ogólna liczba doświadczeń	Ogólna liczba powtórzeń
Doświadczenie w ramach PDO	5	11	5	11

Sposób liczenia jednolity dla wszystkich (doświadczenia/ powtórzenia)

Tab. 12. Prowadzenie doświadczalnictwa odmianowego w ramach porejestrowego doświadczalnictwa odmianowego – wg rodzajów

Symbol	Wyszczególnienie*)	Plan		Wykonanie	
		Liczba doświadczeń	Ogólna liczba powtórzeń	Liczba doświadczeń	Ogólna liczba powtórzeń
<i>b</i>	<i>c</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>
		P	W	P	W
Z.6.	Doświadczenia wg metod określonych regulaminem COBORU	5	11	5	11
Z.6.1.	jęczmień jary	1	2	1	2
Z.6.2.	jęczmień ozimy	1	2	1	2
Z.6.3.	pszenica jara	1	2	1	2
Z.6.4.	pszenica ozima	1	2	1	2
Z.6.11.	kukurydza	1	3	1	3

pozostawiono tylko te rośliny dla których zrealizowano doświadczenia

➤ **PDO – pszenica ozima, pszenica jara, jęczmień ozimy, jęczmień jary**

Doświadczenia prowadzone były wg metodyki i pod fachowym nadzorem Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych w Słupi Wielkiej. W doświadczeniach PDO odmiany wysiewane są w 2 powtórzeniach i na 2 poziomach intensywności nakładów. Wyniki doświadczeń, za pomocą systemu internetowego EKP-WGO przekazano do COBORU i do Stacji Doświadczalnej Oceny Odmian w Seroczynie, która pełni rolę stacji wiodącej w doświadczeniach PDO w województwie

mazowieckim. W tabeli poniżej przedstawiono średnie plony z doświadczeń PDO na polu doświadczalnym w Poświętnem.

Gatunek	A1										
	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2010-2019
Pszenica ozima	91,54	61,47	95,26	72,58	71,6	71,4	62,9	-	74,3	79,1	68,01
Pszenica jara	73,44	83,2	56,19	67,24	60,1	59,4	69,6	66,1	64,6	64,2	66,4
Jęczmień jary	53,96	72,35	60,52	65,4	62	74,5	63,5	58,2	59,9	68,7	63,9
Jęczmień ozimy	70,15										70,15
Gatunek	A2										
	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2010-2019
Pszenica ozima	95,41	63,24	103,65	72,93	84,4	86,5	78	-	85,9	95,9	76,59
Pszenica jara	79,64	84,35	69,41	80	71,1	78,8	78,2	73	75,8	75	76,53
Jęczmień jary	66,75	74,1	75,88	69,54	73,6	88	82,7	71,1	73,8	80,2	76,54
Jęczmień ozimy	76,05										76,05

A1 – przeciętny poziom agrotechniki, A2 – wysoki poziom agrotechniki (nawożenie wyższe o 40 kg/ha N, ochrona przed wyleganiem i przed chorobami, dolistne nawożenie mikroelementami)

➤ PDO - kukurydza

W 2019 r. na polu doświadczalnym założono doświadczenie ściśle w ramach Porejestrowanego Doświadczalnictwa Odmianowego (PDO) z kukurydzą na ziarno. Doświadczenie prowadzone było ściśle według metodyki badania wartości gospodarczej (WGO). Było to doświadczenie jednoczynnikowe i założone zostało w układzie bloków losowanych kompletnych. Uzyskane wyniki zestawiono w tabeli poniżej.

Odmiana	Plon ziarna z poletka (powt.1/obs.1)	Plon ziarna z poletka (powt.2/obs.1)	Plon ziarna z poletka (powt.3/obs.1)
Agro Fides	22,6	21,9	23,4
Amavit	24,4	24,4	24
Astardo	19,7	19,2	20,2
ES Yakari	28,8	29,4	29
Keops	22,8	23	21,4
KWS Kampinos	23,2	23,6	23,4
KWS Krogulec	26,6	26,3	26,4
KWS Salamandra	26,2	25,5	24,9
KWS Stefano	21	20,4	20,4
Ligato	25	25,2	25,8
MAS 11K	23,8	23,8	24,7
MAS 15P	21,2	22,8	22,3

Odmiana	Plon ziarna z poletka (powt.1/obs.1)	Plon ziarna z poletka (powt.2/obs.1)	Plon ziarna z poletka (powt.3/obs.1)
Obbelisc	20,4	18,5	19,8
RGT Chromixx	21,4	22,3	22,8
RGT Colectixx	22,4	23,9	22,8
RGT Irenoxx	27,1	27	26
RGT Metropolixx	23,4	22,9	23,5
SM Pomerania	24,4	24,4	25,1
DKC3050	25	24,3	24,2
Farmplus	26,8	27,2	26,6
RGT Multiplexx	20,4	21,8	20,8
CSM0164	22,8	23	23,4

Zadanie 7.

Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska

Formy szkoleniowe z tego zakresu tematycznego zostały opisane w zad.1.w punktach Z.1.A., Z.1.B., Z.1.D., Z.1.H., Z.1.L., a formy informacyjne w zad 2. w punktach Z.2.A., Z.2.B., Z.2.D., Z.2.H., Z.2.L.

Z.7.A. Stosowanie nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowla oraz przetwórstwo rolno-spożywcze

W ramach tego zakresu tematycznego zostały zrealizowane następujące formy doradcze: 3 pokazy dla 56 osób, 12 demonstracji, 1 konkurs, w którym wzięło udział 11 osób, 2 olimpiady, w których wzięło udział 55 osób oraz 7018 porad indywidualnych.

➤ w zakresie produkcji roślinnej (w tym ogrodniczej)

W 2019 roku podstawowym zadaniem z zakresu produkcji roślin rolniczych było upowszechnianie wiedzy na temat nowoczesnych rozwiązań technologicznych w produkcji, wykorzystanie do produkcji kwalifikowanego materiału siewnego, zbóż, kukurydzy, roślin okopowych, roślin strączkowych i innych. Popularyzowana była również wiedza na temat systemów jakości żywności, możliwości poprawy gospodarki wodnej w produkcji roślinnej oraz na temat skuteczności różnych metod ochrony upraw przed chorobami i szkodnikami. Wzorem lat ubiegłych, plony rolne prezentowane były na wystawach dożynkowych. W zakresie produkcji ogrodniczej wdrażane były nowe odmiany z zakresu produkcji roślinnej – rolniczej oraz warzywniczej.

Pole doświadczalne

Na polu doświadczalnym MODR Warszawa Oddział Poświętne w Płońsku prowadzone były kolekcje odmianowe roślin uprawnych następujących gatunków: zbóż ozimych i jarych, kukurydzy, rzepaku ozimego, buraków cukrowych, ziemniaków, roślin strączkowych, roślin wiechlinowatych, mieszanek poplonowych i dwóch odmian topinamburu. Sezon 2018/2019 był kolejnym trudnym oraz bardzo wymagającym okresem. W porównaniu do poprzedniego, opady deszczu się pojawiły,

natomiast ich rozkład w ciągu roku był bardzo niekorzystny dla roślin. Szczegóły dotyczące prowadzonych prac i ich wyników znajdują się w załączniku do niniejszego sprawozdania (*Sprawozdanie z działań realizowanych na Polu Doświadczalnym w 2019 r.*).

➤ **w zakresie produkcji zwierzęcej**

W 2019 roku udzielano porad indywidualnych, których tematyka ukierunkowana była na produkcję żywca wołowego, produkcję mleka wysokiej jakości oraz chów cieląt ras mlecznych. Upowszechniane były nowe rozwiązania technologiczne spełniające wymagania wzajemnej zgodności ze szczególnym uwzględnieniem dobrostanu zwierząt.

➤ **prowadzenia przetwórstwa w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MOL)**

W tematyce związanej z działalnością marginalną, lokalną i ograniczoną (MOL), doradcy MODR Warszawa w 2019 r. udzielali indywidualnych porad według potrzeb i w zakresie wymaganym przez rolników. Doradztwo to miało na celu ułatwienie uruchomienia własnych małych przetwórnictw mięsa oraz poruszanie się w gąszczu wymagań prawnych.

Z.7.B. rozwiązywanie problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych

W ramach tego zakresu tematycznego zostały zrealizowane następujące formy doradcze: 153 pokazy dla 1364 osób, 504 demonstracje, 11 konkursów, w których wzięło udział 120 osób, 3 targów/wystaw, 1 formę doradztwa grupowego dla 7 osób oraz 17324 porad indywidualnych.

➤ **w zakresie produkcji roślinnej w tym ogrodniczej**

Podstawowym zadaniem z zakresu produkcji roślin rolniczych było upowszechnianie wiedzy na temat prośrodowiskowych rozwiązań technologicznych w produkcji zbóż, kukurydzy, ziemniaków, buraków cukrowych, roślin strączkowych i innych, z uwzględnieniem wymagań wzajemnej zgodności oraz popularyzowaniu systemów bezpieczeństwa żywności i systemów jakości żywności. Popularyzowano wiedzę na temat możliwości poprawy gospodarki wodnej w produkcji roślinnej oraz na temat skuteczności różnych metod ochrony upraw przed chorobami i szkodnikami, zgodnych z założeniami integrowanej ochrony roślin. Przeprowadzone demonstracje dotyczyły prawidłowej technologii uprawy zbóż, uprawy roślin strączkowych, uprawy roślin oleistych, uprawy buraka cukrowego, kukurydzy i ziemniaka. Zwrócona została uwaga na przestrzeganie unijnych standardów jakościowych owoców i warzyw, wskazywano korzyści z przystąpienia do certyfikowanego systemu Integrowanej produkcji roślin.

➤ **w zakresie produkcji zwierzęcej**

W 2019 roku z tego zakresu przeprowadzono demonstracje oraz udzielono porad. Tematyka demonstracji dotyczyła prawidłowej produkcji żywca wieprzowego i wołowego o wysokiej wartości rzeźnej w oparciu o pasze własne oraz produkcji mleka wysokiej jakości z uwzględnieniem zasad cross

compliance Upowszechniano rozwiązania technologiczne spełniające wymagania wzajemnej zgodności ze szczególnym uwzględnieniem dobrostanu zwierząt. Szczególna uwaga zostanie zwrócona na upowszechnianie wiedzy na temat zapobiegania ASF i grypy ptaków, z uwzględnieniem zagadnień dotyczących bioasekuracji, obowiązujących przy prowadzeniu ubojów.

➤ **w zakresie norm i wymogów wzajemnej zgodności, dobrostanu zwierząt**

Doradcy MODR Warszawa w 2019 roku kontynuowali działania upowszechnieniowe dla rolników w zakresie spełniania w gospodarstwach wymogów wzajemnej zgodności, stanowiących warunek otrzymania w pełnej wysokości dopłat w ramach wsparcia bezpośredniego. Udzielano porad indywidualnych dotyczących wymogów wzajemnej zgodności w zakresie ochrony środowiska, zdrowia publicznego, identyfikacji i rejestracji zwierząt, dobrostanu zwierząt, zdrowotności roślin.

➤ **w zakresie BHP**

W ramach tej tematyki udzielano informacji oraz porad indywidualnych. Doradcy uświadamiali rolników jak ważne są zasady BHP w działalności rolniczej. Rolnicy dowiedzieli się co zrobić, aby ich gospodarstwo było bezpieczne dla nich samych, a także dla ich bliskich.

Z.7.D. Działania na rzecz rozwoju rolnictwa ekologicznego

W ramach tego zakresu tematycznego zostały zrealizowane następujące formy doradcze: 1 pokaz dla 7 osób, 5 demonstracji, 3 konkursy, w których wzięły udział 62 osoby 1 formę doradztwa grupowego dla 15 osób, oraz udzielono 3384 porad indywidualnych.

W 2019 roku MODR Warszawa prowadził działania na rzecz propagowania zagadnień z zakresu rolnictwa ekologicznego. Uwzględniono potrzeby zarówno indywidualnych rolników jak i grup rolników. Doradztwo obejmowało zakres aktualnego prawodawstwa, obowiązujących procedur i wymogów oraz aspektów technologicznych związanych z metodami ekologicznej uprawy roślin oraz chowu zwierząt w gospodarstwie ekologicznym, a także sprzedaży i przetwórstwa.

Priorytetowe było informowanie rolników w ramach tych form doradczych o aktualnościach w działaniu Rolnictwo ekologiczne w PROW na lata 2014-2020. Przeprowadzone zostały również demonstracje dotyczących technologii produkcji roślinnej w rolnictwie ekologicznym.

MODR Warszawa brał również udział w działaniach promocyjnych rolnictwa ekologicznego realizowanych w kraju, wpisanych do krajowego Planu Działań. W tym zakresie wzięto udział w *XII edycji Ogólnopolskiego konkursu na najlepsze gospodarstwo ekologiczne*, ogłaszanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, służącego promowaniu idei rolnictwa ekologicznego. Konkurs ten ma charakter otwarty, jest skierowany do gospodarstw ekologicznych z certyfikatem i przebiega w dwóch kategoriach: „ekologia-środowisko” oraz „ekologiczne gospodarstwo towarowe”. Ponadto zorganizowano konkursy: „*Turniej ekologiczny*” i „*Pyszności z ekologicznego ogródka*”. W ramach wspierania rozwoju rolnictwa ekologicznego promowano żywność ekologiczną na targach urządzanych w ramach imprez organizowanych i współorganizowanych przez MODR Warszawa. Były to imprezy o charakterze lokalnym i regionalnym.

Z.7.H. Modernizacja gospodarstw rolnych, poprawa jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienie pozycji rolników na rynku:

W ramach tego zakresu tematycznego zostały udzielone 717 porad indywidualnych.

➤ zasady tworzenia i funkcjonowania grup producentów rolnych, grup i organizacji producentów owoców i warzyw, zrzeszeń i innych form organizacji

Porady udzielane rolnikom z tego zakresu tematycznego koncentrowały się na grupach producentów rolnych, systemach jakości żywności oraz na systemach bezpieczeństwa żywności. Współpracowano z 15 grupami producentów rolnych.

➤ systemy żywności

W działalności upowszechnieniowej propagowano dobrowolne certyfikowane systemy jakości żywności – Integrowana produkcja roślin. Udzielano porad indywidualnych dotyczących wskazanej problematyki. Ponadto udzielano porad indywidualnych, były to porady z tematyki dotyczącej tworzenia sieci współpracy w ramach łańcucha żywnościowego, systemów jakości żywności, systemów bezpieczeństwa żywności, dobrych praktyk higienicznych, produkcyjnych, HACCP oraz prowadzenia przetwórstwa w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej.

Z.7.L Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska, w tym:

W ramach tego zakresu tematycznego zostały zaplanowane i zrealizowane następujące formy doradcze: 1 pokaz dla 10 osób, 5 demonstracji, 1 targi oraz udzielono 7721 porad.

➤ zasady integrowanej ochrony roślin oraz zasady Integrowanej produkcji roślin

W 2019 roku doradcy MODR Warszawa porad indywidualnych, których tematyka ukierunkowana była na upowszechnianie zasad integrowanej produkcji oraz integrowanej ochrony roślin. Rolnicy uzyskali porady indywidualne m.in. z zakresu prowadzenia integrowanej produkcji, nawożenia czy prowadzenia niezbędnej dokumentacji, a także w zakresie nie chemicznych metod ochrony roślin przed organizmami szkodliwymi, progów ekonomicznej szkodliwości patogenów, systemów wspomagania decyzji w ochronie roślin czy układania płodozmianu.

➤ ochrona środowiska w rolnictwie

MODR Warszawa w 2019 roku, w ramach zadań z zakresu ochrony środowiska, realizował działania związane z propagowaniem wymogów ochrony środowiska dla gospodarstw rolnych, które mają ograniczać i przeciwdziałać powstawaniu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego, wpływających negatywnie na stan środowiska. Wymogi te jako zasadniczy element wprowadzonej w ramach Wspólnej Polityki Rolnej zasady współzależności, stanowią aktualnie podstawowy warunek funkcjonowania gospodarstw rolnych.

W zakresie ochrony środowiska w rolnictwie prowadzono doradztwo indywidualne, udzielano

porad uwzględniających problematykę ograniczania zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego, zwłaszcza w zakresie prawidłowej gospodarki nawozami naturalnymi, ochrony środowiska na poziomie gospodarstwa, gospodarki wodno-ściekowej i postępowania z odpadami oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu na poziomie gospodarstwa.

➤ energetyka odnawialna

W 2019 roku MODR Warszawa podejmował działania propagujące odnawialne źródła energii na obszarach wiejskich oraz zagadnienia energetyki prosumenckiej. Wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, promowanie i wdrażanie nowych technologii pozyskiwania i przetwarzania energii oraz racjonalne jej wykorzystanie jest jednym z nowoczesnych i efektywnych sposobów ochrony środowiska. Polska, zgodnie z postanowieniami UE, musi zwiększyć w swym bilansie energetycznym udział energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych.

W ramach realizacji zadania prowadzono zgodnie z zapotrzebowaniem doradztwo indywidualne – udzielano porad z zakresu energetyki odnawialnej z uwzględnieniem problematyki energetyki prosumenckiej oraz wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w gospodarstwie rolnym.

Tab. 13. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska - wg form

Lp.	Forma realizacji *	Plan		Wykonanie	
		Liczba form	Liczba odbiorców	Liczba form	Liczba odbiorców
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>
1.	Porada indywidualna		43425		36164
2.	Doradztwo grupowe	10	40	2	22
3.	Pokaz	162		158	1437
4.	Demonstracja	550		526	526
5.	Konkurs	11		15	193
6.	Olimpiada	2		2	55
7.	Targi /wystawy	4		5	
8.	Pozostałe	15		15	

Tab. 14. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska – działalność doradcza wg form i tematów- plan (P) i wykonanie (W)

Symbol tematu	Tematyka*)	Porada indywidualna		Doradztwo grupowe				Łączna liczba odbiorców (<i>c+e</i>)	
				Liczba form		Liczba odbiorców			
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W
Z.7.A.	Stosowanie nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowla oraz przetwórstwo rolno-spożywcze	6 891	7 018		0		0	6 891	7 018
Z.7.A.1.	Nowe rozwiązania w produkcji roślinnej		5 481						5 481
Z.7.A.2.	Nowe rozwiązania w produkcji zwierzecej		1 367						1 367

Symbol tematu	Tematyka*)	Porada indywidualna		Doradztwo grupowe				Łączna liczba odbiorców (c+e)	
				Liczba form		Liczba odbiorców			
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
		P	W	P	W	P	W	P	W
Z.7.A.3.	Prowadzenie przetwórstwa w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (MLO)		170						170
Z.7.B.	Rozwiązywanie problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych	22 431	17 324		1		7	22 431	17 331
Z.7.B.1.	Technologia produkcji roślinnej		9647						9647
Z.7.B.2.	Technologia produkcji zwierzęcej		2792		1		7		2799
Z.7.B.3.	Normy i wymogi wzajemnej zgodności (w tym dobrostanu zwierząt)		1925						1925
Z.7.B.4.	Poprawa stanu technicznego, technologicznego i organizacyjnego w gospodarstwach rolnych		734						734
Z.7.B.5.	BHP		673						673
Z.7.B.6.	Bioasekuracja w gospodarstwie rolnym		1553						1553
Z.7.D.	Rolnictwo ekologiczne	3 401	3 384		1		15	3 401	3 399
Z.7.D.1.	Produkcja metodami ekologicznymi		1 672		1		15		1687
Z.7.D.2.	Sprzedaż produktów ekologicznych		435						435
Z.7.D.3.	Rolnictwo ekologiczne w ramach PROW 2007-2013, 2014-2020		1 277						1 277
Z.7.H.	Modernizacja gospodarstw rolnych, poprawa jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienie pozycji rolników na rynku	2 003	717	10	0	40	0	2 043	717
Z.7.H.1.	Zasady tworzenia i funkcjonowanie grup producentów rolnych, grup i organizacji producentów owoców i warzyw, zrzeszeń i innych form organizacji		287						287
Z.7.H.2.	Tworzenie sieci współpracy w ramach łańcucha żywnościowego		79						79
Z.7.H.3.	Systemy jakości żywności		228						228
Z.7.H.4.	Systemy bezpieczeństwa żywności, dobre praktyki higieniczne, produkcyjne przy produkcji żywności w warunkach domowych, HACCP		123						123
Z.7.L.	Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska	8 699	7 721					8 699	7 721
Z.7.L.1.	Zasady integrowanej produkcji		668						668
Z.7.L.2.	Zasady integrowanej ochrony roślin		1 511						1 511
Z.7.L.3.	Zasady przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu na poziomie gospodarstwa		99						99
Z.7.L.4.	Energetyka prosumencka		129						129

Symbol tematu	Tematyka*)	Porada indywidualna		Doradztwo grupowe				Łączna liczba odbiorców (c+e)	
				Liczba form		Liczba odbiorców			
a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
		P	W	P	W	P	W	P	W
Z.7.L.5.	Wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych w gospodarstwie rolnym		432						432
Z.7.L.6.	Gospodarka wodno-ściekowa oraz postępowanie z odpadami		296						296
Z.7.L.7.	Ustawa o ochronie zwierząt		253						253
Z.7.L.8.	Inne działania na rzecz ochrony środowiska na poziomie gospodarstwa		4 333						4 333
Razem		43 425	36 164	10	2	40	22	43 465	36 186

Tab. 15. Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska - działalność upowszechnieniowa wg form i tematów - plan (P) i wykonanie (W)

Symbol tematu	Tematyka	Liczba form											
		Pokaz		Demonstracja		Konkurs		Olimpiada		Targi/wystawy		Pozostale*)	
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.7.A.	Stosowanie nowoczesnych metod agrotechnicznych, hodowla oraz przetwórstwo rolno-spożywcze	3	3	38	12	1	1	2	2	0	0	0	0
Z.7.A.1.	Nowe rozwiązania w produkcji roślinnej	2	2	37	12	1	1	2	2				
Z.7.A.2.	Nowe rozwiązania w produkcji zwierzęcej	1	1	1									
Z.7.B.	Rozwiązywanie problemów technologicznych i organizacyjno-ekonomicznych gospodarstw rolnych	157	153	501	504	7	11	0	0	2	3	0	0
Z.7.B.1.	Technologia produkcji roślinnej	123	119	469	471					2	3		
Z.7.B.2.	Technologia produkcji zwierzęcej	20	19	32	33								
Z.7.B.3.	Normy i wymagania wzajemnej zgodności (w tym dobrostan zwierząt)	14	15										
Z.7.B.5.	BHP					7	11						
Z.7.D.	Rolnictwo ekologiczne	1	1	5	5	3	3	0	0	1	1	0	0
Z.7.D.1.	Produkcja metodami ekologicznymi	1	1	5	5	3	3			1	1		
Z.7.H.	Modernizacja gospodarstw rolnych, poprawa jakości artykułów rolno-spożywczych i ich przetwórstwa oraz wzmocnienie pozycji rolników na rynku	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	15
Z.7.H.1.	Zasady tworzenia i funkcjonowanie grup producentów rolnych, grup i organizacji producentów owoców i warzyw, zrzeszeń i innych form organizacji											15	15
Z.7.L.	Upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznych dla środowiska	1	1	6	5	0	0	0	0	1	1	0	0
Z.7.L.1.	Zasady integrowanej produkcji			3	1								
Z.7.L.2.	Zasady integrowanej ochrony roślin			1	2								
Z.7.L.8.	Inne działania na rzecz ochrony środowiska na poziomie gospodarstwa	1	1	2	2					1	1		
Razem		162	158	550	526	11	15	2	2	4	5	15	15

*) pozostałe - grupy producentów rolnych

Wykaz konkursów i olimpiad z zakresu upowszechnianie metod produkcji rolniczej i stylu życia przyjaznego dla środowiska

Lp.	Symbol	Forma	Temat	Miejsce/zasięg	Cel	Liczba form	Liczba uczestników
1	Z.7.A.1	konkurs	Rozpoznawanie nasion roślin rolniczych	gm. Słupno, pow. plocki	upowszechnianie wiedzy z rozpoznawania nasion roślin uprawnych	1	11
2	Z.7.B.5.	konkurs	Pracuj bezpiecznie w gospodarstwie rolnym.	Gmina: Mszczonów, Puszcza Mariańska, Ożarów Mazowiecki, Kampinos, Stare Babice, Leszno, Baranów, Błonie	Poprawa bezpieczeństwa pracy w gospodarstwie rolnym	11	120
3	Z.7.D.1	konkurs	Turniej Ekologiczny	teren oddziału Poświętne	upowszechnianie wiedzy nt. ekologii i zoologii	1	40
4	Z.7.D.1.	konkurs	Pyszności z ekologicznego ogródka	teren gminy Siedlce	Promocja produktów lokalnych i regionalnych oraz podnoszenie świadomości konsumenta z zakresu produkcji ekologicznej	1	12
5	Z.7.D.1	konkurs	Konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne	Województwo .mazowieckie	promowanie i rozpowszechnianie pozytywnego wizerunku rolnictwa ekologicznego	1	10
6	Z.7.A.1.1	Olimpiada	Olimpiada wiedzy rolniczej	Teren powiatu gostynińskiego, plockiego, sierpeckiego oraz gminy Mszczonów	Aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym kreowania miejsc pracy na terenach wiejskich	2	55

Zadanie 8.

Podejmowanie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego

Formy szkoleniowe z tego zakresu tematycznego zostały zaplanowane w zad.1. w pozycjach Z.1.F., Z.1.J., Z.1.M., formy informacyjne w zad 2. w pozycjach Z.2.F., Z.2.J., Z.2.M.

W ramach tego zadania zostały zrealizowane następujące formy doradcze: 137 pokazów dla 1 668 osób, 8 konkursów, w których wzięły udział 254 osoby, 3 olimpiady, w których wzięło udział 78 osób, 1 targi, 50 programów doradczych, 21 form doradztwa grupowego dla 126 osób oraz 3 788 porad indywidualnych.

W tej tematyce podejmowane były indywidualne działania doradcze w zakresie upowszechniania wiedzy na temat produkcji żywności w gospodarstwie rolnym na niewielką skalę i wprowadzania jej na rynek w krótkich łańcuchach dystrybucji, w tym na temat rolniczego handlu detalicznego, dostaw bezpośrednich i sprzedaży bezpośredniej. W dalszym ciągu upowszechniana była wiedza dotycząca zasad znakowania żywności opakowanej, przeznaczonej dla konsumenta. Tematyka porad indywidualnych i grupowych dotyczyła między innymi produktów tradycyjnych i regionalnych, mająca na celu identyfikację produktów spełniających kryteria wpisu na *Listę Produktów Tradycyjnych* prowadzoną przez MRiRW. Ważnym tematem była również estetyzacja wiejskiej zagrody jako miejsca pracy i wypoczynku rodziny wiejskiej oraz zagadnienia dotyczące znaczenia tradycji kulinarnych w zachowaniu dziedzictwa kulturowego regionu. W tym zakresie udzielano porad indywidualnych oraz doradztwo grupowe. Ponadto wśród mieszkańców obszarów wiejskich (laureatów konkursów, gospodarstw agroturystycznych, twórców ludowych, gospodarstw ekologicznych) i przedsiębiorców działających na obszarach wiejskich (lokalnych producentów żywności, restauratorów) były kontynuowane działania doradcze zmierzające do upowszechnienia informacji dotyczących Sieci Dziedzictwa Kulinarne Mazowsze. Udzielono pomocy przy wypełnieniu 2 wniosków do przystąpienia do *Sieci Dziedzictwa Kulinarne Mazowsze* i 2 wniosków o wpis produktu na *Listę Produktów Tradycyjnych*. Uwzględniono tą tematykę w doradztwie indywidualnym (porady).

Tematyka porad w głównej mierze dotyczyła zagadnień związanych z promocją produktów lokalnych i regionalnych, a w szczególności krótkich łańcuchów dostaw (od pola do stołu), w tym sprzedaży bezpośredniej i rolniczego handlu detalicznego.

Ważnym tematem była również estetyzacja wiejskiej zagrody jako miejsca pracy i wypoczynku rodziny wiejskiej oraz zagadnienia dotyczące znaczenia tradycji kulinarnych w zachowaniu dziedzictwa kulturowego regionu. Działalność doradcza w zakresie unowocześniania wiejskiego gospodarstwa domowego miała na celu podniesienie wiedzy i umiejętności związanych z profilaktyką zdrowotną i racjonalnym żywieniem, estetyką zagrody wiejskiej, racjonalnym prowadzeniem gospodarstwa domowego przez rolników i mieszkańców terenów wiejskich. Powyższa tematyka była realizowana poprzez takie formy doradcze jak: pokazy i olimpiady.

Ponadto upowszechnialiśmy informacje i udzielaliśmy pomocy przy wypełnianiu wniosków w konkursie *O Laur Marszałka Województwa Mazowieckiego*.

W ramach wspierania działań mających na celu kultywowanie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi kontynuowano współpracę z 157 wytwórcami produktów tradycyjnych, lokalnych

i regionalnych oraz 75 lokalnymi twórcami, rzemieślnikami i rękodzielnikami. *Zorganizowano imprezę Kurpiowskie Targi Rolnicze.*

Tab. 16. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego wg form

Lp.	Forma realizacji*)	Plan		Wykonanie	
		Liczba form	Liczba odbiorców	Liczba form	Liczba odbiorców
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>
1.	Porada		4984		3788
2.	Doradztwo grupowe	45	305	21	126
3.	Pokaz	126		137	1668
5.	Konkurs	8		8	152
6.	Olimpiada	3		3	152
7.	Targi /wystawy	1		1	
8.	Pozostałe	50		50	50

Tab. 17. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego – działalność doradcza wg form i tematów

Symbol tematu	Tematyka	Porada indywidualna		Doradztwo grupowe				Łączna liczba odbiorców <i>(c+e)</i>	
				Liczba form		Liczba odbiorców			
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W
Z.8.F.	Unowocześnianie wiejskiego gospodarstwa domowego	1763	1515	9	0	54	0	1803	1515
Z.8.F.1.	Profilaktyka prozdrowotna i racjonalne żywienie		706						706
Z.8.F.2.	Estetyzacja wiejskiej zagrody		600						600
Z.8.F.3.	Świadomość konsumencka i ekologiczna		209						209
Z.8.J.	Promocja produktów lokalnych i regionalnych	1636	1421	13	3	57	28	1693	1449
Z.8.J.1.	Promocja i sprzedaż produktów lokalnych i regionalnych		603		2		24		627
Z.8.J.2.	Krótkie łańcuchy dostaw (od pola do stołu), w tym sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie, działalność marginalna, lokalna i ograniczona		140						140
Z.8.J.3.	Rolniczy handel detaliczny		678		1		4		682
Z.8.M.	Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urzędzenia gospodarstwa rolnego	1 585	852	23	18	194	98	1 779	950
Z.8.M.1.	Dziedzictwo kultury materialnej wsi		119		8		51		170
Z.8.M.2.	Zachowanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego wsi		97		0		0		97
Z.8.M.3.	Twórczość ludowa		145		3		18		163
Z.8.M.4.	Tradycyjne zawody i rękodzieło		113		3		14		127
Z.8.M.5.	Tradycje kulinarne		378		4		15		393
Razem		4 984	3 788	45	21	305	126	5 275	3 914

Tab. 18. Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego – działalność upowszechnieniowa wg form i tematów- plan (P) i wykonanie (W)

Symbol tematu	Tematyka	Liczba form											
		Pokaz		Demonstracja		Konkurs		Olimpiada		Targi / wystawy		Pozostałe*)	
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.8.F.	Unowocześnianie wiejskiego gospodarstwa domowego	50	56	0	0	3	3	2	2	0	0	44	48
Z.8.F.1.	Profilaktyka prozdrowotna i racjonalne żywienie	44	47									26	30
Z.8.F.2.	Estetyzacja wiejskiej zagrody	6	9			3	3					18	18
Z.8.F.3.	Świadomość konsumencka i ekologiczna							2	2				
Z.8.J.	Promocja produktów lokalnych i regionalnych	3	2	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0
Z.8.J.1.	Promocja i sprzedaż produktów lokalnych i regionalnych					1	1			1			
Z.8.J.2.	Krótkie łańcuchy dostaw (od pola do stołu), w tym sprzedaż bezpośrednia	1											
Z.8.J.3.	Rolniczy handel detaliczny	2	2										
Z.8.M.	Działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego	73	79	0	0	4	4	0	0	0	0	6	2
Z.8.M.1.	Dziedzictwo kultury materialnej wsi					1	1						
Z.8.M.2.	Zachowanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego wsi												
Z.8.M.3.	Twórczość ludowa	41	49										
Z.8.M.4.	Tradycyjne zawody i rękodzieło	1	1										
Z.8.M.5.	Tradycje kulinarne	31	29			3	3					6	2
Razem		126	137	0	0	8	8	2	2	1	0	50	50

*) pozostałe -programy doradcze

Wykaz konkursów i olimpiad z zakresu działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, ekologicznego i funkcjonalnego urządzania gospodarstwa rolnego

Lp.	Symbol	Forma	Temat	Miejsce/zasięg	Cel	Liczba form	Liczba uczestników
1	Z.8.F.2	konkurs	Najpiękniejsza zagroda wiejska 2019	powiat ostrołęcki, gmina Czarnia	Promocja najpiękniejszych zagród w gminie, poprawa estetyki oraz stanu sanitarno-porządkowego wsi	1	12
2	Z.8.M.5.	konkurs	Najlepsze produkty tradycyjne z wykorzystaniem miodu- nalewki domowe	teren działania Oddziału Bielice	Poszukiwanie najlepszych produktów regionalnych	1	31
3	Z.8.F.2	konkurs	Funkcjonalne i estetyczne zagospodarowanie zagrody wiejskiej	powiat ostrołęcki, gmina Baranowo	Promowanie funkcjonalnego i estetycznego zagospodarowania zagrody wiejskiej	1	9
4	Z.8.M.1.	konkurs	Ziele Roku 2019	powiat legionowski	upowszechnienie, popularyzacja i kultywowanie dziedzictwa kulturowego	1	44
5	Z.8.M.5.	konkurs	Najlepsza Potrawa Tradycyjna	powiat legionowski	wyłonienie najlepszych produktów i potraw regionalnych	1	89
6	Z.8.F.2.	konkurs	Najpiękniejszy ogródek przydomowy w gminie Tłuszcz"	teren gminy Tłuszcz	estetyzacja wiejskiej zagrody	1	12
7	Z.8.J.1.	konkurs	Poznajemy smaki z mazowieckiej spiżarni	teren gminy Siedlce	Promocja produktów lokalnych i regionalnych	1	36
8	Z.8.M.5	konkurs	Potrawy mojej mamy	powiaty gostyniński, plocki, sierpecki	Propagowanie tradycji kulinarnych	1	19
9	Z.8.F.3.	olimpiada	Olimpiada wiedzy o gospodarstwie domowym, przedsiębiorczości i ekologii	Gmina: Błonie, Ożarów Mazowiecki, Wiskitki	Podniesienie wiedzy z zakresu gospodarstwa domowego, przedsiębiorczości i ekologii	3	78

Zadanie 9.

Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku

Formy szkoleniowe z tego zakresu tematycznego zostały zrealizowane w zad. 1. w pozycjach Z.1.E., Z.1.M., formy informacyjne w zad. 2 w pozycjach Z.2.E., Z.2.N.

W ramach tego zadania zostały zrealizowane następujące formy doradcze: 2 konkursy, w których wzięło udział 35 osób, 42 olimpiady, w których wzięły udział 1473 osoby, 1 targi, 2 programy doradcze, 26 form doradztwa grupowego dla 402 osób oraz 3311 porad indywidualnych.

Z.9.E. Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich

Porady indywidualne i doradztwo grupowe planowane z tego zakresu tematycznego dotyczyło zagadnień związanych z prowadzeniem działalności pozarolniczej oraz aktywizacją mieszkańców obszarów wiejskich.

Ponadto w realizacji zadań związanych z rozwojem przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, zostały przeprowadzone Olimpiady Wiedzy o Wiejskim Gospodarstwie Domowym i Przedsiębiorczości, których uczestnikami w większości będą kobiety wiejskie. Celem olimpiad była aktywizacja mieszkańców wsi, popularyzowanie wiedzy w zakresie przedsiębiorczości i racjonalnego prowadzenia gospodarstwa domowego.

Z.9.N. Upowszechnienie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynkowego.

W 2019 roku udzielane były porady indywidualne dotyczące rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej, zagród edukacyjnych oraz promocji wsi, jako atrakcyjnego miejsca życia i wypoczynku.

Prowadzono współpracę z 254 gospodarstwami agroturystycznymi, 34 obiektami turystyki wiejskiej i 23 zagrodami edukacyjnymi.

W celu dalszej aktywizacji kobiet wiejskich kontynuowano współpracę z Kołami Gospodyń Wiejskich (KGW) i stowarzyszeniami zrzeszającymi przede wszystkim kobiety wiejskie. Na spotkaniach w KGW i stowarzyszeniach świadczone było w miarę potrzeb doradztwo grupowe. Podczas spotkań przekazywano bieżące informacje dotyczące działań inicjowanych i prowadzonych przez MODR Warszawa oraz inne instytucje (np. MRiRW, CDR), a skierowanych do środowiska kobiet wiejskich. Tematyka spotkań dotyczyła: możliwości pozyskiwania środków finansowych na działalność, udziału w imprezach i konkursach organizowanych przez MODR Warszawa i inne instytucje, działań integracyjnych w zakresie współpracy pomiędzy KGW. Nowopowstałe Koła Gospodyń Wiejskich i stowarzyszenia otrzymały konieczne wsparcie i pomoc merytoryczną. W 2019 r. kontynuowano współpracę z zainteresowanymi LGD. Zorganizowano imprezę targowo-promocyjną *Lato w zagrodzie*.

Tab. 19. Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku wg form

Lp.	Forma realizacji *	Plan		Wykonanie	
		Liczba form	Liczba odbiorców	Liczba form	Liczba odbiorców
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>
1.	Porada indywidualna		3 750		3 311
2.	Doradztwo grupowe	4	33	26	402
5.	Konkurs	2		2	35
6.	Olimpiada	33		42	1 473
7.	Targi /wystawy	1		1	
8.	Pozostałe **	3		2	2

*pozostawiono tylko zrealizowane formy

** - programy doradcze z zakresu agroturystyki i turystyki wiejskiej

Tab. 20. Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku – działalność doradcza wg form i tematów – plan (P) i wykonanie (W)

Symbol tematu	Tematyka	Porada indywidualna		Doradztwo grupowe				Łączna liczba odbiorców (c+e)	
				Liczba form		Liczba odbiorców			
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W
Z.9.E.	Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	1651	1878	3	25	28	380	1679	2258
Z.9.E.1.	Prowadzenie działalności pozarolniczej		1112		1		13		1125
Z.9.E.2.	Tworzenie i funkcjonowanie organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej		76		14		78		154
Z.9.E.3.	Współpraca z lokalnymi organizacjami społecznymi		270						270
Z.9.E.4.	Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich		257		10		289		546
Z.9.E.5.	Program LEADER		163						163
Z.9.N.	Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku /9/	2099	1433	1	1	5	22	2104	1455
Z.9.N.1.	Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej, tworzenie sieci współpracy		552		1		22		574
Z.9.N.2.	Zagrody edukacyjne		298						298
Z.9.N.3.	Gospodarstwa opiekuńcze		206						206
Z.9.N.4.	Promocje wsi jako atrakcyjnego miejsca życia i wypoczynku		377						377
Razem		3 750	3 311	4	26	33	402	3 783	3 713

Tab. 21. Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku – działalność upowszechnieniowa wg form i tematów – plan (P) i wykonanie (W)

Symbol tematu	Tematyka*)	Liczba form											
		Pokaz		Demonstracja		Konkurs		Olimpiada		Targi/wystawy		Pozostale**)	
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>	<i>m</i>	<i>n</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.9.E.	Rozwój przedsiębiorczości na obszarach wiejskich	0	0	0	0	2	2	33	42	0	0	0	0
Z.9.E.1.	Prowadzenie działalności pozarolniczej					1							
Z.9.E.4.	Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich					1	2	33	42				
Z.9.N.	Upowszechnianie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	3	2
Z.9.N.1.	Rozwój agroturystyki i turystyki wiejskiej, tworzenie sieci współpracy											2	1
Z.9.N.3.	Gospodarstwa opiekuńcze											1	1
Z.9.N.4.	Promocje wsi jako atrakcyjnego miejsca życia i wypoczynku									1	1		
Razem		0	0	0	0	2	2	33	42	1	1	3	2

*) pozostawiono tylko zrealizowane formy ; **) programy doradcze z zakresu agroturystyki i turystyki wiejskiej

Wykaz konkursów i olimpiad z zakresu rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej oraz prowadzenie promocji wsi jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku .

Lp.	Symbol	Forma	Temat	Miejsce/zasięg	Cel	Liczba form	Liczba uczestników
1	Z.9.E.4.	konkurs	Najlepszą tradycyjną potrawa mazowiecka	Teren gminy Ceglów	Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich	1	22
2	Z.9.E.4.	konkurs	AGROLIGA 2019	Województwo .mazowieckie	Promowanie upowszechniania przedsiębiorczości i nowoczesnych technologii produkcyjnych w rolnictwie	1	13
3	Z.9.E.4	olimpiada	Olimpiada Wiedzy o Wiejskim Gospodarstwie Domowym i Przedsiębiorczości	teren 42 gmin z pow. garwolińskiego, łosickiego, mińskiego, siedleckiego, węgrowskiego i wołomińskiego	Aktywizacja mieszkańców wsi, popularyzowanie wiedzy w zakresie przedsiębiorczości i racjonalnego prowadzenia gospodarstwa domowego.	42	1473

Zadanie 10.

Współdziałanie w realizacji zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych

Formy szkoleniowe z tego zakresu tematycznego zostały zrealizowane w zad.1. w pozycji Z.1.N., formy informacyjne w zad 2. w pozycji Z.2.O.

W ramach tego zakresu zostały zrealizowane następujące formy doradcze: 9 pokazów dla 65 osób oraz 10 323 porad indywidualnych.

➤ propagowanie wymogów programu działań w celu zmniejszenia i zapobiegania zanieczyszczeniu wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych

W 2019 roku MODR Warszawa zrealizował działania w zakresie propagowania wymogów Programu azotanowego. 27 lipca 2018 roku wszedł w życie Program działań i obowiązuje on na terenie całego kraju. Wprowadza dla gospodarstw obowiązkowe praktyki w zależności od powierzchni, skali produkcji rolniczej i intensywności produkcji. Celem programu jest zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie odpływu biogenów do wód. Prowadzone było również doradztwo specjalistyczne realizowane w formie porad, informacji przy realizacji działań obowiązujących rolników.

➤ wspieranie wdrażania działania rolno-środowiskowo-klimatycznego

Rok 2019 był kolejnym okresem wdrażania Działania rolno-środowiskowo- klimatycznego (w ramach PROW 2014–2020). Jako najważniejszy ekologiczny instrument polityki środowiskowej w UE, jest on nadal obligatoryjnym dla wszystkich krajów członkowskich instrumentem WPR, realizowanym w ramach nowego programu rozwoju obszarów wiejskich. W 2019 roku MODR Warszawa kontynuował realizację działań związanych ze wspieraniem wdrażania programów rolnośrodowiskowych na terenie województwa mazowieckiego poprzez:

- pokazy z zakresu dotyczące kwalifikacji łąk do programu rolnośrodowiskowego;
- współpracę z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie upowszechniania uregulowań prawnych i obowiązujących procedur;
- pomoc doradcą rolnikom, którzy będą chcieli skorzystać z płatności z tytułu realizacji przedsięwzięć rolnośrodowiskowych, realizowaną w formie porad indywidualnych w zakresie wymogów programu i procedur uzyskiwania płatności w Działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym (w ramach PROW 2014-2020) oraz w zakresie ochrony bioróżnorodności, w tym sieci NATURA 2000;
- doradztwo dla gospodarstw realizujących program rolnośrodowiskowy – realizowane w formie porad indywidualnych.

Tab. 22. Realizacja zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczy wg form

Lp.	Forma realizacji	Liczba odbiorców	
		Plan	Wykonanie
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>
1.	Porada indywidualna	8 095	10 323
3.	Pozostałe*)	95	65

*) Pozostałe - 9 pokazów, w których uczestniczyło 65 osób

Tab. 23. Realizacja zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczy wg form i tematów – plan (P) i wykonanie(W)

Symbol tematu	Tematyka	Porada indywidualna		Doradztwo grupowe				Pozostale*)		Łączna liczba odbiorców	
				Liczba form		Liczba odbiorców					
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.10.O.	Realizacja zadań wynikających z programów rolnośrodowiskowych oraz programów działań mających na celu ograniczenia odpływu azotu ze źródeł rolniczych	8 095	10 323	0	0	0	0	14	9	8 190	10 388
Z.10.O.1.	Zasady ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych związkami azotu pochodzenia rolniczego, dyrektywa azotanowa i wodna	3 572	7 160					14	9	3 572	7 225
Z.10.O.2.	Program rolnośrodowiskowy i Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne	3 764	3 035							3 859	3 035
Z.10.O.3.	Ochrona bioróżnorodności, w tym NATURA 2000	759	128							759	128

*) pozostałe - pokazy dla 65 osób

Zadanie 11.

Prowadzenie analiz przemian w zakresie poziomu i jakości produkcji rolniczej i funkcjonowania gospodarstw rolnych oraz upowszechnianie wyników tych analiz w pracy doradczej

Formy szkoleniowe z tego zakresu tematycznego zostały zrealizowane w zad.1. w pozycjach Z.1.C., Z.1.I., formy informacyjne w zad 2. w pozycjach Z.2.C., Z.2.I.

W 2019 kontynuując współpracę z lat ubiegłych MODR współdziałał z Instytutem Rozwoju Gospodarczego Szkoły Głównej Handlowej w zakresie prowadzonego monitoringu rolniczego - wypełniono ankiety na temat koniunktury w rolnictwie – 2148 szt. Badania są prowadzone w cyklu kwartalnym a ich podstawą jest ankieta rozprowadzana wśród rolników przez pracowników Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Warszawie. Na ich podstawie dokonywana

jest przez Instytut Rozwoju Gospodarczego analiza merytoryczna i opracowywane są wyniki badań dotyczące koniunktury w rolnictwie. Wyniki tych badań upowszechniane były podczas szkoleń organizowanych dla producentów rolnych oraz w trakcie indywidualnych porad.

W celu określenia opłacalności produkcji rolnej opracowano 576 kalkulacji kosztów wybranych działalności produkcyjnych ze szczególnym uwzględnieniem nowych technologii uprawy roślin i chowu zwierząt (465 sztuk kalkulacji roślinnych i 111 kalkulacji zwierzęcych). Ze względu na systematyczną aktualizację bazy danych wyjściowych dzięki kalkulacjom możliwe jest zorientowanie się w aktualnym układzie: cen, kosztów i nadwyżek bezpośrednich oraz bieżące śledzenie zachodzących zmian w zakresie opłacalności produkcji dla poszczególnych kierunków produkcji rolnej. Dwa razy w roku w II i IV kwartale były przygotowywane i zamieszczane na stronie internetowej ośrodka kolejne edycje „Kalkulacji produkcji rolniczej”. Przygotowywane kalkulacje są wykorzystywane w pracy doradczej z rolnikami, korzystają z nich pracownicy instytucji związanych z rolnictwem np. pracownicy ARiMR oceniając wnioski inwestycyjne rolników.

W 2019 roku przygotowano 6 analiz z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym. 5 dotyczyło badania koniunktury w rolnictwie, 1 analiza dotyczyła kosztów i opłacalności produkcji w gospodarstwach rolnych. Przygotowane analizy były omawiane na szkoleniach, w ramach porad i informacji przekazywanych rolnikom.

Tab. 24. Analizy przemian w zakresie poziomu i jakości produkcji rolniczej i funkcjonowania gospodarstw rolnych oraz upowszechnianie wyników tych analiz w pracy doradczej wg form

L.p.	Forma realizacji*)	Liczba odbiorców	
		Plan	Wykonanie
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>
2.	Porada indywidualna	7 360	9 753

Tab. 25. Analizy przemian w zakresie poziomu i jakości produkcji rolniczej i funkcjonowania gospodarstw rolnych oraz upowszechnianie wyników tych analiz w pracy doradczej wg form i tematów – plan (P) i wykonanie (W)

Symbol tematu	Tematyka	Analiza		Porada indywidualna		Doradztwo grupowe				Pozostale*)	
						Liczba form		Liczba odbiorców			
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.11.C	Rachunkowość w gospodarstwach rolnych	1	1	4070	6891	0	0	0	0	0	0
Z.11.C.1.	Rachunkowość rolna	1	1	2076	5792						
Z.11.C.2.	Rachunkowość podatkowa			827	498						
Z.11.C.3.	Ubezpieczenia społeczne oraz majątkowe			1167	601						
Z.11.I	Zarządzanie gospodarstwem rolnym	2	6	3290	2862	0	0	0	0	2346	2724
Z.11.I.1.	Badanie koniunktury w rolnictwie	1	5	795	363					1800	2148

Symbol tematu	Tematyka	Analiza		Porada indywidualna		Doradztwo grupowe				Pozostale*)	
						Liczba form		Liczba odbiorców			
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>	<i>h</i>	<i>i</i>	<i>j</i>	<i>k</i>	<i>l</i>
		P	W	P	W	P	W	P	W	P	W
Z.11.1.2.	Wyliczanie dochodów kosztów, i opłacalności produkcji roślinnej i zwierzęcej	1	1	1734	960					546	576
Z.11.1.3.	Zarządzanie, organizacja i planowanie pracy w gospodarstwie rolnym			761	1539						
Razem		3	7	7360	9753	0	0	0	0	2346	2724

*) pozostałe: Ankiety gospodarstwa rolnego (Z.11.1.1); kalkulacje opłacalności produkcji-roślinnej i zwierzęcej (Z.11.2 i Z.11.1.3)

Zadanie 12.

Udział w szacowaniu szkód łowieckich, a także ustalaniu wysokości odszkodowania za te szkody zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie

Szkody łowieckie w uprawach rolniczych powodują duże straty w produkcji roślinnej i są przyczyną obniżenia dochodu gospodarstwa. Udzielono łącznie 1422 informacji odnośnie obowiązujących przepisów, procedur i rozporządzeń dotyczących prawa łowieckiego i praktycznych porad dla rolników w sytuacji wystąpienia szkód łowieckich. Doradcy MODR Warszawa uczestniczyli w szacowaniu szkód wyrządzonych przez zwierzęta łowne - podpisano 105 protokołów. Ponadto na szkoleniach jako temat dodatkowy przekazywana była informacja na temat zasad szacowania szkód łowieckich.

Zadanie 13.

Dokonywanie oceny i akceptacji planów restrukturyzacji, o których mowa w ustawie z dnia 9 listopada 2018 r. o restrukturyzacji zadłużenia podmiotów prowadzących gospodarstwa rolne

W 2019 roku żaden podmiot nie złożył planu restrukturyzacji zadłużenia do oceny i akceptacji przez MODR Warszawa.

C.2. Zadania odpłatne

➤ kredyty preferencyjne/biznesplany

W 2019 roku sporządzone zostało 30 biznes planów dla rolników starających się o pozyskanie źródła zewnętrznego finansowania dla inwestycji – dotyczy to kredytów preferencyjnych z dopłatami ARiMR

do oprocentowania, kredytów o charakterze komercyjnych lub pomostowych (środki z nich uzyskane wykorzystane są przez beneficjenta w celu zrealizowania inwestycji z środków unijnych).

➤ **wypełnianie wniosków o przyznanie pomocy finansowej**

Prowadzona była działalność w zakresie wypełniania wniosków dotyczących płatności bezpośrednich, a także sporządzanie wniosków wraz z niezbędną dokumentacją dla działań pomocowych w ramach nowej perspektywy finansowej na lata 2014-2020.

Jedną z usług odpłatnych wykonywanych przez MODR jest wydanie opinii zwanej rękojmią należytego prowadzenia działalności rolniczej. Osoba, która zamierza nabyć nieruchomość rolną, a nie jest rolnikiem indywidualnym i nie nabywa jej od osób bliskich w rozumieniu ustawy musi uzyskać zgodę Dyrektora Generalnego KOWR, wyrażoną w drodze decyzji administracyjnej. Jednym z dokumentów, które składają rolnicy do KOWR jest opinia wydana przez Ośrodek Doradztwa. W 2019 roku w MODR Warszawa wydano łącznie 493 opinie dotyczące prowadzenia działalności rolniczej w związku z zamiarem nabycia nieruchomości rolnej.

➤ **sporządzanie planów działalności rolnośrodowiskowych**

W 2019 roku MODR Warszawa zrealizował zadania sporządzania planów działalności rolnośrodowiskowej i ekologicznej przez uprawnionych doradców rolnośrodowiskowych dla nowych beneficjentów Działania Rolno-środowiskowo-klimatycznego i działania Rolnictwo ekologiczne. Sporządzone zostały również zmiany do planów.

➤ **rachunkowość rolna FADN**

MODR Warszawa kolejny rok uczestniczył w pracach systemu zbierania danych rachunkowych na potrzeby Unii Europejskiej. System ten funkcjonuje we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Jest niezastąpionym narzędziem zapewniającym gromadzenie wyników z gospodarstw rolnych poszczególnych krajów według jednolitego formatu, co zapewnia ich porównywalność. Wyniki pozyskane w trakcie badań pozwalają określić celowość oraz efektywność działań podejmowanych w obszarze WPR.

Realizacja zadania w 2019 roku przebiegała w następujący sposób:

- prowadzono przez cały rok 1543 książki rachunkowe,
- wprowadzono do komputera dane z 2018 roku dla 1555 gospodarstw, gospodarstwa te otrzymały raport indywidualny oraz dynamiczny.

Tab.26.A. Płatne usługi na rzecz gospodarstw rolnych

L.P	Rodzaj zadania	Jednostka miary	Liczba	
			Plan	Wykonanie
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>
1.	Prowadzenie rachunkowości, w tym:	Liczba odbiorców ogółem w tym:	1565	1547
1. a.	Książki rachunkowości – polski FADN polski	Liczba książek	1565	1543
1. b.	Księgowość uproszczona dla klientów	Liczba odbiorców		4
6.	Sporządzanie planów nawozowych lub planów przechowywania nawozów naturalnych	Liczba odbiorców	48	225
7.	Sporządzanie planów działalności rolno-środowiskowej, planów działalności ekologicznej oraz dokumentacji przyrodniczych, w tym:	Liczba odbiorców ogółem w tym:	766	688
7.a.	Plany działalności rolnośrodowiskowej	Liczba odbiorców	637	475
7.b.	Plany działalności ekologicznej	Liczba odbiorców	104	190
7.c.	Dokumentacja przyrodnicza	Liczba odbiorców	25	23
8.	Sporządzanie planów przestawienia gospodarstwa rolnego na produkcję metodami ekologicznymi lub planów produkcji w gospodarstwach ekologicznych	Liczba odbiorców	10	15

Tab.26.B. Prowadzenie działalności wydawniczej

L.P.	Tytuły wydawnictw	Plan		Wykonanie	
		Liczba numerów	Łączny nakład	Liczba numerów	Łączny nakład
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>
1.	Wieś Mazowiecka z dodatkiem ekonomicznym Agrobiznes	11	42 900	11	42 900

Tab.26.C. Działalność szkoleniowa nie związana z realizacją zadań nieodpłatnych

L.P.	Tytuł szkoleń/kursów	Plan		Wykonanie	
		Liczba form	Liczba uczestników	Liczba form	Liczba uczestników
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>
1.	Szkolenie w zakresie stosowania środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie.	109	2902	286	8076
2.	Szkolenie w zakresie doradztwa dotyczącego środków ochrony roślin.	3	75	4	71
3.	Integrowana Produkcja			4	114

Tab. 26.D. Wypełnianie wniosków i innych dokumentów niezbędnych do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowanej ze środków pochodzących z funduszy UE lub innych instytucji krajowych i zagranicznych

L.P.	Tematyka wniosków	Liczba odbiorców	
		Plan	Wykonanie
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>
1.	Dopłaty bezpośrednie	20491	23863
2.	Modernizacja gospodarstw rolnych	120	93
3.	Premie dla młodych rolników	87	391
4.	Dopłaty do materiału siewnego	233	389
5.	Restrukturyzacja małych gospodarstw	120	746
6.	Biznes plan	31	30
7.	Ankiety monitorujące PROW		27
8.	Inne wnioski		5942

Ponadto wydano 493 opinie dotyczące prowadzenia działalności rolniczej w związku z zamiarem nabycia nieruchomości rolnej.

Tab. 26.E. Organizacja targów, wystaw, pokazów, konferencji i innych przedsięwzięć upowszechniających wiedzę rolniczą, nowe technologie produkcji i promujących produkty i wyroby przetwórstwa rolno spożywczego oraz rozwój obszarów wiejskich

L.P	Tytuł przedsięwzięcia	Status realizacji*)	Ogólna informacja o przedsięwzięciu
<i>a</i>	<i>b</i>		<i>c</i>
1.	XIV Jesienny Jarmark „od pola do stołu”	Wykonane	Promocja dziedzictwa kulturowego mazowieckiej wsi.
2.	XX Mazowieckie Dni Rolnictwa	Wykonane	Prezentacja nowości w rolnictwie, prezentacja kolekcji odmian roślin uprawnych oraz doświadczeń odmianowych w ramach PDO i in.
3.	XXI Dzień Kukurydzy i Buraka	Wykonane	Prezentacja nowości w rolnictwie, prezentacja kolekcji odmian buraka cukrowego i kukurydzy, doświadczeń odmianowych w ramach PDO i in.
4.	XVIII Giełda Rolnicza	Wykonane	Prezentacja oferta handlowych i usługowymi firm działających dla rolnictwa.
5.	XIII Wiosna na Polu i w Ogrodzie	Wykonane	Impreza o zasięgu lokalnym, wystawcami są głównie gospodarstwa szkółkarskie
6.	XXVI Międzynarodowe Dni z Doradztwem Rolniczym	Wykonane	Prezentacja nowości w rolnictwie. Wystawcami są firmy pracujące na rzecz rolnictwa, wystawcy zwierząt i rękodzielnicy
7.	II Festyn rolniczy	Niewykonane	Współorganizatorzy odstąpili od realizacji przedsięwzięcia.

*Wykonane, niewykonane, dodatkowe

Poza wymienionymi w tabeli w Oddziale Poświętne w Płońsku odbyły się **Targi Edukacyjne**, których celem było zaprezentowanie uczniom i absolwentom szkół średnich oferty edukacyjnej wyższych uczelni, szkół policealnych i instytucji rynku pracy.

XXI Dzień Kukurydzy i Buraka

W czasie XXI Dnia Kukurydzy i Buraka na polu doświadczalnym zaprezentowano 78 odmian kukurydzy, 13 odmian buraka cukrowego w kolekcjach odmian oraz 22 odmiany kukurydzy w doświadczeniach *Porejestrowego Doświadczalnictwa Odmianowego*. Informacji o uprawianych odmianach udzielali przedstawiciele firm hodowlano-nasiennych. Zwiedzający mogli zapoznać się z charakterystykami eksponowanych odmian, porównywać różne odmiany kukurydzy i buraka cukrowego, uprawiane w tych samych warunkach glebowych i w tej samej technologii. Rolnicy poznali różne technologie nawożenia, stosowania biostymulatora wzrostu, herbicydów i dokarmiania dolistnego w kukurydzy i buraku cukrowym. Podczas imprezy odbyły się również pokazy pracy maszyn. Pierwszy pokaz to zbiór buraków cukrowych kombajnem Ropa Tiger. Sprawdzano jakość wyoranych buraków oraz pokazywano jak prawidłowo formować pryzmę korzeni buraka. Można było obserwować pracę pneumatycznego agregatu uprawowo siewnego Amazone Cirrus 6003 o szerokości roboczej 6 metrów wraz z ciągnikiem John Deere 8330. Przygotowano również stoisko z materiałami informacyjnymi w tym z aktualnymi charakterystykami odmian roślin uprawnych i udzielano zainteresowanym indywidualnych porad. Ponadto wyeksponowano snopki różnych odmian zbóż, a także bulwy ziemniaka zebrane z pola doświadczalnego w Poświętnem.

Pozostałe imprezy targowo-wystawiennicze z tab. 26 E zostały opisane pod tab. 30. Wykaz ważniejszych wydarzeń.

Prowadzenie kursów przygotowujących do uzyskania tytułów kwalifikacyjnych w zawodach przydatnych do prowadzenia działalności rolniczej.	Ośrodki doradztwa rolniczego nie mogą prowadzić kursów przygotowujących do uzyskania tytułów kwalifikacyjnych - rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 2019 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz.U. 2019, poz.652).
---	---

Pozostała działalność odpłatna

Centrum Edukacyjno-Konferencyjne świadczy usługi hotelarskie, gastronomiczne oraz konferencyjne. W ramach swojej działalności wykonało następujące usługi statutowe i komercyjne.

1. Baza konferencyjna

Dysponujemy 5 salami konferencyjnymi mogącymi pomieścić jednorazowo 260 osób w systemie zasiadającym przy stolikach. Bez stolików około 400 osób. W 2019 roku odbyło się 49 spotkań statutowych i 79 spotkań komercyjnych.

2. Hotel

Posiadamy 42 pokoje hotelowe mieszczące 82 osoby. W 2019 roku udzielono 8453 osobonoclegów, co stanowiło 28,60 % obłożenia obiektu w skali roku. W ramach współpracy z portalem booking.com udzielono 641 osobonoclegów.

3. Restauracja

Oferujemy całodzienne wyżywienie dla gości indywidualnych i grup. Jednorazowo możemy przyjąć 120 osób. Organizujemy przyjęcia okolicznościowe: chrzciny, komunie, rocznice, imieniny, konsolacje oraz pikniki, biesiady, grille.

W 2019 roku wydano:

*śniadania - 5891

- *obiady - 16947
- *kolacje – 2174
- *serwis kawowy – 1772

W ramach sprzedaży cateringowej sprzedano z dostawą do klienta 3784 dania.

➤ **wynajem pomieszczeń i innych składników majątkowych**

W ramach powyższego działania Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Warszawie odpłatnie udostępnia innym podmiotom własne składniki majątkowe, które nie są wykorzystywane w bieżącej, statutowej działalności, a ich wynajem pozwala na utrzymanie stanu majątkowego w należytym stanie, oraz stanowi przychód w ogólnym budżecie MODR Warszawa. W 2019 roku MODR Warszawa posiadał 50 podpisanych umów, przedmiotem których jest wynajem powierzchni biurowych i magazynowych oraz pozostałych składników majątkowych, w tym 2 umowy dotyczące wynajmu miejsc parkingowych, 3 umowy na wynajem powierzchni dachu w budynku w Warszawie oraz 1 umowa na miejsce reklamowe. Umowy najmu dotyczą nieruchomości w Warszawie oraz nieruchomości w MODR Warszawa Oddział Poświętne w Płońsku. Na koniec 2019 roku w Warszawie zawartych było 38 umów najmu, przedmiotem których jest wynajem 2302,40 m² powierzchni biurowej i magazynowej. W MODR Warszawa Oddział Poświętne w Płońsku, na podstawie zawartych 6 umów, przedmiotem wynajmu jest 857,99 m² powierzchni biurowej.

➤ **wynajem maszyn i urządzeń rolniczych oraz świadczenie usług transportowych**

Działalność powyższa ogranicza się do odpłatnego wykorzystywania sprzętu znajdującego się na stanie MODR Oddział Poświętne w Płońsku. Są to w szczególności usługi związane z wynajmem kombajnów zbożowych. Liczba tych usług wynika z aktualnego zapotrzebowania okolicznych rolników, na co wpływa szereg czynników niezależnych od MODR Warszawa. Zaliczyć tu można w szczególności panujące warunki atmosferyczne, związane z pogodą spiętrzenia w pracach polowych, stopień umaszynowania gospodarstw rolnych. Poziom odpłatnego wykorzystania maszyn rolniczych i świadczenia usług transportowych kształtuje się z roku na rok na podobnym poziomie. W 2019 r. były 42 takie usługi.

C.3. Projekty i zadanie zlecone

Projekty i zadania zlecone – zadania finansowane z funduszy innych niż dotacja celowa.

Tab. 27. Projekty i zadania zlecone

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
1.	Nowoczesne technologie uprawy zbóż w województwie mazowieckim 00017.DDD.65140.00038.2018.07	Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek a także różnicowania produkcji rolnej	Liczba uczestników szkolenia 2264; 95 szkoleń	Od 17.09.2018 do dnia 31.08.2019	573.482,51 zł.	Działanie Transfer wiedzy i działalność informacyjna Poddziałanie 1.1. Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności w ramach PROW 2014-2020
2.	Szkolenia z zakresu norm i wymogów wzajemnej zgodności w województwie mazowieckim 00016.DDD.65140.00040.2018.07	Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów powiązanych z rolnictwem i leśnictwem	Liczba uczestników szkolenia 2546; 134 szkolenia	Od 17.09.2018 do dnia 31.08.2019	766 090,72 zł. (budżet MODR)	Działanie Transfer wiedzy i działalność informacyjna Poddziałanie 1.1. Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności w ramach PROW 2014-2020
3.	Świadczenie usług doradczych w ramach poddziałania 2.1 „Wsparcie korzystania z usług doradczych” objętego PROW na lata 2014-2020 Nr umów: • 00035.DDD.69094.1.00021.2017.07	Celem świadczenia usług doradczych dla rolników jest poprawa wyników gospodarczych oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą	realizacja trzyletnich programów doradczych dla 3 835 odbiorców (konsorcjum z Mazowiecką Izbą Rolniczą)	2018-2022	21 900 000,00 zł. (konsorcjum z Mazowiecką Izbą Rolniczą)	Działanie Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
a	b	c	d	e	f	g
	00036.DDD.69094.1.00056.2017.07 00037.DDD.69094.00025.2017.07 00038.DDD.69094.1.00055.2017.07 00039.DDD.69094.1.00023.2017.07 00040.DDD.69094.1.00022.2017.07 00041.DDD.69094.1.00024.2017.07	o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej.				Poddziałanie 2.1 - Wsparcie korzystania z usług doradczych PROW 2014-2020
4.	Internetowa Platforma Doradztwa i Wspomagania Decyzji w Integrowanej Ochronie Roślin <i>Akronim: eDWIN (e-Doradztwo w Integrowanej Ochronie Roślin)</i> <i>Koordynator: Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego</i> <i>Partner nr 6: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego</i>	Głównym celem strategicznym projektu jest stworzenie krajowego systemu informatycznego na rzecz ochrony roślin, który w znaczący sposób wpłynie na jakość i ilość produkowanej w Polsce żywności.	Liczba pracowników MODR Warszawa wykonujących zadania publiczne nie będących pracownikami IT, objętych wsparciem szkoleniowym 235 osób w tym: 141 kobiet i 94 mężczyzn. Liczba załatwionych spraw poprzez udostępnioną on-line usługę publiczną docelowo ma wynieść 11 785.	2019.06.01-2022.05.31	Wszyscy partnerzy 20 920 583,10 zł MODR partner nr 6: 1 689 185,14 zł	Centrum Projektów Polska Cyfrowa, z siedzibą w Warszawie 01-044, przy ul. Spokojnej 13a
5.	Zioła dodatkowym źródłem dochodu w gospodarstwie rolnym – wyjazd studyjny	Zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich, Zwiększanie rentowności gospodarstw i konkurencyjności we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach	Wyjazd studyjny dla 100 uczestników (w tym 70 rolników i mieszkańców obszarów wiejskich)	01.07-31.10.2019 r. Wyjazd studyjny w terminie 19-20.08.2019 r.	37 984,05 zł, w tym 32 981,00 zł dofinansowania	Umowa nr 80/UMWM/05/2019/RW-D-III z dnia 3.06.2019 r. Biuro Regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
6.	XX Mazowieckie Dni Rolnictwa – prezentacja osiągnięć, promocji polskiej wsi	Promowanie polskich i regionalnych producentów żywności, wytwórców produktów lokalnych, promowanie lokalnych twórców i artystów, poznanie wykorzystanych na świecie rozwiązań organizacyjnych i technicznych, metod produkcji, uprawy roślin i hodowli zwierząt, bezpośrednia wymiana doświadczeń i informacji pomiędzy producentami rolnymi a przetwórcami, handlowcami, doradcami i instytucjami pracującymi na rzecz rolnictwa, upowszechnianie osiągnięć prac hodowlanych poprzez prezentację odmian i technologii upraw na polu doświadczalnym Oddziału Poświętne, szerzenie wiedzy i dobrych praktyk w rolnictwie i na obszarach wiejskich, popularyzacja technicznych i technologicznych nowości poprzez prezentację osiągnięć przemysłu rolno-spożywczego, - prezentacja dorobku hodowlanego w produkcji zwierzęcej, zwiększenie konkurencyjności polskiego rolnictwa w EU, propagowanie nowych możliwości związanych z programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 i zachęcanie do korzystania z funduszy w ramach tego	Publikacja „Przewodnik po polu doświadczalnym” – nakład 1500 szt. Prezentacja potraw i produktów tradycyjnych połączona z degustacją	01.03-31.10.2019r. Impreza odbyła się 15-16.06.2019 r.	18 824,81 zł, w tym 15 854,19 zł dofinansowania	Umowa nr 83/UMWM/05/2019/RW-D-III z dnia 3.06.2019 r. Biuro Regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
		programu oraz stworzenie platformy bezpośredniej współpracy środowiska naukowców				
7.	XIV Jesienny Jarmark „Od pola do stołu”	Zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Aktywizacja mieszkańców wsi do podejmowania inicjatyw w zakresie poszukiwania rozwiązań dla biznesu, promocji małych rodzinnych firm aby wspomóc rozwój obszarów wiejskich.	Konferencja dla 112 uczestników, w tym 111 rolników i mieszkańców obszarów wiejskich X Przegląd Ludowych Zespołów Artystycznych – udział wzięło 20 zespołów	15.07-31.10.2019 r. Impreza odbyła się 15.09.2019 r.	26 133,59 zł, w tym 20 930 65 zł dofinansowania	Umowa nr 75/UMWM/05/2019/RW-D-III z dnia 3.06.2019 r. Biuro Regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie
8.	Konkurs na najlepsze gospodarstwo ekologiczne	Przeprowadzenie konkursu na najlepsze gospodarstwo ekologiczne w województwie mazowieckim. Upowszechnianie idei, zasad rolnictwa ekologicznego oraz rozpropagowania innowacji i możliwości ich zastosowania w rolnictwie ekologicznym.	Konkurs dla 10 uczestników	01.06-31.10.2019 r.	11 056,88 zł, w tym 8 441,19 zł dofinansowania	Umowa nr 90/UMWM/05/2019/RW-D-III z dnia 3.06.2019 r. Biuro Regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
						Warszawie
9.	Aktywizacja mieszkańców wsi w działalności pozarolniczej- konferencja	Celem operacji była aktywizacja mieszkańców wsi w zakresie działalności pozarolniczej poprzez zorganizowanie konferencji. Jej zadaniem było podniesienie poziomu wiedzy dotyczącej małego przetwórstwa i sprzedaży produktów w gospodarstwach rolnych, działalności edukacyjnej i turystycznej oraz promocji tych działalności i obszarów wiejskich.	Konferencja dla 112 osób (99 rolników i mieszkańców obszarów wiejskich)	01.07-31.10.2019 r. Konferencja odbyła się 25.09.2019 r.	12 460,40 zł, w tym 9 650,19 zł dofinansowania	Umowa nr 78/UMWM/05/2019/RW-D-III z dnia 3.06.2019 r. Biuro Regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie
10.	V Mazowiecka Konferencja pszczelarska „Ratujmy pszczoły”	Zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.	Konferencja 89 rolników mieszkańców obszarów wiejskich	01.06.- 31.10.2019 r. Konferencja odbyła się 06.10.2019 r.	9 508,10 zł, w tym 7 429,80 zł dofinansowania	Umowa nr 79/UMWM/05/2019/RW-D-III z dnia 3.06.2019 r. Biuro Regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
						Warszawie
11.	Olimpiada Wiedzy Rolniczej	Aktywizacja społeczności wiejskiej do pogłębienia wiedzy rolniczej, lepszego gospodarowania oraz podejmowania inicjatyw w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, w tym tworzenia miejsc pracy na terenach wiejskich poprzez przeprowadzenie Olimpiady Wiedzy Rolniczej	Olimpiada dla 40 uczestników	01.07-31.10.2019 r., Olimpiada odbyła się 5.09.2019 r.	10 100,39, w tym 8 669,91 zł dofinansowania	Umowa nr 89/UMWM/05/2019/RW-D-III z dnia 3.06.2019 r. Biuro Regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w Warszawie
12.	Mała przedsiębiorczość na obszarach wiejskich – duże możliwości	Zapoznanie uczestników z dobrymi praktykami w wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjału ludzkiego w podejmowaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw dotyczących produkcji i przetwarzania żywności wysokiej jakości i wprowadzania jej na rynek lokalny poprzez małe przetwórstwo w ramach	Wyjazd studyjny dla 25 uczestników, w tym 21 rolników i mieszkańców obszarów wiejskich	01.07-30.10.2019 r., wyjazd studyjny odbył się w dniach 10-12.09.2019 r.	32 194,57 zł, w tym 28 343,50 zł dofinansowania	Umowa nr 77/UMWM/05/2019/RW-D-III z dnia 3.06.2019 r. Biuro Regionalne Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich Departament Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego w

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
		sprzedaży bezpośredniej, rolniczego handlu detalicznego.				Warszawie
13.	Od pola do stołu po Norwesku	Zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich	Wyjazd studyjny dla 22 uczestników, w tym 8 rolników i mieszkańców obszarów wiejskich Publikacja „Od pola do stołu po Norwesku” nakład 1000 szt.	14.06-31.10.2019 r., wyjazd studyjny odbył się w dniach 7-11.10.2019	193 922,63 zł, w tym 191 960,00 zł dofinansowania	Umowa nr KSOW/3/2019/005 z dnia 14.06.2019 r. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
14.	Ograniczenie zanieczyszczenia azotem pochodzenia rolniczego metodą poprawy jakości wód	Celem operacji było przedstawienie głównych założeń dyrektywy azotanowej. Omówienie problemu zanieczyszczeń pochodzenia rolniczego spowodowanych przez azot i fosfor. Sporządzanie planów nawozowych. Konsekwencje finansowe dla rolników za nieprzestrzeganie przepisów	Liczba szkoleń w 2019 r-8; liczba uczestników – 218 osób	Listopad 2019-marzec 2020	18 400 zł	Dofinansowanie ze środków NFOŚiGW wypłacone przez FDPA.

Opis realizacji projektów:

1. Nowoczesne technologie uprawy zbóż w województwie mazowieckim

Operacja realizowana w ramach działania Transfer wiedzy i działalność informacyjna Poddziałanie 1.1. Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Operacja realizowana była trzyetapowo. W pierwszym półroczu zrealizowano dwa etapy operacji - 31.01.2019 r. zakończył się I etap przygotowawczy, natomiast od 1.02 do 31.05.2019 r. zrealizowano II etap – szkoleniowy w ramach którego przeszkolono na 95 szkoleniach 2 264 mieszkańców obszarów wiejskich z obszarów województwa mazowieckiego. Tematem szkoleń były podstawowe zasady uprawy zbóż (żyto, pszenica, owies, jęczmień, pszenżyto, siewy mieszane),

w tym nawożenie, dobór odmian i stosowanie kwalifikowanego materiału siewnego - ich wpływ na jakość i wielkość plonu, kształtowanie, zgodnie z wymaganiami, parametrów jakościowych ziarna zbóż poprzez odpowiednie elementy technologii, w tym techniki zbioru i przechowywanie, zasady uprawy konserwującej - np. bezorkowej, pasowej oraz zasady integrowanej ochrony zbóż.

2. *Szkolenia z zakresu norm i wymogów wzajemnej zgodności w województwie mazowieckim*

Operacja realizowana w ramach działania Transfer wiedzy i działalność informacyjna Poddziałanie 1.1. Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Operacja realizowana była trzyetapowo w Konsorcjum z Mazowiecką Izbą Rolniczą. W pierwszym półroczu zrealizowano dwa etapy operacji - 31.01.2019 r. zakończył się I etap przygotowawczy, natomiast od 1.02 do 31.05.2019 r. zrealizowano II etap – szkoleniowy w ramach którego przeszkolono na 180 szkoleniach 3 402 mieszkańców obszarów wiejskich z obszarów województwa mazowieckiego, z czego MODR zorganizował 134 szkolenia dla 2 546 uczestników. Tematem szkoleń były zasady wzajemnej zgodności (cross compliance), a płatności bezpośrednie i płatności obszarowe w ramach PROW, środowisko, zmiana klimatu, utrzymanie gruntów w dobrej kulturze rolnej, ochrona wód gruntowych przed zanieczyszczeniem powodowanym przez azotany pochodzenia rolniczego z uwzględnieniem zmian wynikających z ustawy Prawo wodne, Zdrowie publiczne ludzi, zdrowie zwierząt i zdrowotność roślin (ze szczególnym uwzględnieniem kwestii problematycznych takich jak: zgłaszanie zdarzeń, prawidłowe prowadzenie dokumentacji) oraz dobrostan zwierząt.

3. *Świadczenie usług doradczych w ramach poddziałania 2.1 „Wsparcie korzystania z usług doradczych”, objętego PROW na lata 2014-2020.*

Operacja realizowana jest w ramach poddziałania 2.1 „Wsparcie korzystania z usług doradczych” objętego PROW na lata 2014-2020 w 7 podregionach województwa mazowieckiego. W 2019 roku zrealizowano I etap operacji, w tym podpisano umowy z odbiorcami usług doradczych i wykonano pierwszą usługę - Analizę sytuacji produkcyjno-ekonomicznej gospodarstwa rolnego, razem w projekcie dla 3835 odbiorców. MODR Warszawa podpisał 3 815 umów z rolnikami na realizację programów doradczych. Celem świadczenia usług doradczych dla rolników jest poprawa wyników gospodarczych oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także różnicowania produkcji rolnej. Każdy program doradczy złożony jest z trzech usług, z uwzględnieniem dostosowania oferty doradczej do indywidualnych potrzeb rolników, są to: Analiza sytuacji produkcyjno-ekonomicznej gospodarstwa rolnego i Rachunkowość w gospodarstwie rolnym oraz jedna z następujących usług: Uczestnictwo w systemach jakości, System rolnictwa ekologicznego, w tym pomoc w podejmowaniu decyzji o przystąpieniu do RE oraz pomoc w realizacji RE, Ocena dostosowania gospodarstwa rolnego do norm i wymogów wzajemnej zgodności, Modernizacja gospodarstwa rolnego, Restrukturyzacja małych gospodarstw, Integrowana ochrona roślin, w tym ocena zagrożenia agrofagami i pomoc rolnikom w podejmowaniu decyzji w zakresie stosowania metod i zabiegów. Jednocześnie w 2019 roku realizowano pozostałe usługi dla rolników w ramach programów doradczych w przedmiotowej operacji.

4. Internetowa Platforma Doradztwa i Wspomagania Decyzji w Integrowanej Ochronie Roślin

Wdrożenie systemu Internetowej Platformy Doradztwa i Wspomagania Decyzji w Integrowanej Ochronie Roślin nastąpi w terminie do 31 maja 2022 r. i będzie obejmowało 4 e-usługi publiczne w sektorze produkcji rolnej, przetwórstwa rolnego i żywności, skierowanych do użytkowników środków ochrony roślin, doradców Ośrodków Doradztwa Rolniczego, konsumentów żywności i przedsiębiorstw rolno-przetwórczych, jednostek samorządu terytorialnego, instytucji publicznych prowadzących działalność w zakresie ochrony roślin na szczeblu centralnym oraz uczelni wyższych, jednostek naukowych, instytutów badawczych i pozostałych instytucji publicznych

5. W ramach umowy KSOW nr 80/UMWM/05/2019/RW-D-III z dnia 3 czerwca 2019 r. zorganizowano dwudniowe szkolenie wyjazdowe pn. „Zioła dodatkowym źródłem dochodu w gospodarstwie rolnym – wyjazd studyjny” dla 100 uczestników. Wizytowanym miejscem było gospodarstwo o profilu zielarskim „Ziołowy Zakątek”, gdzie odbyły się wykłady dotyczące uprawy, zbioru i wykorzystania ziół (zmianowanie, nawożenie, metody zakładania plantacji, ochrona, zastosowanie w kuchni, zdrowiu, diecie). Uczestnicy wzięli udział w wykładach na polu, gdzie mogli obejrzeć uprawy, magazyn oraz suszarnię. Ponadto uczestnicy wyjazdu wzięli udział w warsztatach ziołowych, na których sporządzono mieszanki ziołowe oraz zwiedzili ogród ziołowy.
6. W ramach operacji „XX Mazowieckie Dni Rolnictwa – prezentacja osiągnięć, promocji polskiej wsi” przygotowano i wydrukowano publikację „Przewodnik po Polu doświadczalnym” w ilości 1500 sztuk oraz przygotowano prezentację potraw i produktów tradycyjnych połączonych z degustacją dla 300 osób w terminie 15-16.06.2019 r. Mazowieckie Dni Rolnictwa to jedna z największych imprez na Mazowszu, które organizowane są przede wszystkim dla rolników zainteresowanych unowocześnianiem swoich gospodarstw i wprowadzaniem nowych technologii produkcji. W targach wzięło udział ok 400 firm i 50 hodowców. Wystawę odwiedziło ok 60 tys. zwiedzających. Mazowieckie Dni Rolnictwa miały na celu promowanie polskich produktów żywnościowych, a także promowana była kultura wiejska, dziedzictwo kulturowe i nowe technologie. Udział w targach sprzyjał wymianie doświadczeń, nawiązaniu kontaktów i promocji rozwiązań polskich na arenie międzynarodowej. Targi pełniły funkcję edukacyjną, marketingową oraz aktywizacyjną i promocyjną.
7. Uczestnicy konferencji „Od pola do stołu – lokalnie i legalnie” organizowanej w ramach operacji „XIV Jesienny Jarmark „Od pola do stołu” pozyskali wiedzę w zakresie produkcji żywności na małą skalę oraz możliwości jej sprzedaży w ramach działalności lokalnej i ograniczonej, rolniczego handlu detalicznego, a także sprzedaży bezpośredniej. Poza wykładami ekspertów branżowych odbyły się konsultacje eksperckie przeprowadzone przez wykładowców. W ramach operacji przeprowadzono X Przegląd Ludowych Zespołów Artystycznych w dwóch kategoriach muzyczno-wokalnej oraz muzyczno-tanecznej, który przyczynił się do promocji dziedzictwa kulturowego mazowieckiej wsi.
8. Przeprowadzenie konkursu na najlepsze gospodarstwo ekologiczne w województwie mazowieckim przyczyniło się do zidentyfikowania i zaprezentowania 10 gospodarstw ekologicznych i wyłonienia 6 laureatów – I, II i III miejsce w 2 kategoriach „ekologia – środowisko” oraz „ekologiczne

gospodarstwo towarowe”. Finał konkursu i wręczenie nagród laureatom odbyło się podczas XIV Jesiennego Jarmarku „od pola do stołu” w dniu 15.09.2019 r.

9. „Aktywizacja mieszkańców wsi w działalności pozarolniczej- konferencja” -operacja służyła przekazywaniu wiedzy i wymianie doświadczeń na temat rozwiązań w działalności pozarolniczej, które mogą stać się szansą na rozwój dla wielu małych, słabych ekonomicznie gospodarstw i obszarów wiejskich. W celu realizacji operacji zaangażowani zostali wykładowcy- eksperci, którzy przeprowadzili wykłady w ramach 6- godzinnej konferencji nt. „Aktywizacja mieszkańców wsi w działalności pozarolniczej”. Obejmowały one takie tematy jak: „Małe przetwórstwo i sprzedaż produktów w gospodarstwach rolnych” (w tym krótkie łańcuchy dostaw), „Zagroda edukacyjna jako innowacja w turystyce wiejskiej”, „Wykorzystanie mediów w rozwoju obszarów wiejskich i działalności pozarolniczej”, „Eventy jako forma aktywizacji społeczności lokalnej i promocji działalności pozarolniczej” oraz „Funkcjonowanie podmiotów ekonomii społecznej w praktyce”. Wykładowcy przedstawili najnowszą, fachową wiedzę oraz udzielili wielu wskazówek dot. omawianych zagadnień. W trakcie konferencji prowadzone były dla uczestników konsultacje eksperckie z zakresu małego przetwórstwa i sprzedaży produktów w gospodarstwach rolnych, turystyki wiejskiej i z zagrody edukacyjnej, wykorzystania mediów w rozwoju obszarów wiejskich i działalności pozarolniczej oraz organizacji eventów. Istotną częścią konferencji była wymiana doświadczeń i prezentacja dobrych praktyk; uczestnikom konferencji przedstawione zostały ciekawe przykłady działalności pozarolniczych prowadzonych przez mieszkańców wsi wschodniego Mazowsza (tj. zagroda edukacyjna i agroturystyka oraz produkcja i sprzedaż produktów tradycyjnych). Swoją działalność i osiągnięcia przedstawiły również organizacje pozarządowe (Koło Gospodyń Wiejskich i Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej). Partnerami operacji było Mazowiecko-Podlaskie Stowarzyszenie Agroturystyczne i Lokalna Grupa Działania Ziemi Siedleckiej.
10. Operacja V Mazowiecka Konferencja Pszczelarska „Ratujmy pszczoły” była skierowana do: pszczelarzy, rolników, mieszkańców obszarów wiejskich. Eksperci z zakresu pszczelarstwa przybliżyli zagadnienia z zakresu odpowiedniej gospodarki pasiecznej, zwalczania chorób i szkodników pszczoł oraz wsparcia rynku produktów pszczelich. Wybrana tematyka wykładów przyczyniła się do utrzymania w lepszej kondycji zdrowotnej rodzin pszczelich, co za tym idzie ograniczenia wymierania rodzin pszczelich, poprawy jakości produktów pszczelich, zwiększenia dochodów gospodarstw jak również do utrzymania równowagi ekosystemowej środowiska.
11. VIII edycja „Olimpiady Wiedzy Rolniczej” została przeprowadzana 5.09.2019 r. w Płocku dzięki uzyskanemu dofinansowaniu w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Osiągnięte efekty realizacji operacji zorganizowanie olimpiady dla 40 uczestników, doskonalenie i weryfikacja wiedzy 40 rolników, zrealizowanie 2 godzin szkolenia z zakresu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz podkreślenie rangi zawodu rolnika poprzez uhonorowanie 5 finalistów nagrodami i statuetkami. Operacja przyczyniła się do popularyzacji osiągnięć nauki i praktyki rolniczej oraz aktualnej wiedzy w zakresie rolnictwa i obszarów wiejskich, rozbudzanie chęci dalszego doskonalenia zawodowego oraz wymiana doświadczeń.
12. Realizacja operacji „Mała przedsiębiorczość na obszarach wiejskich – duże możliwości” była elementem aktywizacji mieszkańców wsi w kierunku rozwoju przedsiębiorczości w celu poprawy jakości życia oraz kreowania miejsc pracy na terenach wiejskich. 25 uczestników 3-dniowego wyjazdu

studyjnego na teren województwa świętokrzyskiego poznało dobre przykłady małej przedsiębiorczości na obszarach wiejskich oraz różne formy aktywności mieszkańców ukierunkowane na lokalne zasoby. Uczestnicy nabyli wiedzę w zakresie podejmowania przedsięwzięć stymulujących lokalny rozwój, promujących lokalne zasoby i partnerską współpracę. Zapoznali się z ideą i zasadami funkcjonowania Inkubatora Przetwórczego oraz możliwościami korzystania z Inkubatora w celu przetwarzania produktów z gospodarstwa i wprowadzania ich na rynek lokalny w ramach Rolniczego Handlu Detalicznego.

13. Celem głównym operacji „Od pola do stołu po Norwesku” było wsparcie w zakresie rozwoju działalności wytwórczej gospodarstw rolnych i organizacji łańcucha dostaw produktów żywnościowych służących zwiększeniu udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu inicjatyw na rzecz rozwoju obszarów wiejskich poprzez poszerzenie wiedzy dotyczącej wytwarzania i przetwórstwa na poziomie gospodarstwa poprzez prezentację dobrych praktyk w południowo – zachodniej Norwegii. W trakcie wyjazdu studyjnego zaprezentowane zostały zagraniczne przykłady funkcjonowania małego przetwórstwa w gospodarstwach rolnych, organizowania form sprzedaży bezpośredniej oraz działań zespołowych na rzecz tworzenia systemów dystrybucji lokalnej żywności. Przeprowadzone zostały wizyty w 10 gospodarstwach rolnych specjalizujących się w różnych kierunkach specjalizacji produkcji. W wyjeździe studyjnym uczestniczyło 22 rolników i doradców rolnych z terenu województwa mazowieckiego, łódzkiego, lubelskiego i kujawsko-pomorskiego. Drugą formą realizacji operacji było wydanie broszury informacyjnej, która trafiła do 1000 osób z obszarów wiejskich regionu Mazowsza, Lubelszczyzny, Łódzkiego i Kujawsko-Pomorskiego, przedstawicieli różnych środowisk zaangażowanych w rozwój obszarów wiejskich w Polsce, w tym rolników i organizacji branży rolniczej oraz instytucji podejmujących w swojej działalności zadania na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

14 *Ograniczenie zanieczyszczenia azotem pochodzenia rolniczego metodą poprawy jakości wód*

W ramach projektu: Ograniczenie zanieczyszczenia azotem pochodzenia rolniczego metodą poprawy jakości wód zorganizowano 8 warsztatów nt. *Wdrażanie Programu azotanowego*. Przybliżono rolnikom problematykę dot. źródeł zanieczyszczenia wód, regulacji prawnych, wymagań organów kontrolujących, przechowywania nawozów naturalnych. Rolnicy zdobyli umiejętności dot. przygotowania planów nawozowych, bilansowania azotu w gospodarstwie, obliczania stanu średniorocznego zwierząt, obliczania pow. płyt obornikowych. Również wyjaśniono i przećwiczone z rolnikami obliczanie maksymalnych dawek azotu oraz wypełnianie ewidencji zabiegów agrotechnicznych

C.4. Operacje zrealizowane w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR) w 2019 r.

Tab. 28 Operacje własne w realizowane w ramach SIR

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
1.	Innowacyjne formy przedsiębiorczości pozarolniczej	Wspieranie rozwoju innowacyjnych form przedsiębiorczości pozarolniczej na obszarach wiejskich. Uczestnicy zapoznali się z dobrymi praktykami wdrażania innowacji w zakresie prowadzenia zagrody edukacyjnej i działalności turystycznej/ agroturystycznej. Nabyli również fachową wiedzę dotyczącą przetwórstwa i sprzedaży wytworzonych w gospodarstwie produktów (w tym sprzedaż bezpośrednia, rolniczy handel detaliczny) oraz wykorzystania produktów regionalnych i tradycyjnych w prowadzeniu działalności gospodarczej na obszarach wiejskich. Inicjowano współpracę pomiędzy podmiotami, dotyczącą możliwości podejmowania wspólnych inicjatyw w zakresie działania "Współpraca" w ramach PROW 2014-2020 w ramach wdrażania innowacyjnych rozwiązań przez grupy operacyjne.	Wyjazd studyjny dla 40 uczestników	II-IV kwartał 2019 r. – wyjazd odbył się w dniach 8-10.10.2019 r.	26 677,41 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
2.	Uprawa borówki amerykańskiej alternatywą dla roślin jagodowych	Podniesienie świadomości rolników na temat możliwości zwiększenia dochodowości	Szkolenie dla 65 uczestników	II-IV kwartał 2019 – szkolenie odbyło się 5.11.2019 r.	9 091,66 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
		gospodarstw rolnych poprzez zastosowanie alternatywnych kierunków rozwoju gospodarstwa - innowacyjne rozwiązania i doświadczenia z ich wdrażania w produkcji borówki amerykańskiej z uwzględnieniem najnowszych trendów, w takich obszarach jak: nowe technologie uprawy, innowacyjne metody nawożenia roślin.				Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
3.	Innowacyjność w sadownictwie - uprawa mało znanych gatunków	Upowszechnienie wiedzy na temat zagadnień innowacji w rolnictwie, głównie poprzez możliwość praktycznego zastosowania przedstawianych rozwiązań w zakresie technologii uprawy gatunków mało znanych jako sposób na zastąpienie dotychczas uprawianych gatunków - przy zachowaniu dostępnego w gospodarstwie zaplecza technologicznego oraz przedstawienie dobrych praktyk w zakresie wdrażania innowacji w gospodarstwach zajmujących się produkcją sadowniczą.	Szkolenie dla 65 uczestników	II-IV kwartał 2019 – szkolenie odbyło się 5.12.2019 r.	9 177,21 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
4.	Innowacyjne metody ochrony upraw warzywniczych	Upowszechnienie i praktyczne wdrożenie wiedzy na temat innowacyjnych metod ochrony upraw warzywniczych z uwzględnieniem metod biologicznych i chemicznych. Na szkoleniu przedstawiono skuteczne rozwiązania w walce z chorobami odglebowymi np.	Szkolenie dla 60 uczestników	II-IV kwartał 2019 r. – szkolenie odbyło się 13.11.2019 r.	8 730,76 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
		poprzez zastosowanie inertnych podłoży.				Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
5.	Innowacje w produkcji mleka	Zapoznanie uczestników z innowacyjnymi rozwiązaniami w produkcji mleka oraz przedstawienie możliwości praktycznego zastosowania tych rozwiązań, a także ułatwienie wymiany wiedzy fachowej oraz dobrych praktyk w zakresie wdrażania innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich.	Szkolenie dla 70 uczestników	II-IV kwartał 2019 r. – szkolenie odbyło się 14.11.2019 r.	10 026,38 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
6.	Innowacje łakowo-pastwiskowe w trudnej drodze ekonomicznej po lepsze mleko i wołowinę	Podniesienie wiedzy w zakresie innowacyjności pasz objętościowych z traw i motylkowych drobnonasiennych dotyczący zbiorowisk roślinnych - trwałych użytków zielonych i polowych użytków zielonych. Wskazanie uczestnikom sposobu poprawy jakości surowca z TUZ wykorzystując największy ich potencjał, uzyskując wzrost produkcji i wyższe dochody. Inicjowanie współpracy pomiędzy podmiotami, dotyczącej możliwości podejmowania wspólnych inicjatyw w zakresie działania "Współpraca" w ramach PROW 2014-2020 w ramach wdrażania innowacyjnych rozwiązań przez grupy operacyjne.	3 szkolenia dla łącznie 64 osób	II-IV kwartał 2019 r. – szkolenia odbyły się w dniach 16-18.09.2019 r.	11 955,85 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
7.	Innowacje w hodowli bydła	Ułatwienie współpracy i stworzenie warunków do poszukiwania i nawiązywania partnerstw pomiędzy hodowcami bydła, doradcami, przedstawicielami jednostek naukowych oraz przedsiębiorcami. Cel operacji został zrealizowany poprzez wymianę wiedzy i doświadczenia z zakresu innowacyjnych rozwiązań w zakresie chowu i hodowli bydła.	Wyjazd studyjny dla 45 uczestników	II-IV kwartał 2019 r. – wyjazd odbył się w dniach 29.09-5.10.2019 r.	131 375,58 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
8.	Wspieranie procesu tworzenia partnerstw na rzecz innowacji mazowieckiej wsi	Upowszechnianie wiedzy w zakresie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich. Inicjowanie współpracy pomiędzy podmiotami, dotyczącej możliwości podejmowania wspólnych inicjatyw w zakresie działania "Współpraca" w ramach PROW 2014-2020 w ramach wdrażania innowacyjnych rozwiązań przez grupy operacyjne.	Wyjazd studyjny dla 90 uczestników	II-IV kwartał 2019r.	62 548,27 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
9.	Stoiska informacyjno-promocyjne SIR	Upowszechnianie wiedzy w zakresie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich, poprzez przekazanie informacji o idei, funkcjach i możliwościach jakie daje działalność Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na	4 stoiska informacyjno-promocyjne	II-IV kwartał 2019r.	9 330,78 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>	<i>f</i>	<i>g</i>
		obszarach wiejskich. Inicjowanie współpracy pomiędzy podmiotami, dotyczącej możliwości podejmowania wspólnych inicjatyw w zakresie działania "Współpraca" w ramach PROW 2014-2020 w ramach wdrażania innowacyjnych rozwiązań przez grupy operacyjne.				Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
10.	Partnerstwo na rzecz innowacji w hodowli gęsi	Upowszechnianie i wymiana wiedzy oraz doświadczeń z zakresu innowacji technologicznych w hodowli gęsi oraz aktywizacja uczestników w kierunku podejmowania działań kooperacyjnych w szczególności w kontekście działania "Współpraca" PROW 2014-2020.	Wyjazd studyjny dla 40 uczestników	III-IV kwartał 2019 r.– wyjazd studyjny odbył się w dniach 2-3.12.2019 r.	25 269,07 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
11.	Efektywna współpraca z grupą	nabycie kompetencji w zakresie umiejętności pracy w grupie oraz skutecznego współdziałania w grupie, które są niezbędne we współpracy pomiędzy członkami grup operacyjnych. Rozwój umiejętności interpersonalnych beneficjentów jest niezbędny przy zawiązywaniu nowych grup oraz we współpracy pomiędzy członkami już istniejących grup operacyjnych. Operacja miała na celu ułatwienie współpracy, a także zwiększenia	Szkolenie dla 100 uczestników	III-IV kwartał 2019 r. – szkolenie odbyło się w dniach 10-11.12.2019 r.	65 881,05 zł	Dotacja celowa (SIR) Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi – II schemat pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

L.P	Tytuł projektu/operacji	Cele i przedmiot projektu/operacji	Wskaźniki realizacji projektu/operacji (nazwa i jednostka miary oraz wartości)	Okres realizacji	Budżet brutto projektu/operacji	Źródła finansowania
a	b	c	d	e	f	g
		efektywności współpracy pomiędzy potencjalnymi beneficjentami działania "Współpraca" na rzecz realizacji wspólnych przedsięwzięć w zakresie innowacji.				

W związku z realizacją Planu Operacyjnego Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich na lata 2018-2019 w zakresie Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, zrealizowano 11 operacji własnych, w tym 8 szkoleń i 4 wyjazdy studyjne dla łącznej grupy 635 uczestników oraz stoiska promocyjno-informacyjne SIR:

1. W ramach operacji „Innowacyjne formy przedsiębiorczości pozarolniczej” odbył się wyjazd studyjny na teren województwa małopolskiego w dniach 8-10.10.2019 r. Operacja służyła przekazywaniu wiedzy na temat innowacyjnych rozwiązań w działalności pozarolniczej (sprzedaż produktów żywnościowych w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, małe przetwórstwo i sprzedaż produktów na rynek lokalny, prowadzenie działalności zagród edukacyjnych i działalności turystycznej na terenach wiejskich, rozwijanie przedsiębiorczości na obszarach wiejskich) oraz zacieśnianiu współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w ideę zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich. W 3-dnowym wyjeździe studyjnym wzięło udział 40 osób. Pierwszym punktem wyjazdu było gospodarstwo hodowlane „Pstrąg Ojcowski”, właścicielka przedstawiła uczestnikom wyjazdu studyjnego tajniki hodowli pstrąga potokowego, jego przyrządzania, możliwości promocji i sprzedaży produktów tradycyjnych. Następnie grupa odwiedziła Bacówkę na Baligówce, która działa w ramach Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych, uczestnicy wyjazdu uzyskali wiele informacji na temat działalności gospodarstwa, produkcji serów wytwarzanych sposobem tradycyjnym oraz działalności edukacyjnej. Następnie w gospodarstwie ekologicznym grupa zapoznała się ze sposobem produkcji i sprzedaży serów górskich w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej. W praktyce zapoznała się z wymogami stawianymi małym przetwórciom oraz z możliwościami dystrybucji takich produktów. Uczestnicy wyjazdu studyjnego odwiedzili również „Karczmę Muzykancko” znajdującą się na szlaku kulinarnym „Smaki Podhala” - to projekt służący rozwojowi przedsiębiorczości opartej na produktach lokalnych i na budowaniu marki lokalnej. Gospodarz przedstawił grupie historię swojego przedsięwzięcia, które rozwijał ze wsparciem środków unijnych, dzięki przygotowaniu 2 wniosków doposażył kuchnię i rozwinął również działalność cateringową. Z innowacyjnym sposobem wykorzystania tradycyjnych produktów do rozwoju i promocji regionu grupa zapoznała się w jednym z punktów sprzedaży rodzinnej firmy wytwarzającej lokalne nalewki. Celem wyjazdu studyjnego było wspieranie innowacji na obszarach wiejskich

oraz poznanie w praktyce ciekawych form przedsiębiorczości pozarolniczej, uczestnicy wyjazdu studyjnego mieli okazję zdobyć informacje z różnych dziedzin, wymienić doświadczenia oraz nawiązać wiele nowych kontaktów.

2. Szkolenie, które odbyło się 5.11.2019 r. w Radomiu w ramach operacji „Uprawa borówki amerykańskiej alternatywą dla roślin jagodowych”, pozwoliło na omówienie zasady prawidłowego przygotowania podłoża do nasadzeń borówki, sposoby zakwaszania podłoża oraz utrzymania odpowiedniego pH w oparciu o najnowsze osiągnięcia nauki. Przedstawiono innowacyjne metody w walce, o jakość owoców borówki na polu i po zbiorach. Omówiono także właściwe zachowania podczas zbioru by wydłużyć czas przechowywania jagód. Przedstawiono charakterystykę odmian borówki skupiając się na odmianach najbardziej plennych, najsmaczniejszych, które cieszą się największym popytem na rynku.
3. W ramach operacji „Innowacyjność w sadownictwie – uprawa mało znanych gatunków” zorganizowano szkolenie, które odbyło się 5.12.2019 r. w Radomiu podczas którego przedstawiono nowe możliwości rozwoju gospodarstwa poprzez zakładanie plantacji niszowych roślin sadowniczych. Zaprezentowano uprawę m.in. derenia jadalnego, bzu czarnego, rokitnika, świdośliwy, orzecha włoskiego, czy minikiwi jako dobrą alternatywę dla dotychczas popularnych gatunków w sadownictwie.
4. 13 listopada w Białobrzegach odbyło się szkolenie w ramach operacji pt. „Innowacyjne metody ochrony upraw warzywniczych”. Celem operacji było przedstawienie innowacyjnych metod ochrony upraw warzywniczych z uwzględnieniem metod biologicznych i chemicznych. Omówiono nowe sposoby ochrony papryki uprawianej pod osłonami oraz w polu. Wskazano ważną rolę producenta jest stworzenie optymalnych warunków rozwoju rośliny, aby ta mogła się prawidłowo rozwijać i wytwarzać naturalne mechanizmy obronne przed szkodnikami i chorobami. Omówiono nowoczesne metody ochrony warzyw korzeniowych i cebulowych przed chorobami. Przedstawiono zasadność (w tym ekonomiczną) uwzględniania monitoringu i sygnalizacji w ochronie warzyw polowych. Omówił ochronę biologiczną warzyw (w tym zastosowanie pożytecznych mikroorganizmów wspierających produkcję) oraz nowości w ochronie chemicznej.
5. 14 listopada w Płocku odbyło się szkolenie w ramach operacji „Innowacje w produkcji mleka”. Przedstawiciele nauki poruszyli problemy producentów mleka, odpowiedział na pytania dotyczące wydajności mleka w stadzie, problemów z zacieleniem czy okresu przejściowego ważnego dla krowy. Wyjaśniono znaczenie żywienia mineralno-witaminowego w okresie przejściowym przed porodem, a wszystko to w kontekście innowacyjnych rozwiązań w produkcji mleka. Przedstawiono najnowsze osiągnięcia nauki w żywieniu cieląt i problemom w odchowie jałówek.
6. Od 16 do 18 września br. na terenie gmin: Wiśniew, Zbuczyn i Olszanka odbyły się szkolenia i warsztaty terenowe pn. "Innowacje łąkowo-pastwiskowe w trudnej drodze ekonomicznej po lepsze mleko i wołowinę". Podczas warsztatów można było pokazać fizycznie gatunki, których znajomość u wielu z nas jest niewystarczająca. Dotyczy to zarówno traw pastewnych o ograniczonej przydatności jak i szkodliwych - chwastów dwuliściennych, turzyc, sitów i skrzypów. W produkcji pasz na polowych użytkach zielonych i łąkach torfowych były wskazane innowacyjne mieszanki traw autorstwa profesora Romana Łyszczarza, które przyjęły się w naszym regionie i stanowią bardzo dobrą paszę objętościową dla bydła. Proporcje tych gatunków zależą w mieszankach od wartości podłoża glebowego, jego zasobności i kwasowości oraz rozkładu opadów w okresie wegetacji.

7. Od 29 września do 5 października grupa rolników – producentów bydła, doradców oraz pracowników naukowych uczestniczyła w wyjeździe studyjnym pn. „Innowacje w hodowli bydła”. Uczestnicy wyjazdu studyjnego wzięli udział w Targach Hodowlanych Sommet de l’Elevage, które odbywają się w sercu Masywu Centralnego we Francji, największego regionu hodowli bydła mięsnego w Europie. Wydarzenie to zalicza się do największych międzynarodowych imprez sektora produkcji zwierzęcej. Farmerzy i hodowcy z całego świata uważają, że targi organizowane w Clermont-Ferrand we Francji, to także najważniejsza branżowa wystawa hodowlana w Europie. W bieżącym roku zgłosiło udział i przedstawiło podczas targów swój dorobek ponad 1510 wystawców (w tym 290 uczestników spoza Francji reprezentujących 31 kraje). Podczas targów i wystawy zaprezentowano i oceniono na 5 ringach obiektu blisko 2000 zwierząt hodowlanych, w tym 1300 szt. bydła w 22 rasach (bydło mleczne i mięsne), ponad 400 owiec w 26 rasach oraz 300 koni reprezentujących 16 ras. Poza udziałem w targach, uczestnicy odwiedzili gospodarstwa hodowlane, centrum dzielenia, pakowania i eksportu mięsa oraz stację tuczenia byków.
8. Od 26 do 28 czerwca 2019 r. 90 mieszkańców obszarów wiejskich - rolników, doradców oraz przedsiębiorców uczestniczyło w wyjeździe studyjnym w ramach operacji „Wspieranie procesu tworzenia partnerstw na rzecz innowacji mazowieckiej wsi”. Uczestnicy odwiedzili Kombinat Rolny Kietrz - jedno z większych i prężnie działających gospodarstw rolnych w Polsce, ale też przedsiębiorstwo o wielkich tradycjach. Kombinat prowadzi także hodowlę bydła rasy polskiej holsztyńsko-fryzyjskiej. W czterech centrach hodowli: Baborów, Krotoszyn, Pilszcz i Langowo znajduje się łącznie 3700 krów dojnych. Średnia wydajność mleka od krowy za rok wynosi 10 322 l. Kombinat Rolny Kietrz jest jednym z największych producentów mleka w Polsce. Produkuje 39 mln litrów na rok, a sprzedaż mleka stanowi 44% struktury dochodów. W prowadzeniu prac hodowlanych i selekcji wykorzystywana jest genomowa ocena wartości hodowlanej jałówek, pomocna we właściwym wyborze jałówek do zabiegu superowulacji i przenoszenia zarodków. Kombinat dostarcza na rynki zewnętrzne materiał hodowlany w postaci jałówek cielných oraz byczki hodowlane do stacji unasienniania. KR Kietrz specjalizuje się w uprawie 4 podstawowych gatunków towarowych: pszenicy ozimej, kukurydzy na ziarno, rzepaku ozimego oraz buraka cukrowego. Kombinat jest największym producentem buraków cukrowych w Unii Europejskiej (1 450 ha, przy średnim plonie 820 q/ha). Znaczną powierzchnię gruntów zajmują rośliny pastewne – kukurydza, lucerna i życica, które zabezpieczają w pełni potrzeby pasz objętościowych dla bydła. Produkcja roślinna stanowi znaczącą gałąź gospodarki Spółki. W ramach wizyt studyjnych uczestnicy odwiedzili Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki PIB Grodziec Śląski imienia Prof. Mieczysława Czai Sp. z o.o., który zajmuje się działalnością badawczą w zakresie nauk zootechnicznych i rolniczych. Prowadzi on działalność edukacyjną w Gospodarstwie Kostkowie obejmującą hodowlę bydła i trzody chlewnej, chów suma afrykańskiego oraz zajmuje się odnawialnymi źródłami energii o tematyce związanej z odnawialnymi źródłami energii (głównie biogazownia). Prowadzi centrum edukacji ekologicznej w Jaworzu a także sprzedaż materiału hodowlanego bydła oraz trzody chlewnej żywionych paszą własnej produkcji ze zbóż, kukurydzy i zielonki pochodzących z własnych pól. Zakład oferuje indyki oraz ryby (sum afrykański i karp) posiadające doskonałej jakości mięso, a dzięki własnej przetwórni ryb dysponuje szerokim asortymentem – świeżych filetów i ryb wędzonych. Uczestnicy odwiedzili także Małopolską Hodowlę Roślin Oddział Polanowice – gdzie prowadzona jest hodowla twórcza i zachowawcza pszenicy ozimej, jęczmienia jarego, owsa, buraka pastewnego i traw pastewnych. W pszenicy prace hodowlane koncentrują się nad uzyskaniem odmian jakościowych, odpornych na porastanie i choroby,

mrozoodpornych, o sztywnej słomie. W hodowli twórczej owsa dąży się do uzyskania odmian: uniwersalnych, o dużym potencjale plonowania na terenie całego kraju, o skróconym okresie wegetacji dla terenów podgórskich, nagonasiennych o krótkiej słomie, odmian o niskiej zawartości łuski. Wizytowano także Stadninę Koni Michałów Sp. z o.o., która jest liderem w dziedzinie hodowli nie tylko w Polsce, ale i w Europie. Stado liczące ponad 400 sztuk, w tym 120 doskonałych klaczy matek, jest jednym z najwyżej cenionych stad koni czystej krwi arabskiej na świecie, a wyhodowane konie zdobywają najwyższe laury na czempionatach rangi światowej. Poza stadem koni czystej krwi arabskiej stadnina hoduje także konie rasy małopolskiej o rzadko spotykanej maści tarantowatej oraz utrzymuje niewielkie stado kucy szetlandzkich. Stadninę Koni Michałów utrzymuje dwa wzorcowe stada bydła mlecznego: krowy rasy jersey oraz rasy holsztyńno-fryzyjskiej, które zostały wielokrotnie nagradzane za wyniki.

9. W ramach stoisk promocyjno-informacyjne SIR, które zorganizowano podczas 4 imprez Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego były miejscem, gdzie można było uzyskać informacje na temat Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich, Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich, Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, w tym przede wszystkim działania „Współpraca”. Stoiska zorganizowano podczas XX Mazowieckich Dni Rolnictwa połączonych z Mazowiecką Wystawą Zwierząt Hodowlanych - 15 i 16 czerwca 2019 r., XXVI Międzynarodowych Dni z Doradztwem Rolniczym w Siedlcach w dniach 7-8.09.2019 r., XIII Kurpiowskich Targów Rolniczych – 15.09.2019 r. oraz XXI Dni Kukurydzy w Skrzelewie – 6.10.2019 r.
10. W dniach 2-3.12.2019 r. odbył się wyjazd studyjny w ramach operacji „Partnerstwo na rzecz innowacji w hodowli gęsi”. Temat hodowli gęsi uczestnicy wyjazdu poznali dzięki wizycie w Instytucie Zootechniki PIB Zakład Doświadczalny Kołuda Wielka. Wieloletnie badania naukowe, prace selekcyjne, prowadzone od 2003 r. w ramach utworzonego w zakładzie Krajowego Ośrodka Badawczo-Hodowlanego Gęsi, pozwoliły na zdecydowaną poprawę genotypu i utrwalenie wartościowych cech użytkowych tej gęsi, która w międzyczasie otrzymała nazwę handlową gęś Biała Kołudzka. Uczestnicy mieli możliwość zobaczenia skali hodowli fermowej gęsi Białej Kołudzkiej prowadzonej w Kołudzie Wielkiej. Dzięki Fundacji Hodowców Polskiej Białej Gęsi uczestnicy poznali zasady funkcjonowania rolniczego handlu detalicznego (RHD) w kontekście przyzagrodowego chowu gęsi i sprzedaży produktów z gospodarstwa, zasad pozyskiwania puchu i pierza z chowu przyzagrodowego oraz bioasekuracji w gospodarstwach zajmujących się chowem gęsi.
11. 10 i 11 grudnia 2019 r. w Zegrzu odbyło się szkolenie w ramach operacji „Efektywna współpraca z grupą”. Na szkoleniu omówiono m.in. właściwą komunikację wspierającą współpracę i prowadzącą do wzrostu efektywności zespołu, a także metody pracy z grupą.

D. Współpraca z innymi instytucjami i samorządem

Tab.29. Współpraca z instytucjami i samorządem

L.p.	Nazwa instytucji	Przedmiot/ cel współpracy
Instytucje krajowe		
1.	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Wsparcie merytoryczne doradców w działaniach służących pozyskiwaniu środków finansowych dla mieszkańców Mazowsza w ramach PROW 2014-2020.
2.	Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa	Wsparcie merytoryczne doradców w działaniach służących pozyskiwaniu środków finansowych dla mieszkańców Mazowsza w ramach PROW 2014-2020 , przekazywanie cen targowiskowych. Monitoring przebiegu prac w rolnictwie - Akcja żniwna Współpraca przy wydawaniu rękojmi w zakresie należytego prowadzenia działalności rolniczej. Współpraca przy realizacji szkoleń z zakresu odnawialnych źródeł energii (zielonej energii) na terenach wiejskich
3.	KRUS, ZUS	Współpraca przy organizacji konkursu „Bezpieczne Gospodarstwo Rolne” współpraca w zakresie organizacji szkoleń z tematyki BHP w rolnictwie i ubezpieczeń.
4.	Banki, banki spółdzielcze, banki zrzeszające banki spółdzielcze oraz izba gospodarcza zrzeszająca banki spółdzielcze – podać jakie	Współpraca w zakresie organizacji Turnieju Ekologicznego oraz kredytowania rolników, kredyty preferencyjne,
5.	Izby Rolnicze oraz Krajowa Rada Izb Rolniczych	Współpraca w zakresie organizacji szkoleń i pozyskiwania funduszy z UE, wymiana bieżących informacji dot. problematyki rolniczej, udzielanie informacji w Krajowej Radzie Izb Rolniczych i Mazowieckiej Izbie Rolniczej nt. planowanych zadań z zakresu doradztwa rolniczego realizowanych przez MODR.
6.	Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie	Współpraca w zakresie realizacji programu działań na rzecz ochrony środowiska w rolnictwie
7.	Lokalne i regionalne organizacje wspierania przedsiębiorczości	Wsparcie merytoryczne w zakresie bezpieczeństwa żywności w agroturystyce i turystyce wiejskiej oraz sprzedaży bezpośredniej i przetwórstwa w gospodarstwie rolnym. Współpraca w zakresie działań prowadzonych przez LGD i MODR związanych z rozwojem obszarów wiejskich. Stowarzyszenie AgroBiznesKlub – konkurs Agroliga,
8.	- Polska Federacja Turystyki Wiejskiej - Mazowiecka Regionalna Organizacja Turystyczna - Stowarzyszenia agroturystyczne	Wsparcie działań merytorycznych i promocyjnych agroturystyki i turystyki wiejskiej. Wspieranie rozwoju oraz promocja agroturystyki i turystyki wiejskiej, upowszechnianie dobrych praktyk, podwyższanie jakości świadczonych usług turystycznych na wsi,

L.p.	Nazwa instytucji	Przedmiot/ cel współpracy
9.	Polska Izba Produktu Regionalnego i Lokalnego -	Organizacja konkursu „Nasze Kulinarne dziedzictwo – Smaki Regionów”. Wsparcie merytoryczne w zakresie identyfikacji produktów tradycyjnych. Wsparcie działań promocyjnych produktów tradycyjnych,
10.	Szkoły, szkoły wyższe, instytuty badawcze i placówki naukowe PAN: - Szkoła Główna Handlowa, SGGW, - Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie - Instytut Technologiczno Przyrodniczy Falenty, IERiGŻ – PIB w Warszawie, IOR - PIB Poznań; IO w Skierniewicach, IUNG-PIB Puławy RDZ w Grabowie, IGiHZ PAN Jastrzębiec, Instytut Zootechniki PIB Kraków, Instytut Biotechnologii Przemysłu Rolno-Spożywczego Warszawa, IHAR-PIB Radzików, O/Jadwisin, Instytut Ochrony Środowiska - PIB	Współpraca w zakresie organizacji szkoleń. Badanie koniunktury w rolnictwie – ankiety. Wykorzystanie wyników prac naukowych w działalności szkoleniowej i upowszechnieniowej (demonstracje) - Prowadzenie rachunkowości rolnej FADN - Doradztwo w zakresie chorób i szkodników roślin ogrodniczych, - Wykorzystanie wyników prac naukowych w doradztwie rolniczym. Sporządzanie szacunków plonów ziemniaka, Współpraca przy realizacji szkoleń w ramach <i>Programu dla polskiego ziemniaka</i> Współpraca przy realizacji ankiet „<i>Badaniu strat i marnotrawstwa żywności w pierwszym ogniwie łańcucha rolno żywnościowego – produkcja pierwotna</i>”- 208 ankiet
11.	Jednostki administracji rządowej i jednostkami samorządu terytorialnego: - Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, - Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego, - Urzędy Gmin, Starostwa Powiatowe, Gminne Ośrodki Kultury, - Inspekcja Sanitarna, - Inspekcja Weterynaryjna	Udzielanie patronatów honorowych dla imprez i konferencji, wsparcie merytoryczne przy realizacji działań MODR (m.in. konkursy, konferencje, szkolenia, wyjazdy studyjne) Monitoring cen targowiskowych płodów rolnych i zwierząt gospodarskich, - Udziałanie patronatów honorowych dla imprez i konferencji Współpraca przy promocji i realizacji szkoleń i konferencji, Współpraca przy realizacji konkursu plastycznego <i>Odpuść na Wsi</i> - Wsparcie merytoryczne przy realizacji działań MODR, współpraca z Radami Gmin i Komisjami Rolnymi, przekazywanie informacji z zakresu doradztwa rolniczego, zagadnień rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich, Wsparcie merytoryczne w zakresie bezpieczeństwa żywności w agroturystyce i turystyce wiejskiej oraz

L.p.	Nazwa instytucji	Przedmiot/ cel współpracy
		sprzedaży bezpośredniej i przetwórstwa w gospodarstwie rolnym
12.	CDR w Brwinowie i O/Radom, Kraków, Poznań	Wsparcie merytoryczne pracy doradczej, doskonalenie kadry doradczej MODR Warszawa, Monitoring cen nawozów mineralnych.
13.	Krajowa Stacja Chemiczno-Rolnicza W-wa	Realizacja analiz glebowych w gospodarstwach współpracujących
14.	Państwowa Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa Warszawa i delegatury,	Współpraca przy realizacji szkoleń z zakresu stosowania środków ochrony roślin Współpraca przy realizacji szkoleń w ramach <i>Programu dla polskiego ziemniaka</i>
15.	COBORU Słupia Wielka	Wykorzystanie wyników prac naukowych w doradztwie rolniczym, prowadzenie doświadczeń odmianowych w ramach PDO
16.	Związki zawodowe i społeczno-zawodowymi organizacje rolników: - Koła Gospodyń Wiejskich	- współpraca w zakresie organizacji szkoleń i innych form pracy doradczej jak konkursy, pokazy
17.	Środkami masowego przekazu: - TVP 1 "Agrobiznes" - TV Wschód, Tygodnik Siedlecki, Katolickie Radio Podlasie - Tygodnik Płocki	- Raport cen produktów rolnych - Promocja działań organizowanych w ramach działalności MODR Warszawa - Przekazywanie cen targowiskowych
18.	Inne jednostki Organizacje społeczne, charytatywne	Współpraca w zakresie transferu wiedzy i działań informacyjnych w zakresie przeciwdziałania marnowaniu żywności , upowszechnianie wiedzy dotyczącej darowizny żywności

E. Wykaz ważniejszych wydarzeń

Syntetyczna informacja na temat sztandarowych imprez organizowanych lub współorganizowanych przez ODR.

Tab.30. Wykaz ważniejszych wydarzeń

L.p.	Nazwa	Termin	Miejsce	Organizator/współorganizator
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>
1.	XXVI Targi Rolne i Przedsiębiorczości	12 maja 2019 r.	Sochaczew	współorganizator
2.	XXI Dni Kukurydzy woj. Mazowieckiego i Łódzkiego	6 października 2019 r.	Skrzelew	współorganizator
3.	XXVIII Giełda Rolnicza	19 maja 2019 r.	Łąck	organizator
4.	XX Mazowieckie Dni Rolnictwa	15-16 września 2019 r.	Płońsk	organizator
5.	XIV Jesienny Jarmark „od pola do stołu”	15 września 2019 r.	Płońsk	organizator
6.	XIII Kurpiowskie Targi Rolnicze	15 września 2019 r.	Ostrołęka	organizator
7.	XXVI Międzynarodowe Dni z Doradztwem Rolniczym	15 -16 września 2019 r.	Siedlce	organizator
8.	XIII Wiosna na Polu i w Ogrodzie	7 kwietnia 2019 r.	Siedlce	organizator

XXVI Mazowieckie Targi Rolne i Przedsiębiorczości – impreza współorganizowana przez MODR Warszawa, Starostwo Powiatowe w Sochaczewie oraz Zespół Szkół Rolnicze Centrum Kształcenia Ustawicznego w Sochaczewie. Celem Targów było stworzyć możliwości zapoznania się z ofertami handlowymi i usługowymi firm działających dla rolnictwa, wymiany doświadczeń oraz zasięgania opinii i porad w zakresie technologii produkcji, wsparcia z funduszy unijnych i krajowych, ubezpieczeń itp. MODR przygotował stoisko informacyjno-promocyjne, wystawy wydawnictw MODR, prezentacji produktów pt. *Smaki powiatu*, konkursu działkowca.

XXI Dni Kukurydzy woj. Mazowieckiego i Łódzkiego - impreza współorganizowana przez MODR Oddział Bielice, Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Bratoszewicach, IHAR –PIB Radzików, Mazowiecką Izbę Rolniczą, Urząd Gminy w Teresinie, Zarząd Gminny NSZZ "Solidarność" RI w Teresinie, Teresiński Ośrodek Kultury, Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej. W ramach imprezy przygotowano wystawę wydawnictw MODR, stoisko informacyjno-promocyjne z zakresu SIR.

XXVIII Gielda Rolnicza w Łącku - impreza z wieloletnią tradycją, ciesząca się licznym gronem sympatyków. Współorganizatorem tej imprezy byli: Gmina Łąck, Starostwo Powiatowe w Łącku oraz Zarząd Stada Ogierów w Łącku. W ramach imprezy swoje osiągnięcia prezentowało około 200 wystawców z całej Polski (Łodzi, Poznania, Częstochowy, a nawet z Nowego Targu i Hajnówki). W gronie wystawców znajdowały się stoiska z branży rolniczej, budowlanej i samochodowej. Tradycyjnie na Gieldzie, bardzo bogaty był sektor roślin ogrodnich. Atrakcją dla zwiedzających była także wystawa królików różnych ras, prezentowana przez Mazowiecki Związek Hodowców Królików i Drobego Inwentarza. Ponadto prezentowały się instytucje związane z rolnictwem, Mazowiecki Urząd Marszałkowski, Powiat Płocki, Powiat Gostyniński, banki, ARiMR, KRUS, WIORIN. Dużym zainteresowaniem cieszyło się stoisko Polskiego Związku Łowieckiego. MODR Warszawa przygotował punkt konsultacyjny z zakresu innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie, nowych technologii oraz wsparcia finansowego rolnictwa i obszarów wiejskich.

XX Mazowieckie Dni Rolnictwa – odbyły się w dniach 15-16 czerwca 2019r. na terenie MODR Oddział Poświętne w Płońsku, połączone z *Mazowiecką Wystawą Zwierząt Hodowlanych*. Oszacowano, że w ciągu dwóch dni imprezę odwiedziło ok. 70 tys. zwiedzających. Profesjonalna branżowa wystawa o tematyce rolniczej stworzyła możliwość poznania nowych trendów w hodowli oraz nowinek technicznych i technologicznych, ciekawych rozwiązań możliwych do zastosowania w gospodarstwie rolnym. MODR Oddział Poświętne w Płońsku jest jednym z nielicznych miejsc w kraju, gdzie prowadzone są doświadczenia polowe. Na 20 ha gruntów rolnych przygotowano poletka z odmianami roślin uprawnych. Mazowieckie Dni Rolnictwa to również stanowiska doradcze i informacyjne MODR-u oraz placówek naukowych i firm pracujących na rzecz sektora rolniczego. Wielu rolników było zainteresowanych bardzo szczegółowymi informacjami o możliwościach pozyskania środków z działań PROW 2014-2020. Na placu wystawowym o powierzchni ok. 3 ha przygotowano interesującą ekspozycję maszyn, sprzętu i urządzeń do produkcji rolnej oraz wystawę zwierząt hodowlanych. Bogatą gamę ofert zaprezentowało ponad 400 wystawców. Reprezentowane były czołowe krajowe i zagraniczne marki maszyn i urządzeń rolniczych. Na *Mazowieckiej Wystawie Zwierząt Hodowlanych*, która jest miejscem promocji dorobku hodowlanego oceniano bydło i kłaczki. Przygotowano także prezentację potraw i produktów tradycyjnych połączoną z degustacją. Tym samym organizatorzy podkreślili znaczenie produktów wytwarzanych metodami tradycyjnymi, z naturalnych surowców, pochodzących z małych gospodarstw rolnych.

XIV Jesienny Jarmark „od pola do stołu” – odbył się w dniu 15 września 2019 r. na terenie MODR Oddział Poświętne w Płońsku. Na powierzchni ok. 1 ha zorganizowano stoiska wystawiennicze prezentujące dziedzictwo kulturowe wsi oraz tradycyjną żywność. Bardzo atrakcyjny dla widzów i uczestników okazał się „*X Przegląd Ludowych Zespołów Artystycznych*”, którego organizatorami byli: Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego. W przeglądzie wzięło udział 20 zespołów ludowych z północnego Mazowsza.

XIII Kurpiowskie Targi Rolnicze - impreza ta od dawna wpisuje się ona w lokalny kalendarz wydarzeń, szczególnie dla mieszkańców Ostrołęki oraz okolicznych miejscowości i powiatów. Jak co roku zostało przygotowanych wiele stoisk wystawowych i występów artystycznych, a także konkurs na Najlepszego Dojarza Targów Rolniczych. Przeprowadzono również „Konkurs wiedzy o rolnictwie ekologicznym i kulturze regionu kurpiowskiego”, którego celem było rozpoznawanie produktu ekologicznego, a tym samym propagowanie wiedzy o rolnictwie ekologicznym, oraz przybliżenie kultury regionu Kurpiowskiego. Ponadto na targach prezentowali się ze swoimi produktami rolnicy których produkty z gospodarstwa posiadały certyfikat rolnictwa ekologicznego.

XXVI Międzynarodowe Dni z Doradztwem Rolniczym połączone z XV Regionalną Wystawą Zwierząt Hodowlanych odbyły się pod hasłem „*Mazowiecka wieś w Europie*”. Zaprezentowało się 430 wystawców. Ekspozycja zajęła powierzchnię 11 ha, a obejrzało około 80 tys. osób ze wschodniego Mazowsza, południowej Lubelszczyzny i południowego Podlasia. Tradycyjnie towarzyszyły temu wydarzeniu obchody *Dni Siedlec* oraz jednodniowa *Wystawa Klaczy i Ogierów Hodowlanych*.

Uczestnikami byli m.in. producenci wyrobów mięsnych i mlecznych, produktów owocowo-warzywnych, miodów, pieczywa, a także firmy handlowe i usługowe pracujące na rzecz rolnictwa oraz hodowcy zwierząt gospodarskich. Prezentowali oni swoje osiągnięcia i produkty, a hodowcy najlepsze zwierzęta.

Integralną częścią imprezy była *XV Regionalnej Wystawie Zwierząt Hodowlanych*, podczas której wybrano najlepsze krowy, jałówki i cieliczki oraz *Wystawa Drobnego Inwentarza* prezentująca króliki, szynszyle, drób użytkowy i ozdobny, gołębie i papugi.

XIII Wiosna na Polu i w Ogrodzie odbyła się 7 kwietnia 2019 roku w Siedlcach.

Była to impreza wystawienniczo- targowa o zasięgu lokalnym, wystawcami były głównie gospodarstwa szkółkarskie. Przygotowano stoiska: wydawnictwa MODR, agroturystyka, RHD, rękodzieło, zagrody edukacyjne, prezentacja KGW, prezentacja produktów wpisanych na Listę Produktów Tradycyjnych, informacja o PROW, Grupy Producentów Rolnych, rolnictwo ekologiczne; przeprowadzono quizy: z zakresu ogrodnictwa i z zakresu ekologii i ochrony środowiska, przygotowano oprawę artystyczną.

F. Działalność wydawnicza

Tab.31. Działalność wydawnicza w 2019 r.

L.p.	Tytuł	Forma	Nakład
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>
1.	Charakterystyka odmian ziemniaka	ulotka	2 100 egz.
2.	Charakterystyka odmian roślin strączkowych	ulotka	2 100 egz.
3.	Charakterystyka odmian rzepaku ozimego	ulotka	2 100 egz.
4.	Charakterystyka odmian buraka cukrowego	ulotka	2 100 egz.
5.	Charakterystyka odmian kukurydzy na ziarno	ulotka	2 100 egz.
6.	Charakterystyka odmian kukurydzy na kiszonkę	ulotka	2 100 egz.
7.	Charakterystyka odmian zbóż jarych	ulotka	2 100 egz.
8.	Charakterystyka odmian zbóż ozimych	ulotka	2 100 egz.
9.	Mało znane zioła	ulotka	1 100 egz.
10.	Znaczenie trwałych użytków zielonych (TUZ) w produkcji wołowiny	ulotka	1 150 egz.
11.	Wytwarzanie i sprzedaż produktów z gospodarstwa rolnego	ulotka	2 000 egz.
12.	Dynia do jedzenia nie do straszenia	ulotka	2 200 egz.
13.	Uprawa ziemniaka	ulotka	1 300 egz.
14.	Program azotanowy. Co to takiego i dlaczego musimy go realizować.	ulotka	2 000 egz.
15.	Przewodnik po polu doświadczalnym	Publikacja zwięta	1 500 egz.

L.p.	Tytuł	Forma	Nakład
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>
16.	Katalog wystawców MDR 2019	Publikacja zwrta	2 000 egz.
17.	Dokumentacja zabiegów ochrony roślin	broszura	10 000 egz.
18.	Wieś mazowiecka	miesięcznik	42 900 egz.

Zaplanowane w Programie działalności na rok 2019 tytuły niektórych ulotek, po ich opracowaniu, zostały zmienione aby bardziej odzwierciedlały treść ulotki.

Planowany tytuł ulotki *Zioła w gospodarstwie domowym* ostatecznie zmieniono na *Mało znane zioła*. Podobnie było z ulotką *Użytki zielone nieodłączny element produkcji mleka*, której tytuł zmieniono na *Znaczenie trwałych użytków zielonych (TUZ) w produkcji wołowiny*, *Krótkie łańcuchy dostaw MLO*, *Sprzedaż bezpośrednia, dostawy bezpośrednie, rolniczy handel detaliczny* zmieniono na *Wytwarzanie i sprzedaż produktów z gospodarstwa rolnego oraz Wymogi dla gospodarstw rolnych wynikające z Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych* zmieniono na tytuł *Program azotanowy. Co to takiego i dlaczego musimy go realizować?*.

G. Kształcenie i doskonalenie zawodowe kadry własnej

Doskonalenie zawodowe doradców MODR prowadzono w ramach szkoleń organizowanych w Centrali, siedzibach Oddziałów i podczas narad w Powiatowych Zespołach Doradztwa Rolniczego (szkolenia wewnętrzne), w których łącznie uczestniczyło 1478 osób. Największe zainteresowanie wzbudziły szkolenia o tematyce:

- płatności obszarowe – aktualności dotyczące 2019 r.,
- zmiany w aplikacji e-Wniosek w kampanii 2019 r.,
- PROW 2014- 2020 – charakterystyka wybranych działań,
- szkolenia z zakresu „Wsparcie korzystania z usług doradczych objętych PROW 2014-2020,
- rachunkowość rolna na przykładzie FADN 2019 i zasady doboru gospodarstw,
- zasady ochrony wód przed zanieczyszczeniami ze źródeł rolniczych związkami azotu pochodzenia rolniczego, dyrektywa azotanowa i wodna,
- technologia uprawy roślin, odmianoznawstwo i rozpoznawanie agrofagów - szkolenie praktyczne na Polu Doświadczalnym.

Doradcy MODR uczestniczyli również w szkoleniach zewnętrznych organizowanych przez inne jednostki takie jak: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie i Oddziały, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie oraz przez: Instytut Hodowli i Aklimatyzacji Roślin w Radzikowie, Instytut Uprawy i Nawożenia PIB w Puławach, Instytut Ogrodnictwa w Skierniewicach, Instytut Zootechniki PIB Balice.

Wiodące tematy, w których chętnie uczestniczyli doradcy to:

- wdrażanie programu azotanowego,
- uprawy polowe, sadownictwo, warzywnictwo prowadzone metodami ekologicznymi,
- szacowanie szkód łowieckich
- rolnictwo ekologiczne stan obecny i perspektywy rozwoju.

Dużą frekwencją cieszyły się szkolenia internetowe, które umożliwiały dostęp większej grupie doradców z tematów:

- możliwość zmniejszenia zanieczyszczeń powietrza poprzez zastosowanie sposobów ograniczenia niską emisją -108 osób,
- dwa szkolenia z zakresu korupcji: korupcja w administracji, przeciwdziałanie korupcji - po 362 osoby,
- zarządzanie ryzykiem w organizacji – 84 osób
- działania opiekuńcze i terapie rolnicze – rozwiązania funkcjonalne – 9 osób.

CDR w Brwinowie i Oddział w Radomiu zorganizował szkolenia uzupełniające dla doradców rolniczych nt.: „Ograniczenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych” dla 265 doradców rolniczych i szkolenie podstawowe w zakresie doradzania prowadzonego przez doradców rolniczych dla 29 doradców.

Tab.32. Kształcenie i doskonalenie kadry własnej

Symbol	Tematyka szkoleń	Liczba uczestników	
		Plan	Wykonanie
<i>a</i>	<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>
G.1.	szkolenia wewnętrzne	2940	1418
G.1.1.	systemy produkcji rolnej	1471	200
G.1.2.	rozwój obszarów wiejskich	757	355
G.1.3.	rolnictwo ekologiczne i programy rolno-środowiskowo-klimatyczne	268	88
G.1.4.	ekonomika i zarządzanie gospodarstwem rolnym	275	287
G.1.5.	metodyka i organizacja doradztwa rolniczego	179	209
G.1.6.	inne *)		279
G.2.	szkolenia zewnętrzne **)	1583	2119
G.2.1.	systemy produkcji rolnej	181	273
G.2.2.	rozwój obszarów wiejskich	456	251
G.2.3.	rolnictwo ekologiczne i programy rolno-środowiskowo-klimatyczne	435	176
G.2.4.	ekonomika i zarządzanie gospodarstwem rolnym	246	49
G.2.5.	metodyka i organizacja doradztwa rolniczego	150 25	63
G.2.6.	inne *)	90	1387

*) inne- z zakresu ochrony środowiska, szacowania szkód łowieckich, kompetencji miękkich

**) organizatorami szkoleń zewnętrznych były zarówno firmy prywatne, instytucje naukowe i publiczne np. SGGW, MRiRW, CDR, ARiMR, IUNG – PIB Puławy, PIWet –PIB i inne.

H. PODSUMOWANIE

Tab. 33. Zbiorcza informacja na temat działalności szkoleniowej, doradczej, informacyjnej i upowszechnieniowej planowanej do realizacji w 2019 r.

Rodzaj działalności		Liczba	
		Plan	Wykonanie
<i>b</i>	<i>c</i>	<i>d</i>	<i>e</i>
Działalność szkoleniowa	Szkolenie	1 803	1 922
	Szkolenia wyjazdowe	7	33
	Konferencje	8	17
	Uczestnicy form edukacyjnych	28 738	40 944
Działalność doradcza	Porady indywidualne	115 011	103 194
	Porady grupowe	59	49
	Odbiorcy porad indywidualnych i grupowych	115 389	103 744
Działalność informacyjna	Informacje	91 946	89 241
	Broszura	0	0
	Ulotka	14	14
	Informacja na stronie www.	61	102
	Artykuł w miesięczniku ODR	-	-
	Inne wydawnictwa	1	2
	Stoisko-informacyjno-promocyjne	65	91
	Pozostałe**	4	56
Działalność upowszechnieniowa	Pokaz	302	304
	Demonstracja	550	526
	Konkurs	21	25
	Olimpiada	38	47
	Targi/wystawy	14	14
	Pozostałe***	4 891	6 133

W powyższej tabeli uwzględniono wszystkie rodzaje działalności: niepłatnej i odpłatnej.

W Programie działalności MODR Warszawa na rok 2019 w tabeli H. Podsumowanie, w działalności doradczej ujęto dodatkowo pozycję „pozostałe”, w której uwzględniono dane: nieodpłatną dokumentację niezbędną do uzyskania pomocy, książki FADN; odpłatne wypełnianie wniosków i innych dokumentów, płatne usługi na rzecz gospodarstw rolnych, rękojmie, w zaplanowanej liczbie - 24 621. Wykonano tych działań 35 451.

**Pozostałe w działalności informacyjnej: audycje radiowe (w tym wywiady radiowe); audycje tv (w tym wywiady tv) ; artykuły w innych wydawnictwach (w tym wywiady prasowe).

***Pozostałe w działalności upowszechnieniowej - programy doradcze zad 8,9, współpraca z grupami producenckimi zad 7, PDO zad 6 - liczba doświadczeń, monitoring, analizy rynku artykułów rolno-spożywczych, kalkulacje, analizy gospodarstwa rolnego, ankiety gospodarstwa rolnego.

Różnice:

Na zwiększenie zakładanego poziomu szkoleń miało wpływ większe (2,5 razy) od planowanego zainteresowanie szkoleniami w zakresie stosowania środków ochrony roślin przy użyciu sprzętu naziemnego przeznaczonego do stosowania tych środków, z wyłączeniem sprzętu montowanego na pojazdach szynowych oraz innego sprzętu stosowanego w kolejnictwie. Większym od zakładanego powodzeniem cieszyły się także szkolenia wyjazdowe, szczególnie z zakresu technologii produkcji rolniczej (targi, wystawy rolnicze). W odpowiedzi na potrzeby odbiorców zwiększona została również liczba konferencji, które dotyczyły zagadnień technologii produkcji, systemów jakości, rozwoju obszarów wiejskich oraz ochrony środowiska w tym tzw. programu azotanowego. Ponadto większym zainteresowaniem, niż oszacowano w Programie działalności na rok 2019 i w porównaniu z rokiem 2018, cieszyły się usługi płatne wnioski i inne dokumenty niezbędne do ubiegania się o przyznanie pomocy finansowej ze środków pochodzących z funduszy UE. Ze względu na długotrwałą nieobecność pracownika i braki kadrowe nie zrealizowano też zaplanowanego (dla części członków grupy producentów rolnych) doradztwa grupowego. Ze względu na niekorzystne zjawiska pogodowe oraz trudności organizacyjne nie została zrealizowana część demonstracji.

Wnioski:

Z uwagi na coraz większy dostęp rolników i mieszkańców obszarów wiejskich do informacji coraz bardziej uwidacznia się zmiana w profilu odbiorcy usług doradztwa rolniczego. Z jednej strony zmniejsza się ogólna liczba beneficjentów porad i informacji, z drugiej strony rosną potrzeby rolników i mieszkańców obszarów wiejskich co do doradztwa specjalistycznego, wymagającego od doradcy większego zaangażowania i nakładu pracy. W związku z tym kontynuowany będzie przyjęty kierunek poprawy jakości usług poprzez podwyższanie i aktualizację wiedzy doradców. Przy planowaniu na kolejne lata będziemy zwracać szczególną uwagę na wybór odpowiedniej formy doradczej do bardziej efektywnego wsparcia rolników i przekazywania innowacyjnej, specjalistycznej wiedzy. Można sądzić, że z tego powodu coraz większą rolę będzie odgrywało doradztwo grupowe jako odpowiedź na zidentyfikowaną potrzebę doradczą rolników, będące jednocześnie możliwością wymiany doświadczeń.

Ocena:

Założenia przyjęte w Programie działalności na 2019 rok w większości zostały wykonane, a w szczególności zadania priorytetowe. Występujące zmiany ilościowe co do form doradczych wynikały z dostosowania się do aktualnie nurtujących problemów, bieżących potrzeb doradczych rolników i mieszkańców obszarów wiejskich, np. szkoleń dotyczących środków ochrony roślin.